

## GADILI ASI

(Da:i Sia: - Exodus; Modu - Esodo; Bisini -  
Kisim Bek)

*Hidadea Sia:*

Gadili Asi Buga da hou bagade Isala:ili fi amo ganodini olelesa. Ili da Idibidi soge ganodini udigili hawa: hamosu dunu esalu. Gadili Asi buga da ilia amoga gadili asi olelesa. Buga da sia: bagade biyaduyale gala olelesa:-

- 1 Hibulu (Isala:ili) dunu Idibidi ganodini da ilia udigili hawa: hamosu logo doasi dagoi ba:i.
- 2 Ili Sainai Goumiga logoga ahoasu.
- 3 Gode da Sainai Goumia ea fi dunuma gousa:su hamosu. E da ilia hou huluane ouligima:ne, Ea hamoma:ne sia:i ilima i.
- 4 Gode da sia:beba:le, ilia da Ema nodomusa:, Abula Diasu gagui (Da:bena:gele) amola liligi amo ganodini sali. Gode da gobele salasu dunu momogili gagai, ilima hamoma:ne sia:i amola Godema nodosu amola gobele salasu hamoma:ne sia:i ilima olelei.

*Sia: Dedei Diala*

- 1 Isala:ili dunu da Idibidi soge ganodini esalu, ilia udigili hawa:  
hamosu logo doasi dagoiba:le, halegale ga asi...Sia:alalo 1:1-15:21
- (a) Idibidi soge ganodini, udigili hawa:  
hamosu dunu esalu—Sia:alalo1:1-22
- (b) Mousesese da lalelegei amola ea goihadini eso—————Sia:alalo2:1-4:31

(c) Mousese amola Elane da Idibidi hina  
bagade (Felou) amoma Fofada:i—————  
—————Sia:alalo5:1-11:10

(d) Baligili Gadodili Ahoasu (Baligisu) amola  
Idibidi yolesili gadili asi—————  
——Sia:alalo12:1-15:21

2 Maga:me Hano Wayabo fisili, asili,

Sainai Goumiga doaga:i...Sia:alalo 14:22-18:27

3 Gode Ea Sema amola Ea Gousa:su...Sia:alalo  
19:1-24:18

4 Gode Ea Abula Diasu (Da:bena:gele),

Godema Nodosu amola Gobebe Salasu

Hamoma:ne sia:i...Sia:alalo 25:1-40:38

## GADILI ASI

### *Isala:ili Dunu da Idibidi soge ganodini Se Bagade Nabi*

<sup>1</sup> \*Ya:igobe egefelali ilia da e gilisili Idibidi  
sogega asi ilia dio da,

<sup>2</sup> Liubene, Simiane, Lifai, Yuda,

<sup>3</sup> Isiga, Sebiulane, Bediamini,

<sup>4</sup> Da:ne, Na:fadalai, Ga:de amola A:sie.

<sup>5</sup> Ya:igobe egaga fi huluane ilia idi da 70. Egefe  
Yousefe da Idibidi ganodini esalu.

<sup>6</sup> Ode da asili, Yousefe amola yolalali da bogoi.  
Amola eno dunu huluane ili defele lalelegei da  
bogoi. <sup>7</sup> †Be iligaga fi (Isala:ili fi dunu) da mano  
bagohame lalelegei. Ili idi da bagade heda:i  
amola ilia da gasa fi agoane ba:i. Idibidi soge  
da Isala:ili dunu amoga nabaiwane ba:i.

---

\* 1:1: Mui 46:8-27 † 1:7: Asunasi Dunu Ili Hou 7:17

<sup>8</sup> ‡Amalalu, Felou gaheabolo da Idibidi soge ganodini hina bagade esalebe ba:i. E da Yousefe hame dawa:i galu. <sup>9</sup> E da ea fi ilima amane sia:i, “Wali Isala:ili dunu da bagohame amola gasa bagade ba:sa. Ili da ninima hasalasimu agoai galebe. <sup>10</sup> §Ninima ha lai dunu da ninima doagala:sea, Isala:ili dunu da ninima ha lai dunu gilisisa:besa:le amola Idibidi yolesili hobeasa:besa:le, ninia ili idi amo fonoboma:ne logo hogomu da defea. <sup>11</sup> Amaiba:le, Idibidi dunu da gasa fi ouligisu dunu Isala:ili dunu udigili gasa bagade hawa: hamosu hamoma:ne ilima asunasi. Isala:ili dunu da moilai bai bagade aduna amo Bidome amola La:misisi gagui. Amo moilai bai bagade aduna da Felou ea liligi ligisisu agoane ba:i. <sup>12</sup> Idibidi dunu da Isala:ili dunu fi baligili se nabasu i. Be Isala:ili fi da hame fonoboi. Ili bu baligili heda:i amola Idibidi soge huluane amoga fi bagade ba:i. <sup>13-14</sup> Idibidi dunu da Isala:ili dunuma beda:i galu. Amaiba:le, ilia da Isala:ili dunu se nabima:ne, ilima gasa fi hamone, ili da udigili hawa: hamosu dunu ba:i. Idibidi fi da Isala:ili dunu ilia diasu gaguma:ne amola ifabi hawa: hamoma:ne logei. Ili da Isala:ili dunuma hamedafa asigisu.

<sup>15</sup> Amalalu, Idibidi Felou da Sifala amola Bua (amo da mano lasu fidisu uda aduna ela da Hibulu uda fidisu) elama amane sia:i, <sup>16</sup> “Alia da Hibulu uda ilia mano lalelegesu hou fidisia, mano lai da dunu mano ba:sea, amo fanelegema. Be uda mano ba:sea, mae fanelegema.” <sup>17</sup> Be mano

---

‡ 1:8: Asunasi Dunu Ili Hou 7:18 § 1:10: Asunasi Dunu Ili Hou 7:19

lasu fidisu uda da Godema dawa:i. Amaiba:le, ela da Felou ea sia: hame nabi. Ela da dunu mano hame fanelegei. <sup>18</sup> Amaiba:le, Felou da mano lasu fidisu uda ema misa:ne sia:ne, elama amane sia:i, “Alia da abuliba:le agoane hamosala? Abuliba:le dunu mano hame fanelegesala?”

<sup>19</sup> Ela da bu adole i, “Hibulu uda da Idibidi uda defele hame hamosa. Iliā mano da hedolowane lalelegesa. Ania da mae doaga:le, ilia mano da lalelegei dagoi ba:sa.”

<sup>20-21</sup> Mano lasu fidisu uda da Godema beda:iba:le, Gode da ela hahawane ba:i. Gode da elama sosogo fi mano i dagoi. Isala:ili dunu ilia idi da bu bagade heda:i amola ilia gasa bagade fi agoane ba:i. <sup>22</sup> \*\*Amo ba:beba:le, Felou da ea fi dunu huluane ilima hamoma:ne sia:i hamoi dagoi. E amane sia:i, “Dilia Hibulu dunu mano gaheabolo lalelegei ba:sea, amo lale, Naile hano amoga bogoma:ne ha:digima. Uda mano fawane mae fanelelegema.”

## 2

<sup>1</sup> Amo esoga, Lifai fi dunu afae da Lifai fi a:fini lai. <sup>2</sup> \*Amo uda da ema dunu mano lalelegei. E da ea mano da noga:i mano ba:beba:le, e da oubi udiana amoga mano wamolegei. <sup>3</sup> Be bu wamolegemu hamedei ba:loba, e da daba saga: amoga amuni lale, hano da amoga mae ha:ina sa:ima:ne edele amoga legei. E da ea mano amo ganodini sanasili, Naile hano bega: saga: sedade amo ganodini ligisi.

---

\*\* 1:22: Asunasi Dunu Iliā Hou 7:19      \* 2:2: Asunasi Dunu Iliā Hou 7:20; Hibulu 11:23

<sup>4</sup> Mano dudubu ea dalusi da fonobahadi sedagawane fa:no misunu hou ba:musa: lelu.

<sup>5</sup> Felou idiwi da hano ulimusa: misi. Ea hawa: hamosu a:fini ilia da hano bega: lalu. E da daba amo saga: ganodini dialebe ba:i. E da ea udigili hawa: hamosu a:fini afae amo lama:ne asunasi.

<sup>6</sup> Felou idiwi da daba ea figisu doagadole, dunu mano dudubu ganodini dialebe ba:i. E da dinanu amola Felou idiwi da e asigili ba:i. E amane sia:i, “Amo da Hibulu mano esala.”

<sup>7</sup> Amalalu, amo mano dudubu ea dalusi da Felou idiwi ema amane adole ba:i, “Na da Hibulu uda amo di fidima:ne, amo manoma dodo ima:ne misa:ne sia:mu da defeala:?”

<sup>8</sup> Felou idiwi da bu adole i, “Defea! Amo misa:ne sia:ma.” Amalalu, mano ea dalusi da asili, mano dudubu hi amedafa ema oule misi.

<sup>9</sup> Felou idiwi da amo udama amane sia:i, “Di amo mano dudubu lale, nama bu imunusa: ouligima. Na da dima bidi imunu.” Amalalu, e da mano dudubu lale, dodo ianu. <sup>10</sup> †Fa:no, mano da fonobahadi asigilaloba, ea ame da e Felou idiwima bu oule asi. Amalalu, e da amo mano fofoi dagoi. E da hima adole i, “Na da amo mano hano ganodini dialu lai. Amaiba:le, na da ema Mousesese dio asula.” (Mousesese dawa:loma:ne Idibidi sia:ga da ‘lalelegei’ amola Hibulu sia:ga da ‘ganodini dialu lai.’)

### *Mousesese da Midia:ne Sogega hobea:i*

<sup>11</sup> ‡Mousesese da asigi laloba, e da ea fi dunu (Hibulu dunu) amo ba:musa: sofe asi. E da Idibidi dunu da ilima gasa fili, hawa: hamosu

---

† 2:10: Asunasi Dunu Iliã Hou 7:21    ‡ 2:11: Hibulu 11:24

gasa bagade ilima i, amo ba:i dagoi. Amola Idibidi dunu afae e da Mousese ea fi Hibulu dunu amo fanelegei dagoi, amo Mousese da ba:i dagoi.

<sup>12</sup> §Mousese da la:idi ba:lega, la:idi ba:lega hogolalu, dunu eno hame ba:beba:le, e da amo Idibidi dunu fanelegele, ea da:i hodo wamolegemusa:, sa:i boso amoga uli dogone sali. <sup>13</sup> Aya esoga, e da bu asili, Hibulu dunu aduna gegenebe ba:i. E da giadofale hamoi dunuma amane sia:i, “Dia da abuliba:le dia Hibulu na:iyado fananala:?”

<sup>14</sup> Amo dunu da bu adole i, “Di da ninia fofada:su dunu amola ouligisu dunu, nowa da hamobela:? Di da aya Idibidi dunu medole legei amo defele na amola medole legema:bela:?” Amalalu, Mousese da beda:i ba:i. E da ea dogo ganodini amane sia:i “Dunu huluane da na hamoi dawa: dagoi.” <sup>15-16</sup> \*\*Felou da amo hou nababeba:le, e da Mousese fanelegema:ne sia:i, be Mousese da hobeale asili, Midia:ne sogega wamoaligimusa: asi. Eso afaega, Mousese da hano nasu uli dogoi gadenene esalu. Yedelou (Midia:ne gobeale salasus dunu) amo ea uda mano fesuale gala da ilia ada ea sibi amola goudi, hano nasu ofodoga nabama:ne, hano dimusa: misi. <sup>17</sup> Be sibi ouligisu dunu eno da Yedelou ea uda manolali sefasi. Amalalu, Mousese da ili gaga:musa: misini, ilia lai gebo amoma ima:ne hano dili i.

<sup>18</sup> Ili da ilia adama bu misini, e fofogadigili ilima amane, adole ba:i, “Dilia da habodane

---

§ 2:12: Asunasi Dunu Ili Hou 7:23-28      \*\* 2:15-16: Asunasi Dunu Ili Hou 7:29; Hibulu 11:27

hedolo bu misibala:?”

<sup>19</sup> Ilia da bu adole i, “Sibi ouligisu dunu da nini sefasisia, Idibidi dunu afae da nini gaga:i dagoi. Amola e da ninia lai gebo moma:ne, hano dili i.”

<sup>20</sup> Yedelou da ea idiwi amoma amane adole ba:i, “E da habila:? Dilia da abuliba:le e gadili leloma:ne yolesila:? Masa! E da nini gilisili ha:i manusa: misa:ne sia:ma.”

<sup>21</sup> Amaiba:le, Mousesese da Midia:ne soge ganodini esalumusa: dawa:i galu. Amalalu, Yedelou da idiwi Siboula e lama:ne Mousesema i dagoi.

<sup>22</sup> Siboula da ema dunu mano lalelegei. Mousesese da ea dogo ganodini amane sia:i, “Na da amo soge ganodini ga fi esala. Amaiba:le, amo manoma na da Gesiome (ga fi dunu) dio asula.”

<sup>23</sup> Ode eno ilia da gidigili, Idibidi hina bagade (Felou) da bogoi. Be gasa bagade udigili hawa: hamosu hamobeba:le, Isala:ili dunu da gogonomane, Gode fidima:ne dinanawane wesu.

<sup>24</sup> ††Gode da ilia dinanawane wesu nabi dagoi. E da Ea gousa:su, amo E da A:ibalaha:me, Aisage amola Ya:igobe ilima hamoi bu dawa:i. <sup>25</sup> E da Isala:ili dunu amo ilia se nabawane udigili hawa: hamosu ba:i dagoi. Amola E da ilima bagade asigisu.

### 3

#### *Gode da Mousesese Misa:ne Wei*

<sup>1</sup> Eso afaega, Mousesese da Yedelou (Midia:ne gobelesalasu dunu) amo ea sibi amola goudi ouligisa esalu. E da amo lai gebo gilisisu wadela:i hafoga:i soge amoga oule asili, hadigi goumi amo

---

†† 2:24: Mui 15:13-14

Sainai, amoga doaga:i. <sup>2</sup> \*Amogai, Hina Gode Ea a:igele dunu da lalu gona:su agoane hamoi, ifa fonobahadi ganodini dialebe ba:i. Mousese da amo ifa laluga nenanu be hame nei dagoi ba:i. <sup>3</sup> E da fofogadigili amane dawa:i “Amo ifa laluga nenanebe abuliba:le nei dagoi hame ba:sala:? Na da gadenene ba:la masunu.”

<sup>4</sup> Hina Gode da Mousese gadenene manebe ba:loba, E da ifa fonobahadi amo ganodini lelu, amoga amane sia:i, “Mousese! Mousese!”

Mousese da bu adole i, “Na da wea!”

<sup>5</sup> Gode amane sia:i “Bu gadenene mae misa. Dia emo salasu fadegama. Bai di da hadigi osobo amo da:iya lela. <sup>6</sup> Na da dia aowalali amo A:ibalaha:me, Aisage amola Ya:igobe ilia Gode esala.” Amaiba:le, Mousese da Gode Ea odagi ba:mu bagade beda:iba:le, ea odagi dedeboi.

<sup>7</sup> Amalalu, Hina Gode da amane sia:i, “Idibidi dunu da mae asigili Na fi dunuma gasa fi hamonana, amo Na da ba:i dagoi. Iliya da ilia hame asigi udigili hawa: hamosu ouligisu dunu iliba:le gaga:ma:ne Nama wesu, Na da nabi dagoi. Na da ilia se nabasu huluane dawa:.

<sup>8</sup> Amaiba:le, Na da ili Idibidi dunuma gaga:musa: misi dagoi. Na da Na fi amo Idibidi soge ganodini esala amo fisili masa:ne gadili hiougili, soge bagade noga:idafa amoga asunasimu. Amo soge ganodini wali dunu fi esala da Ga:ina:ne dunu fi, Hidaide dunu, A:moulaide, Belesaide, Haifaide amola Yebusaide, amo fi esala.

<sup>9</sup> Na da dafawane Na fi ilia dinana wele sia:be nabi dagoi. Amola Idibidi fi da ilima banenesili

---

\* 3:2: Asunasi Dunu Iliya Hou 7:30-34



hamonana Na da ba:i dagoi. <sup>10</sup> Na da wali di Felouma asunasimu. Bai di da Na fi bisili Idibidi soge fisili masa:ne gadili oule masunu.

<sup>11</sup> Be Mousese da Godema amane sia:i, “Na da hamedei dunu agoane. Na da habodane Felouma asili Isala:ili dunu Idibidi sogega gadili oule masa:bela:?”

<sup>12</sup> Gode da bu adole i, “Na ani esalumu. Di da Na fi dunu Idibidi sogega gadili oule asili, di da guiguda: goumia Nama nodone sia:ne gadomu. Amo hou da Nisu da di asunasi dagoi dawa:digima:ne olelesu dialebe ba:mu.”

<sup>13</sup> †Be Mousese da bu adole i, “Na da Isala:ili dunu ilima ahoasea amola ilima amane sia:sea, ‘Ninia aowalalia Gode da na asunasi,’ ilia da nama amane adole ba:mu, ‘Ea Dio da nowala:?’ Amaiba:le, na da ilima adi adole ima:bela:?”

<sup>14</sup> ‡Gode da amane sia:i. “Na da Nisu Esala amola Esalu amola Esalumu. Di Isala:ili dunuma adoma, Dunu Ea Dio da “Na da Na” (dawa:loma:ne da “Na da Esala amola Esalu amola Esalumu”) E da na dilima asunasi dagoi.” Amola Gode da eno amane sia:i,

<sup>15</sup> “Ilima amane adoma, ‘Na, Hina Gode, ilia aowalalia Gode, A:ibalaha:me, Aisage amola Ya:igobe ilia Gode, da di ilima asunasi dagoi. Amo da Na Dio eso huluane mae fisili dialumu. Iligaga fi huluane fa:no lalelegesea da amo Dio Nama sia:mu. <sup>16</sup> Masa! Isala:ili dunu fi ouligisu dunu huluane gilisima. Ilima amo Na, Hina Gode, ilia aowalalia Gode, A:ibalaha:me, Aisage amola Ya:igobe ilia Gode, da dima misi dagoi, amo adoma. Ilima amane adoma, Na da ilima

---

† 3:13: Gadili Asi 6:2-3 ‡ 3:14: Wamolegei Sia: Olelesu 1:4,8

misini amola Idibidi fi ilima banenesisu hamosu huluane Na da ba:i dagoi. <sup>17</sup> Na da ili Idibidi soge ganodini se nabawane esala, amoga fisili masa:ne gadili hiougimu. Amasea, Na da soge noga:idafa, fedege agoane amo ganodini dodo maga:me amola agime hano da hano agoane a:i ahoa, (amo ganodini wali Ga:ina:ne dunu, Hidaide dunu, A:moulaide dunu, Belesaide dunu, Haifaide dunu amola Yebusaide dunu wali amogai esala), amo sogega Na da Isala:ili dunu fi oule masunu.

<sup>18</sup> Na fi dunu da dia sia: nabimu. Amasea, di da Isala:ili fi ouligisu dunu amo Felouma oule masa. Ema amane sia:ma, 'Hina Gode, Hibulu dunu ilia Gode, da ninima misi dagoi. Di wali ninia logo doasima. Ninia da wadela:i hafoga:i soge, amoga eso udiana ahoasea, ninia Hina Godema gobebe salasou hamomusa:gini masunu galebe.

<sup>19</sup> Be Idibidi hina bagade (Felou) da dilia logo hame doasimu. Na da ema gasa bagade logebeba:le fawane e da dilia logo doasimu.

<sup>20</sup> Amaiba:le, Na da Idibidi dunuma Na gasa bagade hou olelemu. Na da Idibidi fi ilima se bagade imunu. Musa: hame ba:i beda:su liligi ilima olelemu. Amasea, dilia ga masa:ne, e da dilia logo doasimu.

<sup>21</sup> §Na da hamobeba:le, Idibidi dunu da dilima nodomu. Amasea, Na fi dunu da gadili ahoasea, ilia da mae gaguiwane hame masunu. <sup>22</sup> Be Isala:ili uda huluane da ilia Idibidi gadenene fi amola Idibidi uda ilia diasuganodini esala, amoma asili, abula, gouli amola silifa amo

---

§ 3:21: Gadili Asi 12:35-36

edegemusa: masunu. Amasea, amo liligi ilia da ilia dunu mano amola uda mano ilima imunu. Amasea, ilia da Idibidi ilia noga:i gagui liligi gadili gaguli masunu,” Gode da amane sia:i.

## 4

### *Gode da Musa: Hame Ba:su Hou Hamoma:ne Gasa Bagade amo Mousesema I*

<sup>1</sup> Amalalu, Mousesese da Hina Godema amane adole i, “Be Isala:ili dunu da na sia: dafawaneyale hame dawa:sea amola na sia: hame nabasea, na da adi hamoma:bela:? Ilia da Di da nama hame misi amo sia:sea, na da adi hamoma:bela:?”

<sup>2</sup> Amaiba:le, Hina Gode da ema amane adole ba:i, “Dia loboga gagui da adila:?”

E bu adole i, “Amo da dagulu.”

<sup>3</sup> Hina Gode da amane sia:i, “Amo dagulu osoboga ligia guduma!” Mousesese da ligia guduli, dagulu da afadenene bu sa:ya:be hamoi. Amalalu, Mousesese da beda:iba:le amoga hobeai.

<sup>4</sup> Amalalu, Hina Gode da Mousesema amane sia:i, “Defea! Dia lobo ligia guduli, sa:ya:be ea la:go gaguli gagua gadoma.” Amaiba:le, Mousesese da ea lobo ligia guduli, sa:ya:be gaguli, sa:ya:be da bu afadenene dagulu ba:i. <sup>5</sup> Hina Gode da amane sia:i, “Di da Isala:ili dunu ba:ma:ne amo hou hamoma. Ilia da Hina Gode amo ilia aowalalia Gode, A:ibalaha:me, Aisage amola Ya:igobe ilia Gode, da dima misi dagoi, ilia da amo dafawaneyale dawa:ma:ne amo hou hamoma.”

<sup>6</sup> Hina Gode da Mousesema eno amane sia:i, “Dia lobo amo dia abula ganodini wamo salima.”

Mousese da Gode Ea sia:i defele hamoi. E da ea lobo bu duga:le, amo da aiya bagade moloba: agoai ba:i. ('lebelosi' oloi). <sup>7</sup> Amalalu, Hina Gode da amane sia:i, "Dia lobo bu dia abula ganodini wamo salima." E da agoane hamoi. E lobo bu duga:le, aiya huluane da bahoi dagoi ba:i amola ea lobo gadofu da ea da:i hodo eno defele ba:i.

<sup>8</sup> Hina Gode da amane sia:i, "Ilia da dia hidadea hamoi musa: hame ba:su hou amo dafawaneyale hame dawa:sea, ilia da amo hou ba:sea, dia sia: dafawaneyale dawa:mu.

<sup>9</sup> Be ilia amo musa: hame ba:su hou aduna ba:sea, dia sia: dafawaneyale hame dawa:sea, defea, Naile Hano amoga hano lale, hafoga:i osoboga sogadigima. Amasea, hano da afadenene, bu maga:me hamoi dagoi ba:mu."

<sup>10</sup> Be Mousese da amane sia:i, "Hame mabu, Hina! Dia na mae asunasima! Na da sia: noga:le adole imunu hame dawa:. Di da nama sia:beba:le, na hou da hame afadenei. Na sia: da noga:i hame, dioi bagade gala."

<sup>11</sup> Be Hina Gode da ema bu adole i, "Nowa da osobo bagade dunuma lafi iahabela:? Nowa da dunu ge ga:i o sia: hamedei hamosala:? Nowa da dunu ba:ma:ne si iaha o mae ba:ma:ne si dofosala:? Amo da Ni fawane. Na fawane da Hina Gode! <sup>12</sup> Di wali masa! Na da dia sia: fidimu amola di adole ima:ne, Na da dima sia: imunu."

<sup>13</sup> Be Mousese da bu adole i, "Hame mabu, Hina! Eno dunu asunasima."

<sup>14</sup> Amo sia: nababeba:le, Hina Gode da Mousesema ougi galu. E amane sia:i, "Defea! Dia ola Elane (Lifai fi dunu) amo dawa:ma. Ea sia: da noga:iwane Na dawa:. E da wali di

yosia:musa: logoga manebe. E da di hahawane ba:mu. <sup>15</sup> Di sia:musa: dawa:i, amo ema sia:ma. Na da alia sia:be amo fidimu amola ali da eno dunu olelema:ne, alima sia: olelemu. <sup>16</sup> E da dia lafi defele esalebe ba:mu. E da Isala:ili dunu ilima dia sia: olelemu. Amasea, di da Hina Gode defele, e da sia: adole imunusa: ema olelemu. <sup>17</sup> Di ahoasea, amo dagulu gaguli masa. Di da amo daguluga musa: hame ba:su hou hamomu.”

### *Mousese da Idibidi Sogega Buhagi*

<sup>18</sup> Amalalu, Mousese da esoa: Yedelouma asili, amane sia:i, “Na da na fi Idibidi soge ganodini amo ilia hou ba:la masunu da defeala:?” Yedelou da defea sia:ne, Mousesema hahawane ‘asigibio’ sia:i.

<sup>19</sup> Mousese da Midia:ne soge ganodini esaloba, Hina Gode da ema amane sia:i dagoi, “Dia Idibidi sogega buhagima. Dunu huluane da di fanelege-musa: dawa:i amo da bogoi dagoi.” <sup>20</sup> Amaiba:le, Mousese da idua amola egefe aduna amo dougi amoga fila heda:ma:ne hamone, Idibidi sogega doaga:musa: oule asi. Mousese da dagulu amo Gode da gaguli masa:ne sia:i, amo gaguli asi.

<sup>21</sup> Hina Gode da bu Mousesema amane sia:i, “Di da wali Idibidi sogega buhagimuba:le, di da Idibidi hina bagade (Felou) ba:ma:ne, musa: hame ba:su hou dia hamoma:ne Na da dima gasa i, amo huluane hamoma. Be na da Felou ea dogo igi agoane hamomu. Amaiba:le, e da Na fi dunu ilia gadili masunu logo hame doasimu.

<sup>22</sup> Amasea, di da ema amane sia:ma, ‘Hina Gode da amane sia:sa; Isala:ili da Na magobo mano. <sup>23</sup> Na da dima nagofe Nama nodone sia:ne

gadamusa: gadili masa:ne, logo doasima:ne sia:i. Be di da higa:i galu. Amaiba:le, Na da wali dia magobo dunu mano fanelegemu.' ”

<sup>24</sup> Mousesese da Idibidiga doaga:musa: logoga ahoanoba, sogebi afae amogai ouesalu golai. Amogai, Hina Gode da ema misini, Mousesese fanelegemusa: dawa:i. <sup>25-26</sup> Be Mousesese idua Siboula da debesu sua:ne, egefe gadofu damuni, amo Mousesese ea emo da:iya ligisi. Gadofu damusu hou dawa:beba:le, e da Mousesema amane sia:i, “Di da nama maga:me egoa agoane galebe!” Amaiba:le, Hina Gode da Mousesese hame fanelegei.

<sup>27</sup> Be Hina Gode da Elanema amane sia:i dagoi, “Di wadela:i hafoga:i sogé amoga masa. Amogai, di Mousesese gousa:ma.” Amaiba:le, e da hadigi goumi (Sainai Goumi) amogai Mousesese gousa:i. E da Mousesese gousa:le, nonogoi. <sup>28</sup> Amalalu, Mousesese da Hina Gode ea adoi huluane (E da Idibidi sogega buhagima:ne sia:i) amo Elanema olelei. Amola musa: hame ba:su hou Hina Gode da e hamoma:ne sia:i, amo Elanema olelei. <sup>29</sup> Amaiba:le, Mousesese amola Elane ela da Idibidi sogega asi. Amogai, ilia da Isala:ili ouligisu dunu huluane gilisi. <sup>30</sup> Elane da ilima hou huluane Hina Gode da Mousesema sia:i amo ilima olelei. Dunu huluane ba:ma:ne, Mousesese da musa: hame ba:su hou huluane hamosu. <sup>31</sup> Amalalu, Isala:ili dunu fi da dafawaneyale dawa:i. Ili Hina Gode da ilima misi dagoi amola ilia se nabasu huluane E da ba:i dagoi, amo dafawaneyale dawa:i. Amo dawa:beba:le, ilia da beguduli, Godema nodone sia:ne gadoi.

## 5

*Mousese amola Elane da Idibidi hina bagade (Felou) amoma Fofada:i*

<sup>1</sup> Amalalu, Mousese amola Elane da Felouma misini, ema amane sia:i, “Hina Gode da amane sia:sa, ‘Na fi dunu ga masa:ne, ilia logo doasima. Ili da Nama nodone sia:ne gadomusa:, wadela:i hafoga:i soge ganodini hahawane gili-sisu hamomu galebe.’ ”

<sup>2</sup> Felou da bu adole i, “Hina Gode da nowala:? Na da abuliba:le Ea sia: nabal, Isala:ili dunu udigili ahoanoma:ne logo doasima:bela:? Na da Hina Gode hame dawa:. Isala:ili dunu ilia da hame gadili masunu.”

<sup>3</sup> Mousese amola Elane da amane sia:i, “Hibulu dunu ilia Gode da anima misi. Ninia da eso udi-ana wadela:i soge ganodini asili, Hina Godema gobe le salasu hamomu hanai. Agoane hame hamosea, Hina Gode da olo bagade o gegesu bagade amoga nini fanelegemu.”

<sup>4</sup> Felou da Mousese amola Elane elama amane sia:i, “Ani da abuliba:le, Isala:ili udigili hawa: hamosu dunuma ilia hawa: hamosu fisimusa: sia:sala:? Ili bu hawa: hamomusa: sia:ma.  
<sup>5</sup> Dilia Isala:ili fi dunu idi da Idibidi dunu ilia idi amo baligi dagoi. Amola wali alia da ilia hawa: hamosu logo damumusa: dawa:lala.”

<sup>6</sup> Amo esoha Felou da Idibidi ouligisu dunu amola Isala:ili ouligisu dunu ilima amane sia:i,  
<sup>7</sup> “Dilia Isala:ili dunuma ilia ga:i (osoboga hamoi igi) hamoma:ne gisi mae ima. Ilisu gisi hogola masa:ne sia:ma. <sup>8</sup> Be ilia da osoboga hamoi igi idi da hame fonobomu. Ili da waha hamosa defele hamomu. Ili hawa: hamosu da fonobahadi

fawane. Iliā da hawa: hamosu higa:iba:le, ilia da gadili ilia Godema gobe le salasu hamoma:ne nama adole ba:lala. <sup>9</sup> Hawa: hamosu gasa bagade ilima olelema. Amasea, ilia da ogogosu sia: amo nabimu hamedeiwane ba:mu.”

<sup>10</sup> Idibidi hawa: hamosu ouligisu dunu amola Isala:ili ouligisu dunu da asili, Isala:ili dunuma amane sia:i, “Felou da dilima gisi eno hame imunu sia:i. <sup>11</sup> E da dilisu gisi hogoma:ne amola ga:i dilia waha idi defele hamoma:ne sia:sa.” <sup>12</sup> Amaiba:le, Isala:ili dunu da Idibidi soge huluane amoga gisi hogola asi. <sup>13</sup> Idibidi gasa bagade ouligisu dunu da ili musa: ga:i idi defele hamoma:ne, ilima gasa bagade hamoi. <sup>14</sup> Idibidi ouligisu dunu ilia da Isala:ili ouligisu dunu (ilima ilia hawa: hamosu ouligima:ne sia:i) amo bagade fananu. Iliā gasa fili amane sia:i, “Dilia da abuliba:le dilia musa: ga:i (osoboga hamoi igi) idi amo hame hamosala:?”

<sup>15</sup> Amalalu, Isala:ili ouligisu dunu ilia da Felouma asili amane sia:i, “Hina bagade! Di da abuliba:le ninima agoane hamosala:?” <sup>16</sup> Iliā da ninima gisi hame iaha. Be ninia musa: ga:i idi defele hamoma:ne ilia da gasa fili sia:sa. Amola, wali ilia da nini fanana. Ninia hame, be dia fi dunu da giadofasa.”

<sup>17</sup> Be Felou bu adole i, “Dilia da hawa: hamosu higa:iba:le, gadili dia Hina Godema gobe le salasu hamoma:ne nama adole ba:sa. <sup>18</sup> Wali hawa: hamomusa: masa! Ninia da gisi dilima hame imunu. Be dilia musa: idi amo defele hamoma.” <sup>19</sup> Amo sia: nababeba:le, Isala:ili hawa: hamosu ouligisu dunu da bidi



hamosu da Isala:ili dunuma doaga:i dagoi dawa:i galu. Bai ilia ouligisu dunu da ilia musa: hamoi defele amo hamoma:ne sia:i dagoi. <sup>20</sup> Ilia da Felou ea diasu fisili gadili ahoanoba, Mousese amola Elane ili misunu ouesalebe ba:i. <sup>21</sup> Ilia da Mousese amola Elane elama amane sia:i, “Alia hamobeba:le, Felou amola ea hina ouligisu dunu da nini bagade higasa. Hina Gode da amo hou ba:i dagoi amola E da alima se imunu. Alia da amo hou hamobeba:le, alia da Idibidi dunu nini fanelegema:ne abalosu logo fodoi dagoi.”

*Mousese da Hina Godema Da:i Dione Sia:i*

<sup>22</sup> Amalalu, Mousese da Hina Godema sinidigili amane sia:i, “Hina Gode! Dia da abuliba:le Dia fi dunuma se nabasisala:? Dia da abuliba:le na guiguda: asunasibala:?”

<sup>23</sup> Na da Dia sia: Felouma olelemusa: asiba:le, e da eso huluane ilima se bagade iaha. Amola Di da ili fidima:ne hamedafa hamoi!”

## 6

<sup>1</sup> Amalalu, Hina Gode da Mousesema amane sia:i, “Wali Na Felouma gasa fili logesea, e da Na fi dunu ilia logo doasimu, amo di da ba:mu. Na da e logemuba:le, e da ili ea sogega fisili masa:ne sefasimu.”

*Gode da Mousese Wei*

<sup>2</sup>\*Amola Gode da Mousesema amane sia:i, “Na da Hina Gode. <sup>3</sup> Na da A:ibalaha:me, Aisage amola Ya:igobe ilima misini, ilia da Na Dio Gode Bagadedafa dawa:i galu. Be Na da Na Dio Hina Gode (Hibulu sia: Yawe) amo ilima hame olelei.

\* **6:2:** Mui 17:1, 28:3, 35:11; Gadili Asi 3:13-15

4 Be Na da ilima gousa:su hamoi. Ili da Ga:ina:ne soqe amo ganodini ga fi agoane esalu. Be Na da Ga:ina:ne soqe huluane ilima imunu ilegele sia:i. 5 Idibidi dunu da Isala:ili fi amo udigili hawa: hamosu dunu hamoi dagoi. Wali Na da ilia gogonomasu amola se nabasu nabi dagoi. Na musa: gousa:su Na da bu dawa:lala. 6 Amaiba:le, dia Na sia: Isala:ili dunuma olelema, amane, 'Na da Hina Gode. Na da dili gaga:mu amola dili Idibidi dunuma udigili hawa: hamosu amo fisima:ne logo doasimu. Na da Na gasa bagade lobodafa ligia gadole, ilima bagadedafa se nabasimu. Amola Na da dili gaga:mu. 7 Na da dili Na fi hamomu amola Na da dilia Gode esalumu. Na da dilia Idibidi soqe ganodini udigili hawa: hamosu amo logo doasisia, dilia da Na da Hina Godedafa amo dawa:mu. 8 Na da dili amo soqe Na da hemonega A:ibalaha:me, Aisage amola Ya:igobe ilima ima:ne ilegele sia:i, amo sogega Na da dili oule masunu. Na da amo soqe dili lalegaguma:ne, dilima imunu. Na da Hina Gode!' " 9 Mousesese da amo sia: huluane Isala:ili dunuma olelei. Be ilia da gasa bagade udigili hawa: hamosu hamobeba:le, ilia a:silibu da gasa hame ba:i. Amaiba:le, ilia da Mousesese ea sia: dafawaneyale hame dawa:i.

10 Amalalu, Hina Gode da Mousesema amane sia:i, 11 "Di Felouma e da Isala:ili dunu ilia gadili masunu logo doasima:ne amo sia:na masa!"

12 Be Mousesese da bu adole i, "Isala:ili dunu huluane da na sia: hame naba. Amaiba:le, Idibidi hina bagade dunu da abuliba:le na sia: nabima:bela:? Na sia: da dioi bagade, noga:i

hame.”

<sup>13</sup> Be Hina Gode da gasa bagade Mousesese amola Elane elama amane hamoma:ne sia:i, “Isala:ili dunu amola Felou ilima Na dima hamoma:ne sia: da agoane, ‘Na da gasa bagade dima adoi dagoi. Di Isala:ili dunu amo Idibidi soje yolesili gadili masa:ne bisili oule masa.’ ”

### *Mousesese amola Elane ela Sosogo Fi*

<sup>14</sup> Ya:igobe ea magobo mano Liubene da egefe biyaduyale lalelegei amo Ha:inoge, Ba:liu, Hese-lane amola Gami. Iligaga fi da ilia dio lai dagoi. <sup>15</sup> Simiane egefe da gafeyale galu amo Yemiuele, Ya:imini, Ouha:de, Ya:igini, Souha amola Sia:iule (amo da Ga:ina:ne uda ea mano). Iligaga fi da ilia dio lai dagoi. <sup>16</sup> †Lifai egefe da osodayale galu amo Gesiome, Gouha:de amola Milalai. Iligaga fi da ilia dio lai dagoi. Lifai da ode 137 esalu bogoi. <sup>17</sup> Gesiome egefe da aduna galu. Ela da Libinai amola Simia:i. Elama da elegaga fi dunu bagohame lalelegei. <sup>18</sup> Gouha:de egefe da biyaduyale galu amo A:mala:me, Isaha, Hibalone amola Asaiele. Gouha:de da ode 133 esalu, bogoi. <sup>19</sup> Milalai egefe da aduna galu amo Malai amola Musiai. Amo dedej da Lifai ea fi amola iligaga fi. <sup>20</sup> A:mala:me da ea ada dalusi amo Yogebede lai dagoi. E da egefe Elane amola Mousesese lalelegei. A:mala:me da ode 137 esalu bogoi. <sup>21</sup> Isaha egefe da osodayale galu amo Goula, Nifege amola Sigalai. <sup>22</sup> Asaiele da egefe osodayale galu. Iliia dio da Misia:ili, Elasa:ifa:ne amola Sidala:i. <sup>23</sup> Elane da Ilisiba (A:minada:be

---

† 6:16: Idisu 3:17-20, 26:57-58; 1 Hou Olelesu 6:16-19

idiwi amola Nasion e a dalusi) amo lai dagoi. E da egefe biyadayale lalelegei amo Na:ida:be, Abaihu, Elia:isa amola Idima. <sup>24</sup> Goula da egefe osodayale galu amo A:se, Elaga:ina amola Abaia:sa:fe. Ili da Goula fi ilima aowalali esalu.

<sup>25</sup> Elane egefe Elia:isa da Budiele idiwi lai dagoi. E da ema egefe Finia:se lalelegei. Amo dunu dedei da Lifai ea fi dunu ilima ada esalu.

<sup>26</sup> Gode da Mousesese amola Elane elama amane sia:i dagoi, "Ali bisili Isala:ili dunu fi huluane Idibidi sogega gadili oule masa." <sup>27</sup> Ela da Idibidi hina bagade (Felou) amoma e da Isala:ili dunu gagui amo fisidigili, ili masa:ne logo doasima:ne sia:i.

*Hina Gode da Mousesese amola Elane elama Hamoma:ne Sia:i*

<sup>28</sup> Hina Gode da Idibidi soge ganodini Mousesema sia:noba, <sup>29</sup> E da amane sia:i, "Na da Hina Gode! Na dima sia:mu huluane, amo Felouma alofele adoma!"

<sup>30</sup> Be Mousesese da bu adole i, "Di dawa:! Na da sia: adole iasu noga:i hame dunu. Felou da abuliba:le na sia: nabima:bela:?"

## 7

<sup>1</sup> Be Hina Gode amane sia:i, "Na da hamobeba:le, Felou da dia hou afadenene Gode Ea hou defele hamoi ba:mu. Amola dia ola Elane da dia balofede dunu agoane Felouma alofele sia:mu. <sup>2</sup> Na dima adomu huluane Elanema bu adoma. Amasea, e da Felouma Na fi dunu gadili masa:ne ilia se iasu diasu logo doasima:ne sia:mu. <sup>3</sup> \*- <sup>4</sup> Be Na da Felou ea dogo igi agoane

\* **7:3:** Asunasi Dunu Ili Hou 7:36

hame nabasu hamomu. Na da beda:su hou bagade Idibidi soge ganodini hamomu. Be e da Isala:ili dunu ilia logo hame doasimu. Amasea, Na da Idibidi fi ilima se bagade iasimu, amola Nisu da bisili Na dunu fi huluane amo sogega gadili oule masunu.

<sup>5</sup> Amasea, Na da Idibidi dunuma gegene, Isala:ili fi huluane gadili oule ahoasea, Idibidi dunu da Na da Hina Godedafa dawa:mu.”  
<sup>6</sup> Mousese amola Elane da Hina Gode ea ado huluane hamoi dagoi. <sup>7</sup> Ela da Felouma sia: dasu amo esoga Mousese ea ode da 80 galu amola Elane ea ode da 83.

### *Elane Ea Dagulu*

<sup>8</sup> Hina Gode da Mousese amola Elane elama amane sia:i, <sup>9</sup> “Felou da alima alia sia: ado ba:musa: musa: hame ba:su gasa bagade hou hamoma:ne sia:sea, Elanema agoane sia:ma. E da ea dagulu amo Felou ea midadi osoboga ligia guduli, dagulu da afadenene bu saya:be ba:mu.”

<sup>10</sup> Mousese amola Elane da Felouma asili, Hina Gode Ea sia:i defele hamosu. Elane da ea dagulu amo Felou amola ea eagene ouligisu dunu ilia midadi ligia guduli, dagulu da afadenene, sa:ya:be hamoi.

<sup>11</sup> Amalalu, Felou da ea bagade dawa:su dunu amola ea fefedoasu dunu ili misa:ne sia:i. Ili da ilia gasaga Elane ea hou defele hamosu.

<sup>12</sup> Ili da ilia dagulu ligia guduli, dagulu ilia da afadenene bu sa:ya:be ba:i. Be Elane ea dagulu da ilia dagulu huluane da:gi dagoi. <sup>13</sup> Be Hina Gode Ea sia:i defele, Felou ea dogo da

ga:nasi dagoi. E da Mousesema amola Elane ela sia: hamedafa nabi.

*Se Nabasu da Idibidi Dunuma Doaga:i*

<sup>14</sup> Amalalu, Hina Gode da Mousesema amane sia:i, “Felou ea dogo da gawamaga:i dagoi. E da sia: hame naba amola e da Na fi dunu ilia logo hame doasisa.

<sup>15</sup> Amaiba:le, hahabe e da Naile Hanoga ahoasea, di e ba:la masa. Dagulu amo da afadenene saya:be hamoi, amo gaguli asili, hano bega: e ba:musa: ouesaloma.

<sup>16</sup> Amasea, Felouma amane sia:ma, “Hibulu dunu ilia Hina Gode da na dima asunasi. E da dima amane sia:sa, ‘Di da Na fi dunu gagui amo ilia Nama wadela:i hafoga:i soqe ganodini nodone sia:ne gadomusa: masa:ne, ili fisidigima.’ Be di da Ea sia: hame nabasu.

<sup>17</sup> †Be wali, Hina Gode da dima amane sia:sa, ‘Na hou hamobe ba:sea, di da Na da Hina Godedafa dawa:mu. Na da amo daguluga hano amo famu. Amasea, hano da afadenene bu maga:me ba:mu.

<sup>18</sup> Menabo huluane da bogogia:mu amola hano huluane da gaha bagade nababeba:le, Idibidi dunu da amo hano manu hamedei ba:mu.’ ”

<sup>19</sup> Hina Gode da Mousesema amane sia:i, “Elanema e da ea dagulu lale, ea lobo amo Idibidi hano amola wayabo huluane dabua-gadodi ilua:ma:ne sia:ma. Amasea, hano huluane da afadenene maga:me hamomu. Amola Idibidi soqe huluane amoga, hano huluane amola hano ofodo amola ganaguga ganodini

---

† 7:17: Wamolegei Sia: Olelesu 16:4

hano di, amo huluane da maga:me fawane ba:mu.”

<sup>20</sup> Amalalu, Mousesese amola Elane da Hina Gode Ea sia:i defele hamoi. Felou amola ea eagene ouligisu dunu ba:ma:ne, Elane da ea dagulu gaguia gadole, hano dabua fai dagoi. Amalalu, hano da bu maga:me hamoi. <sup>21</sup> Menabo fi hano ganodini da bogogia:le, gaha bagade heda:i. Idibidi dunu da amo hano manu hamedei ba:i. Idibidi soqe huluane amo ganodini, maga:me bagade ba:i. <sup>22</sup> Amalalu, Felou ea fefedoasu dunu da amo hou defele hamoi. Amola Felou ea dogo bu ga:nasi hamoi. Hina Gode Ea sia:i defele, e da Mousesese amola Elane ela sia:hame nabi. <sup>23</sup> Be amo baligili, e da sinidigili, amo hou mae dawa:le, hi diasuga bu asi. <sup>24</sup> Idibidi dunu da hanodafa manu hamedei ba:beba:le, ilia da hano bega: hano manusa: uli dogosu. <sup>25</sup> Hina Gode da Idibidi hano fai. Amalalu, eso fesu da baligi dagoi ba:i.

## 8

### *Guama*

<sup>1</sup> Amalalu, Hina Gode da Mousesema amane sia:i, “Felouma masa! Ema amane sia:ma, “Hina Gode da amane sia:sa, ‘Na dunu fi di gagui amo Nama nodone sia:ne gadomusa: fisidigima. <sup>2</sup> Di da higasea, Na da dia sogega se iasimu. Soqe huluane da guama amoga dedeboi dagoi ba:mu. <sup>3</sup> Naile Hano da guama amoga nabaidafa ba:mu. Amasea, guama da hano yolesili, dia diasu amola dia debea amoga heda:mu. Iliia da dia eagene ouligisu dunu amola ilia diasuga masunu. Amola

ilia dilia ha:i manu ofodo amola gobele nasu amo ganodini ba:mu. <sup>4</sup> Ilia da di, dia fi dunu amola dia ouligisu dunu ilima soagala:le, fila heda:mu.

<sup>5</sup> Hina Gode da Mousesema amane sia:i, “Di Elanema ea dagulu lale, hano amola hano logo amola hano wayabo huluane amo da:iya ea dagulu ligia gadoma:ne sia:ma. Guama da heda:le, Idibidi soge huluane dedeboma:ne sia:ma.”

<sup>6</sup> Amalalu, Elane da ea dagulu hano da:iya ligia gadoi. Amola guama da heda:le, Idibidi soge huluane dedeboi.

<sup>7</sup> Be Felou ea fefedoasu dawa: dunu da ilia hou hamobeba:le, guama da heda:i.

<sup>8</sup> Felou da Mouses amola Elane misa:ne sia:i. E da elama amane sia:i, “Alia Hina Godema E da amo guama sefasima:ne sia:ne gadoma. Amasea, na da dia fi ilia da Godema gobele salasu hou hamoma:ne, logo doasimu.”

<sup>9</sup> Mouses da bu adole i, “Na da di, dia ouligisu dunu amola dia fi dunu amo fidima:ne hahawane Godema sia:ne gadomu. Na sia:ne gadoma:ne, di eso ilegema. Amasea, guama huluane da fadegale, Naile Hano amo ganodini fawane guama ba:mu.”

<sup>10</sup> Felou da bu adole i, “Dia na fidima:ne, aya sia:ne gadoma!”

Mouses da amane sia:i, “Dia adole ba:i defele na da hamomu. Amasea, ‘gode’ eno ninia Hina Gode defele da hamedafa gala, amo di da dawa:mu. <sup>11</sup> Di, dia eagene ouligisu dunu amola dia fi huluane da guama afia:i dagoi ba:mu. Naile Hano ganodini fawane da guama ba:mu.

<sup>12</sup> Amalalu, Mouses amola Elane da Felou



yolesili, asili Hina Gode da guama sefasima:ne, Ema sia:ne gadoi. <sup>13</sup> Hina Gode da Mousesese ea sia:ne gadoi defele hamoi. Guama huluane diasu amola gagoi amola ifabi amo ganodini esafulu da bogogia:i dagoi. <sup>14</sup> Idibidi dunu da guama bogoi amo gilisili ligisi biba heda:i dialu. Soge huluane da gaha bagade nabi.

<sup>15</sup> Be Felou da guama bogoi dagoi ba:beba:le, ea dogo da bu igi agoane hamoi. Hina Gode Ea sia:i defele, e da Mousesese amola Elane ela sia:hame nabi.

### *Mimini*

<sup>16</sup> Hina Gode da Mousesema amane sia:i, “Di Elanema amane sia:ma. E da ea daguluga osoba fama. Amasea osobo su Idibidi soqe huluane amo ganodini da afadenene mimini ba:mu.”

<sup>17</sup> Amaiba:le, Elane da ea daguluga osoba fai. Osobo su Idibidi soqe ganodini huluane da afadenene mimini hamoi. Ila da dunu amola ohe fi amo da:iya fila heda:le dedeboi dagoi.

<sup>18</sup> Idibidi fefedoasu dunu da gasa fili mimini hamomusa: hamonanu. Be hamedei. Mimini da bagohame soqe huluane ganodini ba:i.

<sup>19</sup> \*Idibidi fefedoasu dunu da Felouma amane sia:i, “Gode Hi da amo hou hamoi.” Be Felou ea dogo da ga:nasi hamoi. E da Hina Gode Ea sia:i defele, Mousesese amola Elane ela sia:hame nabi.

### *Fane Bagohame Misi*

<sup>20</sup> Hina Gode da Mousesema amane sia:i, “Hahabedafa, Felou da Naile Hano amoga ahoanumu. Di ema ba:la masa. Ema amane sia:ma, ‘Hina Gode da agoane sia:sa, Na fi dunu

---

\* 8:19: Luge 11:20

da Nama nodone sia:ne gadomusa:, di ili ga masa:ne fisidigima.

<sup>21</sup> Na da dima sisasa. Di da fisidigimu higasea, Na da dima se nabasu imunu. Na da fane dima amola dia eagene ouligisu dunuma amola dia fi dunu huluane ilima asunasimu. Idibidi dunu ilia diasu huluane da fane amoga nabai ba:mu. Amola Idibidi soge osobo huluane da fane amoga dedeboi dagoi ba:mu. <sup>22-23</sup> Be Gousiene amo Na fi ilia esalebe soge amoga Na da fane hame asunasimu. Di da Na, Hina Gode, da amo hou hamonanebe dawa:ma:ne, Na da Na fi amola dia fi hisu ba:sa. Amo musa: hame ba:su hou da aya ba:mu.” <sup>24</sup> Hina Gode da fane gilisisu bagohame amo Felou ea diasuga amola eagene ouligisu dunu ilia diasuga asunasi. Fane idimu hamedeidafa misiba:le, Idibidi soge huluane da gugunufinisi dagoi ba:i.

<sup>25</sup> Amalalu, Felou da Mousesese amola Elane ema misa:ne sia:i. E da elama amane sia:i, “Defea! Dilia Hina Godema gobebe salasu hou hamoma:ne, Idibidi soge ganodini hamomusa: masa.”

<sup>26</sup> Be Mousesese da bu adole i, “Agoane hamosea da moloi hame ba:mu. Ninia ohe fi amo gobebe salasu hamoma:ne medole legesea, Idibidi dunu da higa:i ba:mu. Amo hou ninia Idibidi dunu ilia siga ba:ma:ne hamosea, ilia da amo hou higa:iba:le, nini igiga gala:le legemu.” <sup>27</sup> Logo afae fawane gala. Ninia da eso udiana amo wadela:i hafoga:i soge ganodini ga ahoasea, ninia Hina Gode Ea sia: defele, Ema gobebe salasu hamomu.”

<sup>28</sup> Felou da amane sia:i, “Defea! Dilia Hina Godema gobele salasu hamoma:ne, wadela:i hafoga:i sogega masunu da defea. Be sedagaga mae masa. Amola na fidima:ne Godema sia:ne gadoma.”

<sup>29</sup> Mousesese da bu adole i, “Na da ga ahoasea, na da Hina Godema E da fane amo dima, dia eagene ouligisu dunuma amola dia fi huluane ilima fisili sefasima:ne sia:mu. Be di da ninia fi ilia Hina Godema gobele salasu hamoma:ne masunu logo damumusa:, ninima bu mae ologoma.”

<sup>30</sup> Mousesese da Felou yolesili asili, Godema sia:ne gadoi. <sup>31</sup> Amola Hina Gode da Mousesese ea adole ba:su defele hamoi dagoi. Fane huluane da Felou, ea eagene ouligisu dunu amola ea fi dunu huluane yolesi dagoi. Fane afae esalebe da hamedafa ba:i. <sup>32</sup> Be Felou da bu eno ea dogo ga:nasi hamoi. E da Isala:ili dunu ga fisili masa:ne hame fisidigi.

## 9

### *Ohe Fi da Bogogia:i*

<sup>1</sup> Hina Gode da Mousesema amane sia:i, “Felouma masa! Ema amane adoma, Hibulu dunu ilia Hina Gode da amane sia:sa, Na fi dunu da Nama nodone sia:ne gadomusa:, amo fisidigima. <sup>2</sup> Be di da ili fisidigimu higasea, <sup>3</sup> Na da dima se nabasu imunu agoane. Na da dia lai gebo huluane amo hosi, dougi, ga:mele, bulamagau, sibi amola goudi ilima olo bagade madelama:ne iasimu. <sup>4</sup> Na da Isala:ili dunuma hisu hamomu. Ili ohe fi huluane da hame

olomu amola afaedafa da hame bogomu. <sup>5</sup> Na da aya amo hou hamoma:ne ilegei dagoi.”

<sup>6</sup> Aya Hina Gode da Ea sia:i defele hamoi dagoi. Idibidi dunu ilia ohe fi (lai gebo) huluane da bogogia:i. Be Isala:ili ohe da afae hamedafa bogoi. <sup>7</sup> Felou da ea fi dunuma adi hou da doaga:bayale adole ba:i. Isala:ili ohe da afae hamedafa bogoi, ilia da ema adole i. Be Felou ea dogo da ga:nasi hamoiba:le, e da Isala:ili fi ilia fisili masunu logo doasimu hame dawa:i.

### *Dului*

<sup>8</sup> Amalalu, Hina Gode da Mousesese amola Elane elama amane sia:i, “Lalu amoga nasubu dia lobo ganodini gaguma. Mousesese da lalu didi amoga nasubu su gasa:le gaguli Felou ea lelebe ba:le gaidi gasa:le galagadoma. <sup>9</sup> Amo nasubu su da asili, Idibidi soge huluane dedebomu. Amasea nasubu su da dulusu bagohame hamomu. Amo dului da guhi hodole dasea, aiya bagade dunu huluane ilia da:i amoga madelale ba:mu.” <sup>10</sup> \*Amaiba:le, Mousesese amola Elane da nasubu su lale, Felou ea ba:le gaidi lelu. Mousesese da amo nasubu su gasa:le galagadole, su da dunu amola ohe fi ilima dului hamosu. Dului da guhi hodole sa:ili, aiya bagade hamosu. <sup>11</sup> Felou ea fefedoasu dunu da Mousesema misunu hamedei. Iliya da Idibidi dunu huluane defele, dului amoga dedebei dagoi ba:i. <sup>12</sup> Be Hina Gode da Felou ea dogo bu ga:nasi hamoi amola Hina Gode Ea sia:i defele, e da Mousesese amola Elane ela sia: hame nabi.

---

\* **9:10:** Wamolegei Sia: Olelesu 16:12

*Mugene (Anegagi gibu igi agoai hamoi)*

<sup>13</sup> Amalalu, Hina Gode da Mousesema amane sia:i, “Hahabedafa, Felouma masa! Ema amane sia:ma, ‘Hibulu fi ilia Hina Godema nodone sia:ne gadomusa:, amo fisidigima. <sup>14</sup> Be wali di higasea, Na da dia eagene ouligisu dunu amola dia fi dunu ilima se nabasu baligili imunu. Osobo bagadega eno da Na defele hame esala, amo di dawa:ma:ne Na da dima se nabasu imunu.

<sup>15</sup> Na da di amola dia fi dilima olo bagade ia ganiaba, dilia huluane da bogogia:la:loba.

<sup>16</sup> †Be osobo bagade dunu huluanedafa Na gasa dawa:ma:ne Na da dili hame medole legei. <sup>17</sup> Be di da gasa fi hamosa lela. Di da Na fi dunu fisidigimu higasa.

<sup>18</sup> Amaiba:le, Na da aya wewaba mugene gibu agoane imunu. Amo mugene imunu da Idibidi sogega musa: misi amo bagadewane baligimu. <sup>19</sup> Dia hawa: hamosu dunu ilima olelema. Ili da dia ohe fi amola liligi gadili diala amo diasu ganodini gaguli misa:ne sia:ma. Be dunu amola ohe fi gadili esalebe ba:sea da mugene amoga fabeba:le bogogia:mu.”

<sup>20</sup> Felou ea eagene ouligisu dunu mogili da Hina Gode Ea sia: nababeba:le, beda:ga, ohe fi amola udigili hawa: hamosu dunu ganodini oule misi. <sup>21</sup> Be oda da Hina Gode Ea sisasu hame nabi. Ili da ohe fi amola udigili hawa: hamosu dunu gadili esaloma:ne yolesi.

<sup>22</sup> Amalalu, Hina Gode da Mousesema amane sia:i, “Dia lobo ligia gadosea, mugene da Idibidi soge huluane amoga sa:imu. Mugene da

---

† 9:16: Louma 9:17

dunu, ohe fi amola gisi huluane amoga sa:imu. <sup>23</sup> Amaiba:le, Mousese da ea dagulu muga ligia gadoi. Amalalu, Hina Gode da gugelebe, mugene amola ha:ha:na osobo bagadega iasi. <sup>24</sup> ‡E da mugene gibula bobodoi iasi. Ha:ha:na la:didili la:didili asili bagadedafa ba:i. Amola amo gibula bobodobe da musa: Idibidi sogega misi amo bagadewane baligi. <sup>25</sup> Idibidi soge huluane amo ganodini, mugene da liligi huluane ganodini hame sali, dunu amola ohe fi fai dagoi. Mugene da gisi amola ifa huluane fili gugunufinisi dagoi. <sup>26</sup> Be Gousiene soge amo Isala:ili fi esalebe soge amoga fawane mugene da hame sa:i.

<sup>27</sup> Felou da Mousese amola Elane elama ema misa:ne sia:i. E da elama amane sia:i, “Wali na da wadela:le hamoi dagoi. Hina Gode Hi fawane da moloidafa. Na amola na fi dunu da giadofai. <sup>28</sup> Hina Godema sia:ne gadoma. Ninia da gugelebe amola mugene gibula bobodobe amoma bagade helebe. Na da dafawane dili fisidigima:ne ilegele sia:sa. Dilia da goeguda: bu hame esalumu.

<sup>29</sup> Mousese da ema amane sia:i, “Na da moilai bai bagadega gadili ahoasea, na da lobo ligia gadole Hina Godema sia:ne gadomu. Amasea, di da osobo bagade da Hina Gode Ea soge fawane amo dawa:ma:ne, gugelebe da yolesimu amola mugene da yolesimu. <sup>30</sup> Be di amola dia eagene ouligisu dunu da Hina Godema hame beda:i, amo na dawa:.”

<sup>31</sup> ‘Fala:gese’ (flax - amoga ilia da abula amunisu efe hamosu) da sogea hamonanu.

---

‡ 9:24: Wamolegei Sia: Olelesu 8:7, 16:21

Amaiba:le, huluane da mugene amoga gugunufinisi dagoi. Bali gala:ine amola da yoiba:le mugene amoga gugunufinisi ba:i. <sup>32</sup> Be widi da fage hame legeiba:le, hame gugunufinisi.

<sup>33</sup> Mousese da Felou yolesili, moilai bai bagade amo gadili asili, ea lobo ligia gadole Hina Godema sia:ne gadoi. Amalalu, gugelebe, mugene amola gibu bagade huluane da yolesi dagoi.

<sup>34</sup> Be Felou da amo hou ba:loba, bu wadela:le hamoi. E amola ea eagene ouligisu dunu da bu higale gawamaga:i. <sup>35</sup> Hina Gode da Mousese ea lafidili sia:i amo defele, Felou da Isala:ili dunu hame fisidigi.

## 10

### *Danuba:*

<sup>1</sup> Amalalu, Hina Gode da Mousesema amane sia:i, “Felou ba:la masa! Na da e amola ea eagene ouligisu dunu ilia dogo ga:nasi agoane hamoi. Bai Na da ilia gilisisu ganodini musa: hame ba:su gasa bagade hou hamomusa: dawa:lala.

<sup>2</sup> Bai eno da dilia fa:no dilia mano amola aowa ilima Na da musa: hame ba:su hou hamobeba:le, Idibidi dunu da gagaoui dunu agoane ba:i, amo dilia da diligaga fi ilima olelemu. Dilia huluane da Na da Hinadafa amo dawa:mu.”

<sup>3</sup> Amaiba:le, Mousese amola Elane da Felouma asili, amane sia:i, “Hibulu dunu ilia Hina Gode da amane sia:sa, ‘Di da habogala Na sia: nabima:bela? Di da Na fi dunu Nama nodone sia:ne gadoma:ne amo fisidigima. <sup>4</sup> Be di da higasea Na da aya danuba: dilima se nabasu ima:ne asunasimu. <sup>5</sup> Danuba: da bagohamedafa

ba:mu. Iliā da oſobo huluane dedebomu. Iliā da liligi huluane amo mugene da hame gugunufiniſi amola ifa huluane hame wadela:leſi amo na dagomu. <sup>6</sup> Iliā dia diaſu amola dia ouligiſu dunu iliā diaſu huluane nabamu. Iliā dilima ſe nabasu imunu da dilia muſa: ba:i liligi huluane baligiſu.’ ” Amo ſia:nanu, Mouſeſe da Felou yoleſili aſi.

<sup>7</sup> Felou ea eagene ouligiſu dunu iliā da amaſe ſia:i, “Amo dunu da habowali ſeda ninima ſe nabasu ima:bela:? Di Iſala:ili dunu iliā Hina Godema nodone ſia:ne gadomuſa: fiſidigima. Ninia Idibidi ſoge da gugunufiniſi dagoi.”

<sup>8</sup> Amaiba:le, iliā da Mouſeſe amola Elane amo Felouma oule miſi. Felou da elama amaſe ſia:i, “Defea! Dilia da dilia Hina Godema ſia:ne gadomuſa: maſunu da defea. Be nowa da maſa:bala:?”

<sup>9</sup> Mouſeſe da amaſe adole i, “Ninia huluane, dunu, uda, mano amola da:i hamoi da maſunu. Ninia da ninia dunu mano, ninia uda mano, ninia ſibi, goudi amola bulamagaſu huluane oule maſunu. Bai ninia da lolo naſu gililiſi Hina Godema nodomuſa: hamomu.”

<sup>10</sup> Felou da amaſe ſia:i, “Na da Hina Gode Ea Dioba:le gaſa bagade ſia:ſa. Dilia da dilia uda amola mano hamedafa oule maſunu. Ninia ba:i dagoi. Dilia da odoga:ſu hou hamomuſa: dawa:lala. <sup>11</sup> Hame mabu! Dilia amo hanai galea, dunu faſwane da dilia Hina Godema nodone ſia:ne gadomuſa: maſa!” Amo ſia:beba:le, Idibidi dunu da Mouſeſe amola Elane ela Felou fiſimuſa:, gadili ſeſaſi.



<sup>12</sup> Amalalu, Hina Gode da Mousesema amane sia:i, “Danuba: misa:ne sia:musa:, dia lobo amo Idibidi soge da:iya amoga ligia gadoma. Iliā da misini, liligi huluane mugene amoga hame gugunufinisi, amo ilia da na dagomu. <sup>13</sup> Amaiba:le, Mousesē da ea dagulu ligia gadole, Hina Gode da fo amo gusudili misi da amo eso amola gasi ganodini Idibidi sogega fofosu. Hahabe aya danuba: foga gaguli misi doaga:i dagoi ba:i. <sup>14</sup> \*Iliā da gilisisu osea:le misi amola sogē huluane dedeboi dagoi. Iliā idi bagadedafa amo da musa: hame ba:su amola amo defele bu hamedafa ba:mu. <sup>15</sup> Iliā da osobo huluane dedeboiba:le, osobo da bunumai agoane ba:i. Iliā da liligi huluane amo mugene da hame gugunufinisi amola ifa fage dialu huluane na dagoi. Mola:ya:i liligi amo ifa o gisi da:iya Idibidi sogē ganodini da hamedafa ba:i.

<sup>16</sup> Amalalu, Felou da hedolowane Mousesē amola Elane ema misa:ne sia:i. E da elama amane sia:i, “Na da Hina Gode amola alima wadela:le hamoi dagoi. <sup>17</sup> Be wali afadafa fawane na wadela:i hou goglema:ne olofoma. Ali Hina Godema E da amo bogosu se nabasu fadegale fasima:ne sia:ma. <sup>18</sup> Mousesē da Felou yolesili asili, Hina Godema sia:ne gadoi. <sup>19</sup> Amalalu, Gode da gusudili mabe fo afadenene, bu guma:dini mabe fo hamoi. Amo da danuba: fi huluane lale Suese (Gulf) amo foga mini asi. Danuba: afadafa da Idibidi sogē ganodini esalebe hame ba:i. <sup>20</sup> Be Hina Gode da Felou ea hou bu ga:nasi hamone, e da Isala:ili dunu hame

---

\* **10:14:** Wamolegei Sia: Olelesu 9:2-3

fisidigi.

*Gasi Dunasi Bagade Ba:i*

<sup>21</sup> Amalalu, Hina Gode da Mousesema amane sia:i, “Dia lobo muagado ligia gadoma. Amasea, gasi dunasi bagadedafa da Idibidi soge huluane dedebomu.”

<sup>22</sup> †Mousesese da ea lobo muagado ligia gadole, gasi dunasi bagadedafa da Idibidi soge ganodini eso udianaga dialebe ba:i. <sup>23</sup> Idibidi dunu huluane da ilia na:iyado dunu ba:mu gogolei amola amo eso udianaga ilia da diasu fisili gadili masunu hamedei ba:i. Be Isala:ili dunu ilia esalebe soge ganodini hadigi galebe ba:i.

<sup>24</sup> Felou da Mousesese ema misa:ne sia:i. E da ema amane sia:i, “Defea! Di da Hina Godema nodone sia:ne gadomusa: masunu da defea. Dilia uda amola mano masunu da defea. Be dilia sibi, goudi amola bulamagau da guiguda: esaloma:mu.”

<sup>25</sup> Be Mousesese da bu adole i, “Agoane hamomu ganiaba, di da ninima ohe fi ninia Hina Godema gobelesalasu hamoma:ne ia:noba.

<sup>26</sup> Hame mabu! Ninia ahoasea ninia da ohe fi huluane amola oule masunu. Ninisu da Hina Godema nodomusa:, ohe fi afae afae amo ilegema. Amola ninia da Hina Godema gobelesalasu sogebi amoga doaga:sea fawane, ohe fi ilegemusa: dawa:mu.”

<sup>27</sup> Hina Gode da Felou ea dogo bu ga:nasi hamoi amola e da Isala:ili fi fisidigimu higa:i. <sup>28</sup> E da ougili Mousesema amane sia:i, “Dia odagi na siga mae ba:ma:ne, masa! Na da di bu ba:mu

---

† 10:22: Gesami Hea:su 105:28; Wamolegei Sia: Olelesu 16:10

higa:i gala mabu! Eso enoga na da di bu ba:sea, di da bogomu!”

<sup>29</sup> Mousese da bu adole i, “Di da dafawane sia:i dagoi! Di da na hamedafa bu ba:mu.”

## 11

### *Mousese da Idibidi Magobo Mano Huluane da Bogoma:ne Sia:i*

<sup>1</sup> Amalalu, Hina Gode da Mousesema amane sia:i, “Na da Felou (Idibidi hina bagade) amola ea fi dunu ilima eno afae fawane se nabasu imunu. Amo ba:sea, e da dili fisidigimu. Amo baligili, e da dili gadili sefasimu. <sup>2</sup> Be wali Isala:ili dunuma sia:ma. Ili da Idibidi na:iyado ilima gouli, silifa amola muni liligi ilima ima:ne sia:ma.”

<sup>3</sup> Hina Gode da Idibidi dunu ilia asigi dawa:su afadenene, ilia da Isala:ili dunuma nodone dawa:i. Idibidi eagene ouligisu dunu amola dunu huluane da Mousese da dunu mimogo bagadedafa dawa:i.

<sup>4</sup> Amalalu, Mousese da Felouma amane sia:i, “Hina Gode da amane sia:sa, ‘Na da gasimogoa gadenene Idibidi soge ganodini lafidalomusa: masunu. <sup>5</sup> Amola magobo mano huluane Idibidi soge ganodini esalebe da bogogia:mu. Felou ea magobo mano (e da fa:no Idibidi hina bagade hamomu galu) amola udigili hawa: hamosu uda (amo da gagoma goudasa) ilia magobo mano huludafa da bogogia:mu. Amola bulamagau huluane ilia magobo mano da bogomu. <sup>6</sup> Idibidi soge ganodini didigia:su bagadedafa nabimu. Agoai didigia:su da musa: hame ba:i amola hobe bu hamedafa ba:mu. <sup>7</sup> Be Isala:ili fi da

se hame nabimu. Wa:me da ilima amola ilia ohe fi ilima hame yeyamu. Amasea, Na da Isala:ili dunu da hisu amola Idibidi dunu da hisu amo ba:sa, amo dilia da dawa:mu.”<sup>8</sup> Mousese da ea sia: dagomusa:, amane sia:i, “Dia ouligisu hina dunu huluane da nama misini, nama beguduli, na da na fi dunu lale gadili oule masa:ne nama ha:giwane edegemu. Amalalu, na da yolesili masunu.” Amalalu, Mousese da bagadewane ougili, Felou yolesili asi.

<sup>9</sup> Be Hina Gode da musa: Mousesema sia:i dagoi, “Felou da mae fisili, dia sia: hamedafa nabimu. Bai Na da Idibidi soge ganodini Na musa: hame ba:su hou eno amo soge ganodini hamomu galebe.”<sup>10</sup> Mousese amola Elane da amo musa: hame ba:su hou huluane Felou ba:ma:ne hamosu. Be Hina Gode da ea hou gawamaga:i agoane hamoi. Amola e da Isala:ili dunu ea soge fisili gadili masa:ne hame fisidigi.

## 12

### *Baligisu*

<sup>1</sup>\*Hina Gode da Idibidi soge ganodini, Mousese amola Elane elama amane sia:i,

<sup>2</sup> “Wali oubi da dilima oubi age ode huluane amoga ganumu. <sup>3</sup> Isala:ili dunu gilisisu amoma agoane olelema, ‘Wali oubi amoga eso nabuane amoga diasu afae afae esalebe sosogo fi eda da sibi mano o goudi mano afae ilegema:ma. <sup>4</sup> Be ea sosogo fi da fonobahadi amola ohe afae huluane manu hamedei ba:sea, defea, e amola ea dafulisu

---

\* **12:1:** Gobeles Salasu 23:5; Idisu 9:1-5, 28:16; Mousese ea Malasu 16:1-2

na:iyado sosogo fi da amo ohe fifili, dunu ilia idi amola ilia manu defele, gilisili manu.

<sup>5</sup> Sibi o goudi ilegema. Be gawali amo da noga:idafa, aiya amola nigima: amola wadela:i hame galu amo fawane ilegema. <sup>6</sup> Amasea, eso 14 (ge), age oubiga, daeya, Isala:ili dunu huluane da amo ilegei ohe medole legema:mu.

<sup>7</sup> Isala:ili dunu da maga:me mogili lale, diasu amo ganodini ohe ilia da manu, amo diasu logo holei mimogoa gadodili, la:ididili amola la:ididili maga:me mega ulasima:mu.

<sup>8</sup> Amo gasia, sibi o goudi ea hu amo gobele, mola: agoane amola agi (yisidi hame sali) gilisili moma. <sup>9</sup> Hu da hame gobei (gahea) o hano ganodini egei mae moma. Be ohe mae dadega:le, dialuma, emo amola iga huluane gilisili gogo gobema. <sup>10</sup> Hahabe doaga:sea, hu huluane da na dagoi ba:ma:mu. Be fonobahadi hame mae dialebe ba:sea, amo laluga gobele salima. <sup>11</sup> Dilia amo hedolowane moma. Dilia gadili masa:ne defele, abula salawane, emo salasu salawane amola dagulu dilia lobo ganodini gaguiwane ouesaloma. Amo lolo nabe da Na Hina Godema nodoma:ne Baligisu (Gadodili Baligisu) Lolo Nabe.

<sup>12</sup> Amo gasi ganodini Na da Idibidi soge huluane amo ganodini masunu. Na da dunu amola ohe fi magobo mano huluane fanelegemu. Amola Na da Idibidi ogogosu 'gode' hulanema se nabasu imunu. Na da Hina Godedafa!

<sup>13</sup> Maga:me amo dilia logo holei mimogodiga ulasi da dilia Isala:ili dunu dilia esalebe diasu ilegei gala. Na da maga:me ba:sea, Na da dili

gadodili baligimu amola Na da Idibidi dunuma se nabasu iasia Na da dilima se hame imunu. <sup>14</sup> †Dilia da amo Lolo Nasu amo da hadigi gilisisu hamoma:mu. Na, Hina Gode, da hou bagadedafa hamoi. Amo dilia mae goglema:ne amo Baligisu Lolo Nasu ode huluane mae yolesili hamonanoma.”

### *Agi Yisidi Hame Sali Nasu*

<sup>15</sup> Hina Gode da amane sia:i, “Eso fesu ganodini dilia agi amo yisidi da ganodini sali, amo mae moma. Yisidi hame sali agi fawane moma. Eso agega, dilia yisidi huluane dilia diasu ganodini diala amo ha:digima. Amo eso fesuale ganodini nowa da yisidi sali agi nasea, e da Na fi amoga fadegai dagoi ba:mu. <sup>16</sup> Eso age amo ganodini dilia da nodone sia:ne gadomusa:gilisima. Amo eso fesuale amoga dilia mae hawa:hamoma. Be ha:i manu hahamomu da defea. <sup>17</sup> Amo gilisisu mae yolesili ode huluane amoga hamoma. Bai amo esoga, Na da dili Idibidi soge fisimusa:, gadili oule asi, amo dawa:ma.

<sup>18</sup> Eso 14 oubi age amo daeya asili eso 21 daeya, amo eso fesualega, dilia da agi yisidi sali amo mae moma. <sup>19-20</sup> Amo eso fesualega, yisidi dilia diasu ganodini ba:mu da sema bagade. Bai nowa dunu amo Isala:ili o ga fi dunu da yisidi sali agi nasea, e da Na fi amoga fadegai dagoi ba:mu.”

### *Degabo Baligisu Lolo Nasu Hamoi*

<sup>21</sup> Mousese da Isala:ili ouligisu dunu huluane ema misa:ne sia:i. E da ilima amane sia:i, “Dilia

---

† 12:14: Gadili Asi 23:15, 34:18; Gobele Salasu 23:6-8; Idisu 28:17-25; Mousese ea Malasu 16:3-8

huluane da sibi mano o goudi mano ilegele, amo medole legema. Dilia sosogo fi da Baligisu Lolo Nasu hamoma:ne, <sup>22</sup> dilia ohe medole legei amo ea maga:me ofodo ganodini salima. Amasea, hisobe lubi amo maga:me ganodini gele, dilia diasu logo holei amo gadodili amola mimogodi la:didili amola eno la:didili ulasima. Amola dilia da diasu ganodini gagili sali agoane esaloma. Dunu huluane da daeya asili hahabe, diasu mae yolesili amo ganodini ouesaloma:mu. <sup>23</sup> †Hina Gode da Idibidi sogega magobo mano fanelegemusa: ahoasea, E da maga:me dilia logo holei gadodili amola mimogodi la:didili la:didili ulasi ba:sea, E da Gugunufinisisu A:igele ema dilia diasu ganodini dili medoma:ne mae golili sa:ima:ne sia:mu. <sup>24</sup> Dilia amola dilia mano da amo hamoma:ne sia:i eso huluane nabawane hamoma. <sup>25</sup> Dilia da soge amo Hina Gode da dilima imunu ilegele sia:i, amoga golili dasea, dilia da Baligisu (Gadodili Baligisu) Lolo Nasu hamoma. <sup>26</sup> Dilia mano da dilima, amane adole ba:sea, 'Amo hou ea bai da adi baila:?' <sup>27</sup> Dilia bu adole ima, 'Amo da Baligisu Lolo Nasu gobebe salasu, Hina Godema nodomusa: nini hamosa. E da Idibidi soge ganodini, Isala:ili dunu diasu amo gadodili baligi dagoi. E da Idibidi dunu medole legei be E da nini gaga:i dagoi,' " Mousesese da amane sia:i.

Isala:ili dunu da muguni bugili, Hina Godema nodone sia:ne gadoi. <sup>28</sup> Amalalu, ilia da asili, Hina Gode da Mousesese amola Elane elama adoi defele hamoi dagoi.

---

† 12:23: Hibulu 11:28

*Idibidi Magobo Mano da Bogogia:i*

<sup>29</sup> §Gasimogoa, Hina Gode da magobo mano huluane Idibidi soge ganodini esalu, amo medole lelegei. Felou ea magobo mano (amo da hina bagade hamomu galu) amola se iasu diasu ganodini sali dunu ilia magobo mano huluane, E da medole lelegei. Amola ohe fi ilia magobo mano huluane da medole legei dagoi ba:i. <sup>30</sup> Amo gasia, Felou, ea eagene ouligisu dunu amola Idibidi dunu huluane da didilisi dagoi ba:i. Idibidi soge huluane amo ganodini da didigia:su bagade nabi. Bai diasu huluanedafa afae mae fisili, amo ganodini da dunu bogoi dagoi ba:i.

<sup>31</sup> Amo gasia, Felou da Mousesese amola Elane elama misa:ne sia:i. E elama amane sia:i, “Gadili masa! Ali amola Isala:ili fi masa! Na soge yolesili masa! Dilia adole ba:i defele, Hina Godema nodomusa: masa!

<sup>32</sup> Dilia sibi, goudi amola bulamagau lale, gadili masa! Amola Gode da na hahawane dogolegema:ne, Ema sia:ne gadoma.”

<sup>33</sup> Idibidi dunu da Isala:ili dunuma hedolwane masa:ne sia:i. Iliamane sia:i, “Dilia ga hame ahoasea, ninia huluane da bogogia:i dagoi ba:mu.”

<sup>34</sup> Amaiba:le, Isala:ili dunu da yisidi hame sali hame gobei agi amo ilia gobele nasu ofodo ganodini sali, amo abulaga dedebole gisa asi.

<sup>35</sup> \*\*Isala:ili dunu da Mousesese ea sia: defele Idibidi dunuma gouli, silifa amola abula edegei dagoi.

---

§ 12:29: Gadili Asi 4:22-32      \*\* 12:35: Gadili Asi 3:21-22



<sup>36</sup> Hina Gode da Idibidi dunu ilia hou afadeneiba:le, ilia da Isala:ili dunuma esega beda:i galu. Amaiba:le, ilia da Isala:ili dunuma ilia edegei liligi iasu. Amola Isala:ili dunu da Idibidi dunu ilia noga:i liligi huluane gaguli asi dagoi.

*Isala:ili Fi da Idibidi Soge Yolesi*

<sup>37</sup> Isala:ili dunu da La:misisi moilai bai bagade yolesili, emoga asili, Sagode moilaiga doaga:musa: asi. Dunu ilia idi da 600,000 agoane. Amola uda amola mano bagohame gadili asi, be ilia defei hame idi. <sup>38</sup> Dunu eno bagohame, sibi, goudi amola bulamagau osea:idafa ilia da oule asi. <sup>39</sup> Ili da yisidi hame sali agi amo logoga gobei. Ili da Idibidi soge amoga hedolowane sefasiba:le, ilia Idibidi soge ganodini ha:i manu logoga manusa: hahamomu amola yisidi ilia falaua ganodini salimu hamedei ba:i.

<sup>40</sup> †† Isala:ili dunu da Idibidi soge ganodini ode 430 esalu. <sup>41</sup> Eso amoga ode 430 da gidigi ba:loba, Hina Gode Ea fi huluane da Idibidi yolesili gadili asi. <sup>42</sup> Amo gasia, Hina Gode da mae golale, Ea fi dunu Idibidi soge amoga fadegale ga oule masa:ne sosodo aligi ba:i. Amo gasia, ode huluane ganodini Isala:ili dunu da Hina Godema nodone dawa:ma:ne, sosodo aligilalebe ligiagasa.

*Baligisu Hamoma:ne Sia:i*

<sup>43</sup> Hina Gode da Mousesese amola Elane elama amane sia:i, “Baligisu hamoma:ne sia: da amo:-Ga fi dunu da Baligisu Lolo hame manu. <sup>44</sup> Be

---

†† 12:40: Mui 15:13; Gala:isia 3:17

dilia da udigili bidi hame lasu hawa: hamosu dunu lasea, e da Baligisu manu da defea. Be hidadea ea gadofo damuma:mu. <sup>45</sup> Sofe misi o bidi lamu hawa: hamosu dunu da hame manu. <sup>46</sup> ††Dilia Lolo Nasu ha:i manu amo hulanedafa da diasu afadafa fawane amo ganodini moma. Gadili mae gaguli masa. Amola, ohe gobei amo ea gasa mae fima. <sup>47</sup> Isala:ili fi huluane da gilisisu hamone, amo lolo manu. <sup>48</sup> Be gadofo hame damui dunu da hame manu. Be ga fi dunu da dilia soge ganodini esalea, amola e da Hina Godema nodomusa: Baligisu Lolo manu hanai galea, dilia hidadea dunu huluane ea sosogo fi amo ganodini ilia gadofo damuma. Amasea, amo dunu da Isala:ili dunu lalelegei defele ba:ma. Amasea, e da Baligisu lolo manu da defea. <sup>49</sup> Be Isala:ili dunudafa amola ga fi dunu dilima gilisi, amo huluane da defele Baligisu Lolo Nasu hamoma:ne sia:i nabawane hamoma:mu. <sup>50</sup> Isala:ili dunu huluane da nabasu hou hamosu. Ili da Hina Gode Ea Mousesese amola Elane elama adoi defele hamosu.

<sup>51</sup> Amo esoga Hina Gode da Isala:ili fi huluane Idibidi sogega fisili masa:ne, gadili oule asi.

## 13

*Magobo Mano amo Hina Godema Imunusa;  
Mogili Gagale Ilegesu.*

<sup>1</sup> Hina Gode da Mousesema amane sia:i,  
<sup>2</sup> \**“Magobo dunu mano huluane, Na ouligima:ne Nama ima. Bai Isala:ili dunu mano magobo*

---

†† 12:46: Idisu 9:12; Yone 19:36 \* 13:2: Idisu 3:13; Luge 2:23

huluane amola ohe fi magobo gawali huluane da Na:.

*Agi Yisidi Hame Sali Lolo Nasu*

<sup>3</sup> Mousesese da Isala:ili dunu ilima amane sia:i, “Wali eso mae goglema. Dilia da Idibidi ganodini se nabawane udigili hawa: hamosu dunu esalu. Be wali eso dilia da gadili misi. Hina Gode Ea gasa bagade amoga dili fisili masa:ne asunasi. Agi yisidi sali amo mae moma. <sup>4</sup> Dilia da wali eso oubi age amoga (oubi dio da Abibi) Idibidi sogge yolesili gadili ahoa. <sup>5</sup> Hina Gode da dafawane sia:i. E da Ga:ina:naide, Hidaide, A:moulaide, Haifaide amola Yebusaide amo dunu fi huluane ilia sogge dilima imunu ilegele sia:i. E da dili amo sogge noga:idafa amoga oule ahoasea, dilia da wali lolo nabe gilisisu ode huluane oubi age amoga hamoma. <sup>6</sup> Eso fesuale amoga dilia yisidi hame sali agi fawane moma. Eso fesu amoga dilia Hina Godema nodomusa: gilisima. <sup>7</sup> Eso fesuale ganodini dilia yisidi sali agi maedafa moma. Dilia sogge ganodini, yisidi amola agi yisidi sali liligi da sema bagade. <sup>8</sup> Ode huluane, amo gilisisu dilia hemosea, dilia egefe ilima dilia da Hina Gode Ea dili Idibidi yolesili gadili masa:ne fidisu amo dawa:ma:ne, agoane hamoma amo dilia egefelali ilima olelema. <sup>9</sup> Amo gilisisu da dilima liligi dilia loboga o odagiga ga:i agoai gala ba:mu. Dilia da Hina Gode Ea hou (E da Ea gasa bagade amoga dili Idibidi soggega fisili masa:ne asunasi) amo bu dawa:sea, dilia da Hina Gode Ea hamoma:ne sia:i idimu amola dawa:ma:ne sia:mu.

<sup>10</sup> Dilia eso ilegei ode huluane amoga, amo lolo nabe gilisisu hamoma.

### *Magobo Mano*

<sup>11</sup> Hina Gode da dilia aowalali ilima, E da dili Ga:ina:naide fi ilia soge ganodini oule misunu ilegele sia:i. Amo E da hamomu. E da amo soge dilima iasea, <sup>12</sup> †dilia da magobo dunu mano huluane Ema ima. Ohe fi magobo gawali huluane da Gode Ea: liligi. <sup>13</sup> Be magobo gawali dougi amo dilia Ema bu bidi lama:mu. Dilia dougi bu lale, sibi mano Godema ima. Be dilia da dougi bu lamu higasea, defea, ea galogoa fima. Dilia dunu magobo mano amo huluane Godema bu bidi lama:mu. <sup>14</sup> Hobeia, dia gofe da dima amo hou ea bai adole ba:sea, ema bu adole ima, 'Ninia da musa: Idibidi soge ganodini udigili hawa: hamosu dunu esalu. Be Hina Gode Ea gasa bagade amoga E da nini fisili masa:ne gadili asunasi dagoi. <sup>15</sup> Idibidi hina bagade (Felou) da gasa fili ninia fisidigimu higaloba, Hina Gode da magobo dunu mano huluane Idibidi soge ganodini esalu, dunu amola ohe medole legei dagoi. Amaiba:le, ninia da wali ohe mano magobo gawali huluane Godema gobelesalasu iaha. Be magobo dunu mano huluane ninia bu bidi laha. <sup>16</sup> Amo hou ninia hamonana da ninia liligi ninia lobo o odagia ga:i agoai ganumu. Amo dawa:sea, ninia Hina Gode da Ea gasa bagade amoga nini Idibidi soge fisili masa:ne gadili asunasi dagoi dawa:sa.' "

---

† 13:12: Gadili Asi 34:19-20; Luge 2:23

*Mumobi Mogomogoi amola Lalu Sawa: Mogo-  
mogoi*

<sup>17</sup> Idibidi hina bagade (Felou) da Isala:ili dunu gadili masa:ne fisidigiloba, Gode da ili logo dunumuni (amo da hano wayabo bagade bega: Filisidia sogega ahoasu) amoga hame oule asi. Gode da amane dawa:i, “Isala:ili dunu da se nabasea amola gegesu ba:sea, ilia asigi dawa:su sinidigili, Idibidi sogega bu hagimu Na higa:i hodosa.”

<sup>18</sup> Amaiba:le E da guga:loi ahoasu amo da wadela:i hafoga:i sogega asili Maga:me Hanoga doaga:musa:, amo logoga oule asi. Isala:ili dunu da ilia gegesu liligi gaguiwane ahoasu.

<sup>19</sup> †Mousetese da Yousefe ea bogoi da:i hodo gaguli asi. Yousefe da esaloba, e da Isala:ili dunuma amane sia:i dagoi, “Gode da dili gaga:sea, amola dilia ga ahoasea, na da:i hodo amola gaguli masa.”

<sup>20</sup> Isala:ili dunu da Sagode moilai yolesili, asili, wadela:i hafoga:i sogega bega: doaga:i. Ili da Ida:me sogega abula diasu gilisisu gaguli, ouesalu.

<sup>21</sup> Esoga, Hina Gode da mumobi mogomogoi amo ganodini logo olelemusa:, ili bisili asi. Amola gasi ganodini E da lalu sawa: mogomogoi ganodini ilima hadigi olelemusa: bisili asi. Amalalu, ilia da eso amola gasia amoga hahawane ahoasu. <sup>22</sup> Eso huluane, mumobi mogomogoi da Isala:ili dunu bisili ahoanebe ba:i. Amola gasia huluane lalu sawa: mogomogoi agoane ili bisili ahoanebe ba:i.

---

† 13:19: Mui 50:25; Yosiua 24:32

# 14

## *Maga:me Hano Wayabo Degei*

<sup>1</sup> Amalalu, Hina Gode da Mousesema amane sia:i, <sup>2</sup> “Isala:ili dunuma sinidigima:ne sia:ma. Ila da Baihahailode sogebi (amo da Migidole amola Maga:me Hano Wayabo amoga dogoa sogebi amola Ba:ilisifone gadenene galu) amoga ouesaloma:mu. <sup>3</sup> Felou da Isala:ili dunu da udigili sogega lalebe amola wadela:i hafoga:i soge ilia logo ga:i dagoi, amo e da dawa:mu. <sup>4</sup> Na da Felou ea odagi bu igi agoane hamomu. E da dilima doagala:le, se bobogemu. Be Na da Felou amola ea dadi gagui dunu hasalasimu. Amo ba:sea, Idibidi dunu da Na da Hinadafa amo dawa:mu.” Isala:ili dunu da Ea hamoma:ne sia:i defele hamoi.

<sup>5</sup> Idibidi dunu da Felouma, Isala:ili dunu huluane da hobeai dagoi olelei. Amalalu, e amola ea eagine ouligisu dunu da ilia asigi dawa:su sinidigili, amane sia:i, “Ninia da abuliba:le Isala:ili fi fisidigibala:? Ninia bidi mae lale udigili hawa: hamosu dunu fisi dagoi.”

<sup>6</sup> Amaiba:le, Felou da ea gegesu sa:liode, ea dadi gagui dunu amola gegesu liligi huluane momagele, <sup>7</sup> e amola sa:liode da:iya fila heda:i noga:i dadi gagui dunu 600 agoane amola ilia ouligisu dunu, Isala:ili dunuma fa:no bobogei. <sup>8</sup> Isala:ili dunu da hahawane ahoanu. Be Hina Gode da Felou ea dogo ga:nasi hamoi amola e da Isala:ili dunuma se bobogei. <sup>9</sup> Idibidi dadi gagui wa:i, hosi, sa:liode amola sa:liode ouligisu dunu da Isala:ili dunuma se bobogei. Isala:ili dunu da Maga:me Hano Wayabo bega: Baihahailode

amola Ba:ilisifone amo gadenene abula diasu gaguli ouesalu. Amogai, Idibidi dunu da ilima doagala:musa: doaga:i. <sup>10</sup> Isala:ili dunu da Felou amola ea dadi gagui dunu ilima doagala:musa: manebe ba:loba, ili beda:i bagade ba:i. Ilia da Hina Godema ili fidima:ne bagade wele sia:su.

<sup>11</sup> Ilia da Mousesema amane sia:i, “Bogoi uli dogomu da Idibidi sogega hame galula:? Di da abuliba:le nini bogomusa:, amo wadela:i sogega oule misibala:? Di da nini Idibidi sogega fisili masa:ne asunasiba:le, nini gugunufinisi dagoi. <sup>12</sup> Ninia da mae gadili asi amo esoga ninima misunu hou dima olelei dagoi. Ninia da di nini bu Idibidi dunu udigili hawa: hamomusa: yolesima, amo dima sia:i dagoi. Ninia da udigili hawa: hamone amola wadela:i hafoga:i soge amo ganodini hame bogomu da defea galu.” <sup>13</sup> Mousesese da bu adole i, “Mae beda:ma! Leloma! Amasea, dilia da wali eso Hina Gode Ea gasa bagade Gaga:su hou ba:mu. Dilia da amo Idibidi dunu bu hamedafa ba:mu. <sup>14</sup> Hina Gode Hi da dilia gegesu hamomu. Dilia hame! Dilia leloma!”

<sup>15</sup> Hina Gode da Mousesema amane sia:i, “Di da abuliba:le Na fidisu lama:ne, adole ba:musa: dinanala:? Isala:ili dunuma ilia gaba:i masa:ne sia:ma! <sup>16</sup> Dia dagulu amo hano da:iya ligiagama. Hano da dogoa damuna asili osobo logo hamoi, hano hamedei dialebe ba:mu. Amasea, Isala:ili dunu da amo hafoga:i osobo logo amoga Maga:me Hano Wayabo degele masunu. <sup>17</sup> Be Na da Felou ea dogo ga:nasi hamobeba:le, e da Isala:ili dunu amo hano logo hamoi ganodini ilima se bobogemu. Amasea Na

da Felou, ea dadi gagui dunu, ea sa:liode amola ea sa:liode ouligisu dunu ili hasalasi.

<sup>18</sup> Amasea, Na da Idibidi dunu hasanasisia, ilia da Na da Hina Godedafa amo dawa:mu.”

<sup>19</sup> Amalalu, Gode Ea a:igele dunu Isala:ili gilisisu amoga bisili ahoasu amo fisili, asili Isala:ili dunu ilia baligiduga asi. Mumobi mogomogoi da asili, <sup>20</sup> Isala:ili gilisisu baligiduga asili, Idibidi amola Isala:ili afafane gaga:su agoane hamoi. Mumobi dedeboiba:le, Idibidi dunu da gasi dunasi fawane ba:i. Be la:didili Isala:ili dunu da hadigi ba:i. Amoga afafaiba:le, Idibidi dadi gagui da Isala:ili dadi gagui amoga doagala:musa: misunu hamedei ba:i. <sup>21</sup> Mousese da ea lobo hano da:iya ligia gadolaloba, Hina Gode da gasa bagade fo gusudili mabe amoga hano sefasi. Fo da gasi mae yolesili fofolalu, osobo logo hafoga:i dagoi ba:i. Hano da la:didili la:didili dogoa damuna asi. <sup>22</sup> \*Isala:ili dunu da amo hafoga:i osobo logo amoga asili, Maga:me Hano Wayabo degei. Hano da la:didili amola la:didili dobea sali agoane ba:i. <sup>23</sup> Idibidi dadi gagui, hosi amola sa:liode huluane da Isala:ili dunuma doagala:musa: ilima se bobogele, hano wayabo bagade golili sa:i. <sup>24</sup> Be eso mabe gadenoba, Hina Gode mumobi mogomogoi amola lalu amo gadodili esalu da gudu ba:leguduli, Idibidi dadi gagui dunu wa:i ba:i dagoi. Ili da beda:i bagadeba:le, ededenagia:i. <sup>25</sup> Gode da hamobeba:le, ilia sa:liode emo da bosona sa:ili, bai agoane ba:i. Ili da bu masunu gogolei.

---

\* 14:22: 1 Golidia 10:1-2; Hibulu 11:29



Idibidi dunu da amane sia:i, “Hina Gode da Isala:ili dunumagale ninima gegenana! Hadiga! Ninia hobeamu da defea.”

<sup>26</sup> Be Hina Gode da Mousesema amane sia:i, “Dia lobo amo hano da:iya bu ligiagama. Amalalu, hano da bu sinidigili, Idibidi dunu, ilia sa:liode amola genonesisu dunu huluane dedebomu.” <sup>27</sup> Amaiba:le, Mousesese da ea lobo hano da:iya ligia gadole, amola eso mabe amoga hano da ea musa: defei amoga sinidigi dagoi. Idibidi dunu da hobeamu logo hogoi helei. Be Hina Gode da ili hano bagadega dedeboi. <sup>28</sup> Hano da sinidigili, sa:liode, sa:liode fila heda:i dunu amola Idibidi dadi gagui ilia Isala:ili dunuma se bobogei, amo huluane dedeboi dagoi. Idibidi dunu afae esalebe hame ba:i.

<sup>29</sup> Be Isala:ili dunu huluane da hafoga:i logoga emoga asili, hano bagade degei dagoi. Hano da la:didili, la:didili dobea sali agoane ba:i.

<sup>30</sup> Amo esoga, Hina Gode da Isala:ili dunu amo Idibidi dunuma gaga:i dagoi, amola Isala:ili dunu da Idibidi dunu ilia bogoi da:i hodo hano bagade bega: dialebe ba:i.

<sup>31</sup> Hina Gode da Ea gasa bagade amoga Idibidi dadi gagui hasali dagoi. Isala:ili dunu da amo hou ba:beba:le, Godema beda:i galu. Amola ilia da Hina Gode ea hou dafawaneyale dawa:i. Amola Hina Gode Ea hawa: hamosu dunu Mousesese, amo ea hou dafawaneyale dawa:i.

## 15

*Mousesese ea Gesami Hea:su*

<sup>1</sup> \*Amalalu, Mousese amola Isala:ili dunu da Hina Godema gesami hea:i amane,

“Na da Hina Godema gesami hea:mu. Bai E da hasalasu bagade hamoi dagoi. E da hosi amola amoga fila heda:i dunu hano bagadega ha:digi dagoi.

<sup>2</sup> †Hina Gode da na gasa bagade Gaga:su dunu E da na gaga:i dagoi.

E da na Gode amola na da Ema nodomu E da na ada ea Gode, amola E da Ea hou bagadedafa hamobeba:le na da gesami hea:mu

<sup>3</sup> Hina Gode da gegesu dunu.

Ea Dio da Hina Godedafa.

<sup>4</sup> E da Idibidi dadi gagui gilisisu amola ilia sa:liode hanoga gala:digi.

Idibidi dadi gagui ouligisu dunu noga:idafa da Maga:me Hano Wayabo amoga bogole gela sa:i.

<sup>5</sup> Hano bagade nugududafa da ilia da:i hodo dedeboi dagoi.

Ilia da igi agoane gela sa:ili, hano haguduga doaga:i.

<sup>6</sup> Hina Gode! Dia lobodafa da gasa bagadeba:le, ninia beda:iwane ba:sa.

Dia lobodafa da ha lai dunu amo fifili goudasa.

<sup>7</sup> Di da hadigi amola hahawane Dima ha lai amo wadela:sa.

Dia ougi da lalu defele. Dima ha lai ilia da samaso bioi defele  
Dia laluga ulagisa.

---

\* 15:1: Wamolegei Sia: Olelesu 15:3 † 15:2: Gesami Hea:su 118:14; Aisaia 12:2

<sup>8</sup> Di da hano bagadega fulaboiba:le, hano da gafululi bi hamoi.

Hano da wa:legadole, dobea salidi agoane ba:i.

Hano hagududafa da ga:nasi amola hafoga:i agoane ba:i.

<sup>9</sup> Ha lai da amane sia:i, 'Na da ilima doagala:musa: se bobogele, baligimu.

Na da ilia liligi huluane lale, afafane, ni hanaiga lamu.

Na da na gegesu gobihei bagade duga:le gadole, ilia liligi huluane samogele lamu.'

<sup>10</sup> Be Hina Gode, Di da mifo afadafa fulabosea, Idibidi dunu huluane da hanoga na dagoi ba:i.

Hano bagade beda:su liligi amo ganodini, ilia da lede (dioi bagade ouli liligi) amo defele gela sa:i dagoi.

<sup>11</sup> Hina Gode! Di da 'gode' liligi huluane bagadewane baligi dagoi.

Dia hadigi da dunu huluane ilia hou bagadewane baligisa.

Di da musa: hame ba:su gasa bagade hou hamomusa: defele esala.

Eno dunu da Dia hou defele hamomu hamedei agoane ba:sa.

<sup>12</sup> Di da Dia lobodafa ligia gadoloba, osobo bagade da ninima ha lai amo da:gi dagoi.

<sup>13</sup> Dia musa: sia:i defele, Di da dunu Di gaga:i, ilima bisili ahoanu, oule asi dagoi.

Dia gasaga, Di da ilima logo olelemu.

Amola Dia hadigi soge amoga oule masunu.

- 14 Dunu fililai da nabimu.  
Amola, ilia beda:iba:le, yagugumu.  
Filisidini dunu da beda:ga bogomuwane.
- 15 Idome hina bagade dunu da beda:i bagade ba:mu.  
Moua:be gasa bagade dunu da beda:iba:le yagugumu.  
Ga:ina:ne dunu da ilia gesa:i hou fisili, beda:i bagade ba:mu.
- 16 Ili huluanema beda:su hou bagade da doaga:i dagoi.  
Ili da Dia gasa, Hina Gode, ba:lala.  
Amabeba:le, ilia da gogaya:i agoane lela.  
Amogainini Dia fi dunu amo Di da ilia se iasu diasu logo doasili,  
ga masa:ne asunasi, ilia da mogodigili ahoanebe ba:sea.
- 17 Hina Gode! Di da goumi amoga Dia fisu hamoma:ne ilegei dagoi.  
Amoga Di da dia fi oule asili ilia fima:ne hahamonana.  
Amogai da Debolo Diasu gagui dagoi.
- 18 Di, Hina Gode, da eso huluane Hina Bagadedafa esalalalumu.”

*Milia:me Ea Gesami Hea:su*

- 19 Isala:ili dunu da osobo hafoga:i amoga asili Maga:me Hano Wayabo degei dagoi. Be Idibidi dunu, hosi, sa:liode amola sa:liode genonesisu dunu da amo logoga ahoanoba, Hina Gode da hano sinidigili, ilia huluane dedeboi dagoi ba:i.
- 20 Ba:la:lusu uda amo Milia:me (Elane ea dalusi) da hina gisani amo lai amola Isala:ili uda

huluane da ema fa:no bobogei. Iliā da gisani gaguli sisiogola afia:i.

- <sup>21</sup> Milia:me da ilima amane gesami hea:i,  
 “Hina Godema gesami hea:ma.  
 Bai E da hahawane baligili hasalasu hamoi dagoi.  
 E da hosi amola ilima fila heda:i dunu,  
 amo hano wayabo bagadega ha:digi dagoi.”

### *Hano Gamogai*

<sup>22</sup> Amalalu, Mousesē da bisili asili, Isala:ili dunu Maga:me Hano Wayabo yolesili, Siua wadela:i hafoga:i soḡe amoga oule asi. Eso udiana ilia da wadela:i soḡe ganodini lalu, be hano hame ba:i. <sup>23</sup> Amalalu, ilia soḡebi ea dio amo Mala amoga doaga:i. Be amogai hano da gamogaiba:le, manu da hamedei ba:i. Amaiba:le, ilia amo soḡebiga Mala (Gamogai) dio asuli. <sup>24</sup> Isala:ili dunu da da:i dioiba:le Mousesema gegene i. Iliā da amane sia:i, “Ninia da adi hano moma:bela:?” <sup>25</sup> Mousesē da ha:giwane Hina Godema sia:ne gadoi. Amalalu, Hina Gode da ema ifa olelei. Mousesē da amo ifa hano ganodini ha:digili, hano da afadenene, bu noga:iwane ba:i.

Amogai, Hina Gode da ili hahawane esa-loma:ne sema eno ilima i dagoi amola ilima ado ba:su hou hamosu. <sup>26</sup> E amane sia:i, “Dilia da dafawane nabasu hou hamosea amola moloidafa hou hamobeba:le Na hamoma:ne sia:i huluane amoma fa:no bobogesea, Na da dilima se nabasu hame imunu. Dilia da olo bagade na da Idibidi dunuma i, amo hame ba:mu. Na da Hina Gode, dili Uhinisisu Dunu.”

<sup>27</sup> Isala:ili dunu da bu asili, Ilimi sogega doaga:i. Amogai gufi hano fana:iyado amola gumudi agoai ifa 70 ba:i. Amogai ilia da hano gadenene abula diasu gilisisu gaguli esalu.

## 16

*Isala:ili dunu da 'ma:na' amola Gowa:ili Sio Ba:i*

<sup>1</sup> Isala:ili fi huluane da Ilimi soge yolesili, logoga asi. Ili da Idibidi yolesili oubi aduna logoga asi. Eso ba: (15) amo oubi ganodini, ilia da wadela:i hafoga:i soge amo Sini amoga doaga:i. La:di da Ilimi amola la:di da Sainai. Sini soge da mogoa dialu.

<sup>2</sup> Amogai, wadela:i soge amoga, ilia da Mousesese amola Elane elama sia:ga gegene egai. <sup>3</sup> Ili da elama amane sia:i, "Hina Gode da nini huluane Idibidi soge ganodini medole legemu da defea galu. Amogai ninia da fili, hu amola ha:i manu eno, ninia hanai amo defele manusa: dawa:i galu. Be alia da nini amo wadela:i hafoga:i soge amoga ha:ga bogoma:ne oule misi dagoi."

<sup>4</sup> \*Hina Gode da Mousesema amane sia:i, "Na da wali agoane hamomu. Ha:i manu da gibu agoane muagado dilima sanasimu. Dunu da eso huluane ilia amo esoga nasu defele ha:i manu lidimusa: masunu. Amasea, Na da ilia hou ado ba:mu. Ili da Na sia: nabawane hamoma:bela:?" <sup>5</sup> Eso gafe amoga, ilia da eso aduna defele ha:i manu diasuga gaguli misa:ma."

<sup>6</sup> Amaiba:le, Mousesese amola Elane da Isala:ili dunu huluane ilima amane sia:i, "Wali daeya

---

\* 16:4: Yone 6:31

dilia Hina Gode da dili Idibidi sogega fisili masa:ne asunasili, guiguda: oule misi, amo dilia da noga:le dawa:mu. <sup>7</sup> Hahabe dilia da Hina Gode Ea hadigi sinenemigi bagade ba:mu. E da dilia Ema sia:ga egasu nabi dagoi. Dafawane! Amo egasu da Godema sia:ga gegesu. Ania da Ea sia: nabawane hamosu fawane.” <sup>8</sup> Amalalu, Mousese da amane sia:i, “Hina Gode da daeya hu dilima imunu amola hahabe agi dilia hanai defele amo dilima imunu. Bai E da dilia Ema egasu nabi dagoi. Dilia da anima sia:ga gegesea, dilia da dafawane Hina Gode Ema fawane sia:ga gegesa.”

<sup>9</sup> Mousese da Elanema amane sia:i, “Isala:ili dunu fi huluane misa:ne amola Gode ba:ma:ne leloma:ne sia:ma. Bai E da ilia egasu nabi dagoi.” <sup>10</sup> Elane da Isala:ili dunu fi huluane ilima sia:noba, ilia da delegili wadela:i soge amoga ba:le, hedolowane Hina Gode Ea hadigi sinenemigi baligili bagadedafa mumobi ganodini dialebe ba:i.

<sup>11</sup> Hina Gode da Mousesema amane sia:i, <sup>12</sup> “Na da Isala:ili dunu ilia egasu nabi dagoi. Ili da daeya hu manu ba:mu amola hahabe agi ilia sadimusa: defele ba:mu, amo ilima adoma. Amasea, ilia da Na da ilia Hina Gode, amo dawa:mu.”

<sup>13</sup> Daeya, sio fi ilia dio ‘gowa:ili’ amo wa:i bagadewane da misini amola ilia abula moilai dedeboi dagoi. Amola hahabe oubi baiya agoane ilia esalebe sogega sa:i dagoi ba:i. <sup>14</sup> Oubi baiya da esoga hafoga:loba, liligi amo da sua: agi fonobahadi amo osoboga dialebe ba:i. Amo liligi da asaboi mugene o gagoma fage agoane ba:i.

<sup>15</sup> †Isala:ili dunu da amo ba:loba, amo ea hou hame dawa:beba:le, amane gilisili sia: dasu, “Goe adila:?” (‘ma:na’ dawa:loma:ne da “Goe adila:?”)

Mousese da ilima bu adole i, “Amo da ha:i manu Hina Gode da dilima i dagoi.

<sup>16</sup> Hina Gode da agoane sia:sa. Dili da dili manu defele amo liligi lidima. Dunu amola uda amola mano afae afae ofodo fonobahadi (‘lida’ aduna defei agoane) amo defele lama:mu.”

<sup>17</sup> Isala:ili dunu da Mousese ea sia: defele hamoi. Oda da bagade lidi, oda da fonobahadi lidi.

<sup>18</sup> ‡Be lidi liligi ea defei ba:loba, dunu da bagade lidi da baligili lai dagoi hame ba:i amola nowa da fonobahadi lidi amo ea lai da defele ba:i dagoi. Dunu huluane da e sadima:ne lai dagoi ba:i. <sup>19</sup> Mousese da ilima amane sia:i, “Amo ha:i manu aya manusa: mae ligisima.” <sup>20</sup> Be oda da Mousese ea sia: mae nabawane, ha:i manu mogili aya manusa: ligisi. Be aya hahabe amo da dasaiba:le gaha bagade nabi amola ifidi amoga nabai ba:i. Amo ba:beba:le, Mousese da ilima ougi galu. <sup>21</sup> Hahabe huluane, dunu huluane da e sadima:ne, ‘ma:na’ lidi dagoi. Amola eso da gia:noba, hame lidi liligi osoboga dialu da daeane ebelei ba:i.

<sup>22</sup> Eso gafe amoga ilia da eso aduna moma:ne defele dunu afae afae da ofodo fonobahadi aduna lidi (‘lida’ biyadu agoane). Isala:ili asigilai ouligisu ilia da Mosesema amo hou adola misi.

<sup>23</sup> §Amola e da ilima amane sia:i, “Hina Gode da amane sia:sa, ‘Aya eso fesu eso da Ema

---

† 16:15: 1 Golidia 10:3    ‡ 16:18: 2 Golidia 8:15    § 16:23: Gadili Asi 20:8-11



dawa:ma:ne helefishu eso ganumu.’ Wali eso dilia hanaiga ha:i manu gobema amola gia:ma. Ha:i manu hame mai diala amo aya manusa: ligisima.” <sup>24</sup> Ilia da Mousese ea sia: defele hamoi. Ha:i manu hame mai dialu ilia da aya manusa: ligisi. Amo da hame dasai amola ifidi da amoga hame sa:i.

<sup>25</sup> Mousese da amane sia:i, “Amo ha:i manu wali wega moma. Bai wali da Sa:bade eso, amo helefishu eso Hina Godema dawa:ma:ne hamoi. Dilia diasu gadili ha:i manu hame ba:mu. <sup>26</sup> Dilia da eso gafeyale gala amoga ha:i manu lidima. Be eso fesu amoga, amo da helefishu eso, amola dilia da ha:i manu hame ba:mu.” <sup>27</sup> Be eso fesu amoga, dunu mogili da gadili ha:i manu hogola asi. Be amo ilia hame ba:i. <sup>28</sup> Amalalu, Hina Gode da Mousesema amane sia:i, “Isala:ili fi da habogala gasa fi hou fisili Na sia: noga:le nabima:bela? <sup>29</sup> Mae goglema! Na, Hina Gode, da dilima helefishu eso i dagoi. Amaiba:le, Na da eso gafeyale amoga mae fisili dilima ha:i manu eso adunaga moma:ne defele dilima imunu. Dunu huluanedafa da eso fesu amoga hi diasu mae fisili, helefima:ne esaloma:mu.

<sup>30</sup> Amaiba:le, Isala:ili dunu da eso fesu amoga hawa: hame hamosu.

<sup>31</sup> \*\*Isala:ili dunu da amo ha:i manu ‘ma:na’ dio asuli. E da fage ahea:ya:i fonobahadi agoane ba:i. Ea gamini nasu da agi gobei amola agime hano gilisi agoane ba:i.

<sup>32</sup> Mousese da amane sia:i, “Hina Gode da ninima amane sia:i, ‘Ma:na’ mogili diligaga fi

---

\*\* 16:31: Idisu 11:7-8

ba:ma:ne la:didili ligisima. Ilia ha:i manu amo Hina Gode da dilia Idibidi sogega gadili oule asili, wadela:i soge amoga dilia moma:ne i, amo ilia ba:mu da defea.”

<sup>33</sup> †† Amalalu, Mousesema da Elanema amane sia:i, “Di ofodo agoai osoboga hamoi ‘lida’ aduna defei agoane amo lale, ‘ma:na’ amo ganodini salima. Amalalu, Hina Gode ba:ma:ne noga:le ligisima. Amasea, fa:no ninigaga fi da amo liligi ba:mu.”

<sup>34</sup> Hina Gode da Mousesema sia:i amo defele, Elane da amo lale, dialoma:ne Gode Ea Gousa:su Sema Gagili ea ba:le gaidiga ligisi.

<sup>35</sup> †† Isala:ili dunu da ode 40 eno amoga ‘ma:na’ nasu. Amogainini ilia Ga:ina:ne sogega doaga:le esalu. <sup>36</sup> (Amo esoga, hafoga:i sema defei ilegei da 20 ‘lida’ agoane ba:i.)

## 17

### *Magufu Damana Fanoba, Hano Sa:i (Idisu 20:1-13)*

<sup>1</sup> \*Isala:ili fi huluane da wadela:i hafoga:i soge Sini amo yolesili, asili, Hina Gode Ea Sia: defele soge eno eno amoga asi. Ilia da Lefidimi sogega fonobahadi fimusa: esalu, be hano manu hame ba:i. <sup>2</sup> Ilia da Mousesema egane, amane sia:i, “Ninia moma:ne hano ninima ima.”

Mousesema da bu adole i, “Dilia da abuliba:le egale sia:ga gegesala? Dilia abuliba:le Hina Godema ado ba:su hou hamosala:?”

---

†† 16:33: Hibulu 9:4 †† 16:35: Ya:mese 5:12 \* 17:1: Idisu 20:2-13

<sup>3</sup> Be Isala:ili dunu da bagadewane hano hanai galu. Ilia da Mousesema mae fisili sia:ga gege-nanu. Ilia da amane sia:i, “Di da abuliba:le nini Idibidi sogega fisili asunasili, guiguda: oule misibala:? Di da nini, ninia mano amola ninia lai gebo fanelegemu hanabela:?” <sup>4</sup> Mousese da ha:giwane Godema amane digini sia:ne gadoi, “Isala:ili dunu fi da na igiga medole legemusa: gadenenewane momagele esala. Na da ilima adi hamoma:bela:?”

<sup>5</sup> Hina Gode da Mousesema amane sia:i, “Di Isala:ili fi ouligisu dunu mogili oule asili, Isala:ili fi ilima bisili masa. Dia dagulu amoga di da Naile Hano fai, amo gaguli masa. <sup>6</sup> Di da Na, Sainai Goumi gadenene dia midadi igi da:iya lelebe ba:mu. Di da amo igiga misini, dia daguluga magufu damana fane, hano nawa:li dunu hulu-ane moma:ne defele, magufudi manebe ba:mu.” Mousese da amo hou Isala:ili dunu huluane ba:ma:ne hamoi.

<sup>7</sup> Amo sogebi amoma ilia dio aduna asuli, amo Ma:sa amola Meliba. (dawa:loma:ne da ‘ado ba:su’ amola ‘sia:ga gege’). Bai amoga Isala:ili dunu da sia:ga gegei amola Hina Godema ado ba:su hou hamoi. Ilia da amane adole ba:i, “Hina Gode da ninimagale esalabala?”

### *Isala:ili Dunu da A:malege Dunu ilima Gegei*

<sup>8</sup> Isala:ili dunu da Lefidimi sogega esaloba, A:malege dunu da ili doagala:i.

<sup>9</sup> Mousese da Yosiuama amane sia:i, “Dia dunu aya A:malege dunuma gegemusa: ilegema. Na da dagulu amo Gode da na gaguli masa:ne sia:i, amo gaguiwane na da agolo da:iya lelumu.”

<sup>10</sup> Yosiua da Mousesese ea sia:i defele hamoi. E da A:malege dunuma gegemusa: asi. Mousesese, Elane amola He da agoloba:le heda:i. <sup>11</sup> Amalalu, Mousesese da ea lobo gagua gadoloba, Isala:ili dunu da A:malege dunuma hasali. Be Mousesese da ea lobo bu ligia gudusia, A:malege dunu da bu gasa bagade ludubiba:le, Isala:ili dunuma hasalimu ba:i. <sup>12</sup> Mousesese ea lobo da helebeba:le, Elane amola He da igi bagade amo da:iya Mousesese fima:ne, gaguli misi dagoi. Ela da Mousesese la:didili amola la:didili dafulili leluwane, Mousesese ea lobo mae ligia guduma:ne, ea lobo gagua gadole gagui. Amo hou hamonana, eso dabeba:le fawane yolesi. <sup>13</sup> Amo hou hamobeba:le, Yosiua da A:malege dunu hasali dagoi. <sup>14</sup> †Amalalu, Hina Gode da Mousesema amane sia:i, “Dilia da A:malege dunu ilima hasali amo mae goglema:ne di amo hou meloaga dedene legema. Amola Yosiuama adoma. Na da A:malege dunu huluane osobo bagadega mae ba:ma:ne, ili dafawane gugunufinisimu.” <sup>15</sup> Mousesese da amogai oloda bi hamone, amoma dio asuli amo, “Hina Gode da na eso Gosagisu.” <sup>16</sup> E amane sia:i, “Dunu da Gode Ea Fisus amoma gegemusa: dawa:i galu. Amaiba:le, Hina Gode da A:malege dunu ilima mae yolesili eso huluane gegenanumu.”

## 18

### *Yedelou da Mousesema Sofe Misi*

---

† 17:14: Mousesese ea Malasu 25:17-19; 1 Sa:miuele 15:2-9

1 Mousese esoa: Yedelou (Midia:ne gobele salasu dunu) da Gode da Mousese amola Isala:ili fi dunu Idibidi sogega gadili oule misini, noga:le fidisu, amo huluane nabi. 2-4 \*- Amaiba:le, e da Mousesema sofe misi. E da Mousese idua Siboula (Mousese da musa: e Midia:ne sogega fisi) amola ea mano aduna amo Gesiome amola Elia:isa oule misi. (Mousese da musa: sia:i dagoi, “Na da Midia:ne sogega ganodini ga fi esala.” Amaiba:le, e da egefema Gesiome (ga fi dunu) dio asuli. E da eno sia:i, “Na ada ea Gode da fidibiba:le, na da Idibidi hina bagade amoga hame fanelegei ba:i. Amaiba:le, egefe eno amoma e da Elia:isa [Gode da na fidilala] amo dio asuli.) 5 Mousese da wadela:i hafoga:i sogega hadigi gouni gadenene amogai esalu. Amoga, Yedelou da Mousese idua amola egefela oule misi. 6 E da mae doaga:le, Mousesema sia: adole iasi. 7 Amaiba:le, Mousese da ema yosia:musa: asili, ema beguduli amola nonogoi. Ela, “Di da hahawane esalala:?” sia:nanu, ela da Mousese ea Abula Diasu ganodini golili sa:i. 8 Mousese da Yedelouma Hina Gode Ea hou hamobe Felouma amola Idibidi dunuma amola Isala:ili dunu gaga:ma:ne amo huluane olelei dagoi. E da Isala:ili dunu logoga ahoanebe se nabasu amola Hina Gode Ea fidisu huluane olelei.

9 Yedelou da amo sia: huluane hahawane nabi. 10 E amane sia:i. “Hina Godema nodoma! E da di amola Ea fi huluane noga:le fidi. E da ili Felou amola Idibidi dunu ilima gaga:ne, ilia se iasu diasu logo doasi dagoi. Godema nodoma! 11 Idibidi dunu da Isala:ili dunuma

\* 18:2-4: Gadili Asi 2:21-22

higale hamobeba:le, Hina Gode da amo hou hamoi dagoi. Amaiba:le, Hina Gode Ea hou da eno 'gode' liligi ilia hou bagade baligisa, amo na da wali dawa:.”

<sup>12</sup> Amalalu, Yedelou da gobelesalasu ohe amo mae fifili gogo gobemusa:, Godema imunusa: gaguli misi. Amola e da eno gobelesalasu liligi gaguli misi. Elane amola Isala:ili fi ouligisu dunu huluane da Yedelou gilisili, Godema nodone sia:ne gadomusa:, sema lolo manusa: asi.

*Mousese da Fofada:su Ouligisu Dunu Ilegei  
(Mousese Ea Malasu 1:9-18)*

<sup>13</sup> Aya esoga, Mousese da Isala:ili dunu fi ilia sia:ga gegesu liligi fofada:nanu. E da hahabe fofada:nanu, mae yolesili gasimu galu. <sup>14</sup> Yedelou da Mousese ea hawa: hamosu bagade ba:beba:le, amane adole ba:i, “Di abuliba:le disu amo dia fi dunu agoane fidisala. Disu da hamonana amola dunu huluane eso huluane hahabe asili gasi, dima fofada:musa: lela.”

<sup>15</sup> Mousese da amane sia:i, “Na da agoane hamomu da defea. Dunu ilia da Gode Ea hanai amo dawa:musa:gini nama maha. <sup>16</sup> Dunu aduna da sia:ga gegesu galea, ela da nama maha. Amasea, na da elama afae da moloi amola eno da giadofai amo elama olelesa. Amola na da Gode Ea hamoma:ne sia:i elama olelesa.”

<sup>17</sup> Amalalu, Yedelou da amane sia:i, “Di da giadofale hamosa. <sup>18</sup> Di da dia da:i hodo amola eno dunu ilia da:i hodo wadela:mu. Disu hamomu da hamedei. <sup>19</sup> Na da dima fada:i sia: noga:i imunu. Amasea, Gode da di fidimu. Di da dunu ilia sia:ga gegesu nabimu amola Gode amola ili dogoa

agoane alofesu dunu esalumu da defea. <sup>20</sup> Di da Gode Ea hamoma:ne sia:i ilima olelemu amola ilia habodane esalumu amola hawa: hamosu ilima olelemu amo huluane da defea. <sup>21</sup> Be amo baligili, di da dunu noga:i bagade dawa:su dunu ilegele, ilia da dunu huluane ilima ouligisu hina dunu ilegemu da defea. Ilia dunu fi idi 1000 amola dunu fi idi 100 amola idi 50 amola idi 10 amola ilima ouligisu hina ilegema:mu. Godema beda:i dunu fawane lama amola dunu da hano suligisu hou hame dawa: dunu, amo fawane ilegema. <sup>22</sup> Ilia mae yolesili fofada:su ouligisu dunu agoane hawa: hamoma:mu. Hou da gasa bagade ba:sea, ilia da di hahamoma:ne, dima adola misunu da defea. Be liligi fonobahadi ilisu da fofada:mu da defea. Ilia da dia dioi bagade liligi gilisili gaguli ahoasea, dia dioi liligi da bu fofoi ba:mu. <sup>23</sup> Di da Gode Ea sia: defele agoane hamosea, di da bogomuwane hele hame nabimu amola dunu huluane da ilia sia:ga gegei huluane hahamoi dagoi ba:sea, ilia diasuga hahawane masunu.”

<sup>24</sup> Mousesese da Yedelou ea olelesu nabi dagoi. <sup>25</sup> E da Isala:ili fi amoga noga:i dawa:su dunu ilegei. E da dunu idi 1000 amola idi 100 amola idi 50 amola idi 10 ilima ouligisu hina dunu ilegei. <sup>26</sup> Ilia da mae yolesili fofada:su ouligisu hawa: hamosu. Gasa bagade fofada:su, ilia da Mousesema ia misi. Be ilisu da fonobahadi liligi hahamoi.

<sup>27</sup> Amalalu, Mousesese da Yedelouma “asigibio” sia:nanu, Yedelou da hi diasuga buhagi.

# 19

## *Isala:ili Dunu Fi da Sainai Goumia Esalu*

<sup>1-2</sup> Isala:ili dunu fi da Lefidimi soge yolesili, asili, eso age oubi osoda (amoga ilia Idibidi yolesili fa:no) ilia da Sainai wadela:i hafoga:i soge amoga doaga:i. Ili da Sainai Goumi ea bai gadenene, ilia abula diasu huluane gaguli esalu. <sup>3</sup> Amalalu, Mousesese da Gode gousa:musa:, goumiba:le heda:i.

Hina Gode da goumi amoga wesu. E da amane sia:i, “Dia Isala:ili fi dunu, Ya:igobe egaga fi, ilima amane sia:ma; <sup>4</sup> Na! Hina Gode! Na da Idibidi dunuma gasa bagade hamoi. Buhiba da ea mano amo ea ougia da:iya gaguli ahoa. Amo defele, Na da dili guiguda gaguli misi. Amo huluane dilia da ba:i dagoi. <sup>5</sup> \*Wali, dilia da Na sia: noga:le nabasea, amola Na gousa:su noga:le ouligisia, Na da dili Na fidafa hamomu. Osobo bagade hulanedafa da Na:. Be dilia da Na ilegei fidafa esalumu. <sup>6</sup> †Dilia da Nisu Na fi Nama gobele salasu hou hamoma:ne Na ilegei dagoi.” <sup>7</sup> Amalalu, Mousesese da sa:ili, ouligisu dunu huluane gilisili, ilima Hina Gode Ea sia: defele adoi dagoi. <sup>8</sup> Amalalu, dunu huluane gilisili amane sia:i, “Ninia da Hina Gode Ea sia:i amo defele nabawane hamomu.” Mousesese da amo hou Hina Godema adole i.

<sup>9</sup> Hina Gode da Mousesema amane sia:i, “Na da mumobi haguli bagade amoga dima sia:mu.

---

\* **19:5:** 1 Bida 2:9Mousesese ea Malasu 4:20, 7:6, 26:18; Daidase 2:14 † **19:6:** Wamolegei Sia: Olelesu 1:6, 5:10



Amasea, dunu huluane da Na dima sia: dalebe nabasea, dia hou fa:no dafawaneyale dawa:mu.”

Mousese da Isala:ili dunu fi ilia bu adole iasu amo Hina Godema olelei dagoi.

<sup>10</sup> Amola Hina Gode da ema amane sia:i, “Di da dunu fi ilima amane olelema. Iliya wali amola aya Nama nodone sia:ne gadomusa:, ledo liligi huluane dodofema:mu. Iliya da abula noga:le dodofema:mu. <sup>11</sup> Gasida ilia huluane dodofei dagole ha:esalebe ba:mu. Gasida Na da gudu sa:ili, Sainai Goumi da:iya lelebe ba:mu. <sup>12</sup> ‡Dia goumi sisiga:le, alalo ilegema. Isala:ili dunu ilia da amo alalo mae giadofama:ne sia:ma. Iliya da goumiba:le mae heda:ma:ne amola gadenene mae misa:ne, amo ilima adoma. Nowa dunu da ea emoga goumi da:iya osa:le heda:sea, amo fanelegema. <sup>13</sup> Amo dunu igiga medoma o dadiga gala:ma. Be dunu eno da ea da:i maedafa digili ba:ma:ne sia:ma. Amo hou da dunu amola ohe fi ilima hamoma. Udigili fanelegei dagoi ba:mu. Be dalabede fulabosu nabasea, dunu fi da goumiga masunu da defea.”

<sup>14</sup> Amalalu, Mousese da goumiba:le sa:ili, dunu fi da Godema nodone sia:ne gadomusa:, ha:esaloma:ne sia:i. Amaiba:le, ilia da abula dodofei. <sup>15</sup> Amola Mousese da ilima amane sia:i, “Dilia! Gasida dilia ha:esaloma! Amola, amoga ha:esalumusa:, uda amola dunu gilisili mae golama.”

<sup>16</sup> §Eso osodaga, hahabe, gugelebe amola ha:ha:na ba:i. Goumi da:iya mumobi bagade ba:i amola dalabede gasa bagade fulaboi nabi. Dunu

---

‡ 19:12: Hibulu 12:18-20 § 19:16: Wamolegei Sia: Olelesu 4:5

huluane abula diasu gaguli gagai ganodini da bagade beda:iba:le, yagugui. <sup>17</sup> \*\*Mousese da ea fi dunu bisili, diasu gadili Godema gousa:musa:oule asi. Iliã da goumi ea bai amoga asili lelu. <sup>18</sup> Sainai Goumi da lalu mobi amoga dedeboi dagoi ba:i. Bai Hina Gode da lalu defele goumiga sa:i dagoi. Mobi da lalu bagade ea mobi defele heda:i amola dunu huluane da bagadewane yagugui.

<sup>19</sup> Dalabede ea fulabosu da bu baligili bagade nabi. Mousese da sia:i, amola Gode da gugelebe amoga ema bu adole i. <sup>20</sup> Hina Gode da Sainai Goumi amo da:iya gadodili sa:i. E da amogai misa:ne Mousesema sia:i. Mousese da goumiba:le heda:i.

<sup>21</sup> Amalalu, Hina Gode da ema amane sia:i, “Di gudu sa:ili, dunu fi ilima sisasu olelema. Iliã da sisiga:i alalo ilegei mae giadofama:ne sia:ma. Amai galea, ilia da bagohame bogomu. <sup>22</sup> Gobelesalasu dunu amola! Iliã Nama gadenene misunu dawa:sea, hidadea ilia ledo noga:le dodofema:mu. Amane hame hamosea, Na da ilima se nabasu imunu.” <sup>23</sup> Mousese da Hina Godema amane sia:i, “Ninia dunu fi da goumiba:le heda:mu da hamedei. Bai Di da ninima amane adoi. Goumi da afafai dagoi, sema gala. Dia da ninima goumi bai sisiga:le, alalo ilegema:ne sia:i dagoi.

<sup>24</sup> Hina Gode da bu adole i, “Di gudu sa:ili, Elane guiguda:oule misa. Be gobelesalasu dunu amola dunu eno huluane amo sisiga:i alalo

---

\*\* 19:17: Mousese ea Malasu 4:11-12

ilegei mae giadofama:ne sia:ma. Iliia da amo giadofasea, Na da ilima se nabasu imunu.”

<sup>25</sup> Amalalu, Mousese da gudu sa:ili, Hina Gode Ea sia:i amo ilima adoi dagoi.

## 20

### *Gode Ea Hamoma:ne Sia:i Nabuane Gala (Mousese Ea Malasu 5:1-21)*

<sup>1</sup> Gode da amane sia:i, <sup>2</sup> “Na da dilia Hina Gode. Dilia da Idibidi soge ganodini udigili hawa: hamosu dunu esalu. Be Na da dili gadili oule asi.

<sup>3</sup> (1) Dilia eno ‘gode’ agoane liligi ilima mae nodone sia:ne gadoma.

<sup>4</sup>\* (2) Dilia Godema dawa:ma:ne, osobo bagade liligi agoaila o mu amoga agoaila maedafa hamoma. <sup>5</sup> † Loboga hamoi ‘gode’ liligi ilima mae beguduma amola mae nodone sia:ne gadoma. Bai Na da dilia Hina Gode amola Na da nowa da Na defele hi dawa:sa, amo dunu higasa. Nowa da Na higasea, ema Na da se nabasu imunu amola egaga fi amo asili fi osodayale amola biyaduyale egaga fi ilima se nabasu imunu.

<sup>6</sup> Be nowa da Nama asigi galea amola Na hamoma:ne sia:i nabawane hamosea, Na da ema amola egaga fi osea:idafa ilima asigi hou olelemu.

<sup>7</sup> ‡ (3) Na Dio amo mae giadofale sia:ma amola udigili mae sia:ma. Na, Hina Gode da nowa Na Dio udigili sia:sea, ilima se nabasu imunu.

---

\* **20:4:** Gadili Asi 34:17; Gobeles Salasu 19:4; Mousese ea Malasu 4:15-18, 27:15 † **20:5:** Gadili Asi 34:6-7; Idisu 14:18; Mousese ea Malasu 7:9-10 ‡ **20:7:** Gobeles Salasu 19:12

8 §(4) Sa:bade eso da hadigi eso. Amaiba:le, Sa:bade eso ea hou mae giadofama!

9 \*\*Eso gafeyale gala amoga hawa: hamoma.  
10 Be eso fesu da Nama dawa:ma:ne helefishu eso gala. Amo esoga, dunu huluanedafa da hawa: hamosu hame hamoma:mu. Amo di, dia mano, dia udigili hawa: hamosu dunu, dia ohe fi amola ga fi dunu dia soge ganodini esala huluanedafa, mae hawa: hamoma:mu. 11 ††Na, Hina Gode da eso gafeyale gala amoga osobo bagade, mu, wayabo bagade amola amo ganodini liligi huluanane hamoi dagoi. Be eso fesu amoga Na da helefi dagoi. Amaiba:le, Na da Sa:bade eso hahawane dogolegei amola sema hadigi ilegei dagoi.

12 ††(5) Dia ada amola ame elama nodone asigima. Bai di agoane hamosea, di da soge amo Na da dilima imunu, amo ganodini ode bagohame esalumu.

13 §§(6) Eno dunu mae medole legema.

14 \*\*\* (7) Inia uda mae adole lama.

15 †††(8) Wamolasu hou mae hamoma.

16 †††(9) Eno dunu amo mae ogogole diwaneya udidima.

---

§ 20:8: Gadili Asi 16:23-30, 31:12-14 \*\* 20:9: Gadili Asi 23:12, 31:15, 34:21, 35:2; Gobeles Salasu 23:3 †† 20:11: Mui 2:1-3; Gadili Asi 31:17 †† 20:12: Mousesee ea Malasu; Ma:diu 15:4, 19:19; Maga 7:10, 10:19; Luge 18:20; Efesase 6:2, 6:3 §§ 20:13: Mui 9:6; Gobeles Salasu 24:17; Ma:diu 5:21, 19:18; Maga 10:19; Luge 18:20; Louma 13:9; Ya:mese 2:11 \*\*\* 20:14: Gobeles Salasu 20:10; Ma:diu 5:27; Maga 10:19; Luge 18:20; Louma 13:9; Ya:mese 2:11 ††† 20:15: Gobeles Salasu 19:11; Ma:diu 19:18; Maga 10:19; Luge 18:20; Louma 13:9 ††† 20:16: Gadili Asi 23:1; Ma:diu 19:18; Maga 10:19; Luge 18:20

17 §§§(10) Dia dogo ganodini inia liligi lamusa:ne mae dawa:ma. Eno dunu ea diasu o ea uda o ea udigili hawa: hamosu dunu o ea dougi o liligi huluanedafa amo mae hananelamusa: dawa:ma.

*Isala:ili Dunu Fi da Beda:i  
(Mousesese Ea Malasu 5:22-33)*

18 \*Dunu huluane da gugelebe amola dalabede fulabosu nabaloba, amola ha:ha:na amola goumia lalu mobi ba:loba, ilia da beda:iba:le yagugui amola sedagawane lelu.

19 Ili da Mousesema amane sia:i, “Di da ninima sia:sea, ninia da nabimu. Be ninia da bogosa:besa:le, Gode da ninima sia:mu ninia higa:i.”

20 Mousesese da bu adole i, “Mae beda:ma! Gode da dilima ado ba:musa: misi dagoi. E da dilia hou amo dilia da Ea sia: noga:le nabima:bela:? amola wadela:i hou hame hamoma:bela:? E da amo ado ba:musa: misi.” 21 Be dunu huluane da gadenene hame misi, sedagawane lelu. Mousesese hi fawane da bunumai mumobi mogomogoi Gode esalebe sogebi amo gadenene asi.

*Oloda Bi Hamoma:ne Sia:i*

22 Hina Gode da Mousesese amo Isala:ili dunuma amane sia:musa: sia:i, “Na, Hina Gode da Hebene amoga dilima sia:i. Amo dilia da bai dagoi. 23 Dilia gouli o silifa ‘gode’ agoane liligi ilima nodone sia:ne gadomusa: maedafa hamoma. 24 Dilia osobo ganumugini, oloda bi

---

§§§ 20:17: Louma 7:7, 13:9 \* 20:18: Hibulu 12:18-19

hamoma. Amo da:iya, dilia sibi amola bula-magau gobele salasu hamoma:ne amola dilia gilisili na:iyado hahawane hamoma:ne, gogo gobele salima. Adi sogebi dilia Nama nodone sia:ne gadomusa: Na da ilegesea, Na da dilima hahawane fidimusa: misunu. <sup>25</sup> †Dilia da Nama oloda igiga hamosea, amo igi mae debema o hedofama. Di da igi gobihei o eno liligi amoga hedofasea, Nama imunu da hamedei. <sup>26</sup> Oloda hamosea, amo da:iya heda:ma:ne fa:gu mae hamoma. Di da amo heda:sea dia gogosiasu ba:sa:besa:le, fa:gu mae gaguma.”

## 21

### *Udigili Hawa: Hamosu Dunu (Mousese Ea Malasu 15:12-18)*

<sup>1</sup> Hina Gode da eno amane sia:i, “Isala:ili dunuma amo hamoma:ne sia:i olelema;

<sup>2</sup> \*Di da Hibulu udigili hawa: hamosu dunu bidi lasea, e da ode gafeyale amoga dia hawa: hamomu. Ode fesu amoga, e da hahawane halegale ahoanoma:ne, ea logo doasima. E da dima dabe hame ima:mu. <sup>3</sup> E da dia hawa: hamosu lasea uda hamelai galea, e da ahoasea, uda mae lalewane masunu. Be e da dia hawa: hamosu lasea udalai galea, defea, e da ahoasea uda amola oule masunu. <sup>4</sup> Ea ouligisu dunu da ema uda ia galea, amo e da amo udama dunu mano o uda mano lalelegesea, amo uda amola ea mano da ea hina ea:. Udigili hawa: hamosu dunu hi fawane da fisili masunu. <sup>5</sup> Be

† 20:25: Mousese ea Malasu 27:5-7; Yosiuu 8:31

\* 21:2:

Gobele Salasu 25:39-46

amo udigili hawa: hamosu dunu da ea ouligisu dunu, ea uda amola ea mano amoma e da asigi amola e da udigili halegale ahoanumu higa:i amo sia:sea, <sup>6</sup> amasea, ea ouligisu dunu da amo dunu sia:ne gadosu diasuga oule masunu. Amogai, ouligisu dunu da amo udigili hawa: hamosu dunu logo holei mimogodi ifa dafulili leloma:ne sia:ma:mu. Amasea, ouligisu dunu da amo dunu ea ge gala:mu. Amo ilegei hamoi dagoiba:le, udigili hawa: hamosu dunu da ea ouligisu dunu mae fisili, eso huluane amaiwane dialumu.

<sup>7</sup> Be dunu da idiwi udigili hawa: hamoma:ne bidi lasea, idiwi da ode fesu amoga dunu ilia hou defele, halegale hame masunu. <sup>8</sup> Dunu eno da amo a:fini uda la:musa: bidi lasea, be fa:no e da higasea, e da amo uda ga fi dunuma bu bidi lamu da sema bagade. E da amo uda ea adama fawane bu bidi lama:mu. Bai e da amo udama asigiwane hame hamoiba:le. <sup>9</sup> Dunu da egefe lama:ne, udigili hawa: hamosu a:fini amo bidi lasea, e da amo a:fini idiwi defele noga:le ouligima:mu. <sup>10</sup> Dunu da uda aduna lasea, e da ea musa: lai udama ha:i manu amola abula ema asigi hou e da musa: ema i defele, bu ima:mu. <sup>11</sup> Be e da amo hou hame hamosea, e da ea musa: uda hahawane udigili masa:ne sia:ma:mu. E da bidi hamedafa lamu.

### *Fasu Hou Sema*

<sup>12</sup> †Nowa dunu da dunu eno fanelegesea, amo dunu fanelegema. <sup>13</sup> ‡Be e da mae ougili giadofale eno dunu medosea, e da hobeale, Dabe

---

† 21:12: Gobeles Salasu 24:17 ‡ 21:13: Idisu 35:10-34; Mousese ea Malasu 19:1-13; Yosiua 20:1-9

Fasa:besa:le Gaga:su Moilai bai bagade amoga masunu da defea. Na da amo Dabe Fasa:besa:le Gaga:su Moilai bai bagade ilegemu. Amogai, e da se nabasu hame ba:mu. <sup>14</sup> Be dunu da ougiliwane dunu eno fanelegesea, amo dunu medole legema. E da Na oloda hi gaga:ma:ne hobeasea, ema mae asigima. Amo fanelegesunu dunu medole legema.

<sup>15</sup> Nowa da ea ada o ea ame amo fasea, amo medole legema.

<sup>16</sup> §Nowa da dunu amo bidi lamusa: o udigili hawa: hamosu dunu hamoma:ne gasa fili gagu-laligisia, amo dunu fanelegema.

<sup>17</sup> \*\*Nowa da ea ada o ame elama gagabusu aligima:ne sia:sea, amo fanelegema.

<sup>18-19</sup> “Dunu da gegesea, amola dunu afae da dunu eno ea lobo usunawane fasea o igiga fasea, be amo dunu da hame bogosea, ema se nabasu mae ima. Be dunu e da fai dagoi, amo da ea debea da:iya golasea, be fa:no e da dagulu gaguiwane gadili ahoanebe dawa:sea, dunu da ema fai amo e da ea hawa: hamosu bidi oloiba:le fisi, amo huluane ema imunu. Amola e da amo dunu noga:le ouligimu. E da uhinisi dagoiba:le fawane ouligisu yolesimu.

<sup>20</sup> Dunu da ifa lale, ea udigili hawa: hamosu dunu o uda amo fabeba:le, udigili hawa: hamosu da hedolowane bogosea, amo dunuma se nabasu ima. <sup>21</sup> Be amo udigili hawa: hamosu dunu o uda da eso afae o aduna esalu bogosea, ouligisu dunuma se nabasu mae ima. E da ea bidi lai amo

---

§ 21:16: Mousesese ea Malasu 24:7    \*\* 21:17: Gobebe Salasu 20:9; Ma:diu 15:4; Maga 7:10



fisi dagoiba:le, amo da ema se nabasu defele lai gala.

<sup>22</sup> Dunu da gilisili gegesea, amola uda abula agui da se nababeba:le, mano ea hagomo ganodini gala amo fisisia, be eno se hame nabasea, dunu da se nabasu i amo da amo uda egoa ea sia: defele dabe imunu. Be fofada:su dunuma fofada:nanu, dabe imunu. <sup>23</sup> Be amo uda hi da se bagade nabasea, dabe da esalusu fisi amo defele esalusu dabe imunu.

<sup>24</sup> ††Si wadela:sea, wadela:su dunu ea si dabe duga:ma. Bese gusia, dabe ea bese guma. Lobo o emo wadela:sea, amo dunu defele dabema. <sup>25</sup> Laluga gia:sia, dabe gia:sima. Fa:gi o fofonomasu hamosea, dabe defele ima.

<sup>26</sup> Dunu da ea udigili hawa: hamosu dunu o uda amo ea si fabeba:le si wadela:sea, e da dabe ima:ne amo udigili hawa: hamosu uda o dunu amo hahawane halegale masa:ne logo doasima:mu. <sup>27</sup> E da fabeba:le bese wadela:sea, e da amo udigili hawa: hamosu dunu o uda amoma dabe ima:ne ea logo doasima:mu.

### *Lai Gebo Ouligisu Sema*

<sup>28</sup> “Bulamagau gawali da ea bese amoga dunu fabeba:le dunu da bogosea, amo bulamagau gawali igiga fanelegema. Ea hu amo mae moma. Be ea ouligisu dunu ema se nabasu mae ima.

<sup>29</sup> Be amo bulamagau gawali da musa: mae fisili dunuma doagala:musa: dawa:lalu ganiaba amola ea ouligisu dunu da sisasu nabaluu, amo bulamagau gagoi ganodini hame ouligisu, amo

---

†† 21:24: Gobebe Salasu 24:19-20; Ma:diu 5:38

bulamagau da ea besega dunu fanelegesea, bulamagau igiga medole legema amola ea ouligisu dunu fanelegema.

<sup>30</sup> Be eno dunu da bulamagau ouligisu amo ea esalusu gaga:musa: muni dabe imunu da defea sia:sea, defea, e da muni bagade huluane ima:ne sia:ma. <sup>31</sup> Bulamagau gawali da dunu mano o uda mano fanelegesea, amo sema da defele diala. <sup>32</sup> Bulamagau gawali da udigili hawa: hamosu dunu o uda fanelegesea, bulamagau ea ouligisu dunu da hawa: hamosu dunu o uda ea ouligisu amoma silifa fage muni 30 agoane imunu. Be bulamagau gawali amo igiga gala:le, medole legema.

<sup>33</sup> Dunu afae da uli dogoi amo ea ga:lu fade-gasea, o e da uli dogone ga:lu hame figisia amola bulamagau gawali o dougi da amo ganodini bosona dasea, <sup>34</sup> e da ohe ea ouligisu amoma muni dabe defele imunu. Be e da ohe medoi, amo gagumu. <sup>35</sup> Dunu afae ea bulamagau gawali da dunu eno ea bulamagau gawali fanelegesea, amo dunu aduna da bulamagau gawali hame bogoi amo bidi lale, muni amo afafane, afae da la:di lamu eno da eno la:di lamu. Ela da bulamagau bogoi amo ea hu dadega:le, la:di la:di lamu. <sup>36</sup> Be amo bulamagau gawali da musa: mae fisili, eno bulamagau doagala:musa: dawa:lala ganiaba amola ea ouligisu dunu da gagoi ganodini hame ouligisu, amo dunu da bogoi bulamagau ouligisu dunuma bulamagau gawali esala imunu. Be e da bulamagau bogoi amo manusa: lamu.

## 22

### *Dabe Bu Imunu Sema*

<sup>1</sup> Dunu afae da sibi afae o bulamagau afae wamolale amo fanelegesea o bidi lasea, e da bulamagau ouligisu dunuma bulamagau biyale gala dabe bu imunu o sibi ouligisu dunuma sibi biyaduyale agoane dabe bu imunu. <sup>2-4</sup> E da ea wamolai liligi dabe defele bu imunu. Be e da muni o liligi hame galea, dilia amo dunu udigili hawa: hamoma:ne bidi lama:ne iasima. Be sibi o bulamagau e da hame fanelegei o bidilai, ea ouligisu amoga bu samogesea, wamolasu dunu da dabe afae wamolasea, aduna eno dabe imunu.

Wamolasu dunu da gasia diasu gadelale, liligi wamolamusa: ganodini ahoasea, nowa dunu da amo wamolasu fanelegesea e da fanelegesu dunu agoane hame ba:mu. Be amo hou esoga hamosea, e da fanelegesu dunu agoane ba:mu.

<sup>5</sup> Dunu afae ea ohe fi da ea ifabi o waini efe sagai amo ganodini gisi nanebe ba:sea, e da amo noga:le hame ouligisia amola ilia da asili eno dunu ea ha:i manu bugi amo wadela:sea, ohe fi eda da amo ha:i manu gugunufinisi defele hi ha:i manu amo dunuma ima:mu.

<sup>6</sup> Dunu afae da ea sogebi amoga lalu didisia amola amo lalu da asili eno dunu ea ifabi ganodini widi o gagoma sagai o widi faili lala:gili ligi amo nesea, dunu da lalu didi da amo liligi gugunufinisi defele dabe imunu.

<sup>7</sup> Dunu afae da eno dunu ea muni o noga:i liligi amo ea diasuga ouligimu sia:sea, amola wamolasu dunu da amo liligi ea diasuga wamolasea, dilia amo wamolasu dunu ba:sea, e da

ea wamolai amo aduna defele dabe bu imunu. <sup>8</sup> Be wamolasu dunu hame ba:sea, dunu da amo noga:i liligi ouligi amo dilia sia:ne gadosu diasuga oule masa. Amogai e da Gode Dioba:le amo liligi hi da hame wamolai dafawane ilegele sia:ma:mu.

<sup>9</sup> Sia:ga gegesu huluane amo bai da bulamagau o dougi, dunu aduna da amo sia:ga gegesu galea, ela da amo sia:ga gegesu sia:ne gadosu diasuga hahamomu. Gode da giadofai hamosu dunu olelemu. Amola giadofai hamosu dunu da eno dunuma dabe adunawane imunu.

<sup>10</sup> Dunu afae da eno dunu ea dougi o bulamagau o sibi o eno ohe amo ouligimusa: sia:sea amola e da amo ohe ouligisia, ohe da bogosea o se nabasea o eno fi da ea fi amoga doagala:sea, amo ohe da wamolai dagoi ba:sea amola ba:su dunu da amo hou hame ba:i galea,

<sup>11</sup> amo ohe ouligisu dunu da sia:ne gadosu diasuga asili, e da Gode ba:ma:ne dafawane amane sia:mu, 'Na da amo ohe hame wamolai.' Fofada:su dunu da ouligisu dunu ohe hame wamolai ba:sea, defea, e da ohe edama dabe hame imunu. Ohe eda hi da amo ohe fisi dagoi ba:mu. <sup>12</sup> Be amo ohe da wamolai dagoi ba:sea,

ouligisu dunu da ohe eda amoma dabe imunu.

<sup>13</sup> Amo ohe da soge ohe fi amoga fanelegei ba:sea, ouligisu da amo ohe ea da:i hodo dodosa:i amo ba:su dunu ba:ma:ne gaguli misunu. Amasea, e da ohe sigua fi amoga medoi liligi amo ohe edama dabe hame imunu.

<sup>14</sup> Dunu afadafa da eno dunu ea ohe amo hawa: hamomusa: amola fa:no ema bu imunusa: bidi lasea, (da:i sia: 'hire') amola ohe

ea ouligisu dunu maeba:le lelea, amo ohe da se nabasea o bogosea, amo dunu da ohe edama dabe imunu. <sup>15</sup> Be ohe eda da esalea amo ohe da se nabasea o bogosea amola ohe eda hi ba:sea, lai dunu da ohe ea dabe hame imunu. E da muni bidi ia dagoiba:le, amo hou da hahamoi dagoi ba:mu.

*Moloidafa Hou Sema amola Godema Dawa:su Sema*

<sup>16</sup> \*Dunu afae da dunuga hamelai a:fini amo gilisili golale wadela:sea, e da amo a:fini ea lamu dabe imunu. Amola e da amo a:fini hedolo dafawane lama:mu. <sup>17</sup> Be amo a:fini ea ada da amo a:fini ema imunu higasea, e da ea ada amoma a:fini dunuga hamelai ea dabe defele ea adama imunu.

<sup>18</sup> †Nowa uda da fefedoasu o bosa:ga:su hou hamosea, amo medole legema.

<sup>19</sup> ‡Nowa dunu da ohe fi aseme amoma uda adole lasu hou agoane hamosea, amo medole legema.

<sup>20</sup> §Nowa dunu da eno ogogosu 'gode' amoma gobele salasu hamosea, amo dunu fanelegema. Na, Hina Gode, Nama fawane gobele salasu hamoma.

<sup>21</sup> \*\*Dilia da Idibidi soge ganodini ga fi dunu esalu, amo mae goglema. Amaiba:le, ga fi dunu ilima se nabasu mae ima. <sup>22</sup> Dilia didalo amola guluba: mano ilima se nabasu mae ima.

\* **22:16:** Mousesee ea Malasu 22:28-29 † **22:18:** Mousesee ea Malasu 18:10-11 ‡ **22:19:** Gobeles Salasu 18:23, 20:15-16;

Mousesee ea Malasu 27:21 § **22:20:** Mousesee ea Malasu 17:2-7

\*\* **22:21:** Gadili Asi 23:9; Gobeles Salasu 19:33-34; Mousesee ea Malasu 24:17-18, 27:19

<sup>23</sup> Dilia da amoma se nabasu iasea, ilia da Nama fidima:ne digini wesea, amasea ilia wesu Na da nabimu. <sup>24</sup> Na da dilima ougimu amola dili gegesu amo ganodini dili fanelegemu. Dilia uda da didaloi ba:mu amola dilia mano da guluba:i dagoi ba:mu.

<sup>25</sup> ††Dilia da hame gagui dunuma muni amo e da dima fa:no dabema:ne iasea, e bu iasea su muni eno amola gilisili ima:ne mae sia:ma. <sup>26</sup> ††Di da muni amo dunu e da dima fa:no dabema:ne ema iasea, amo e bu ima:ne ea anegagi abula amo ilegema:ne di lasea, hedolowane eso da mae sa:ili daeya amoga ea anegagi abula ema bu ima.

<sup>27</sup> Bai e da ea da:i dogoloma:ne anegagi abula eno hame. E da noga:le golama:ne adi eno salima:bela:? E da Na fidima:ne Nama wesea, Na da ea sia: nabimu. Bai Na hou da asigi hou amola Na da goglema:ne olofosu dawa:. <sup>28</sup> §§Dilia Gode Ea hou da noga:i hame amane mae sia:ma, amola dilia fi ouligisu dunu ilima gagabusu aligima:ne mae sia:ma. <sup>29</sup> Dilia hahawane udigili iasu Na adoi defele Nama ima. Amo da widi, gagoma, waini hano amola olife susuligi. Amola dilia magobo mano Nama ima.

<sup>30</sup> Dilia bulamagau amola sibi amo ilia magobo mano Nama ima. Magobo mano gawali da ea ame amoga eso fesuale esalumu. Amasea, eso godo amoga amo gawali magobo mano Nama

---

†† 22:25: Gobeles Salasu 25:35-38; Mouseses ea Malasu 15:7-11, 23:19-20 †† 22:26: Mouseses ea Malasu 24:10-13 §§ 22:28: Asunasi Dunu Ili Hou 23:5

ima. <sup>31</sup> \*\*\*Dilia da Na fi esala. Amaiba:le, ohe da ohe sigua amoga gasonabeba:le bogoi, amo ea hu dilia mae moma. Be amo fisili, wa:megili ima.

## 23

### *Moloidafa Fofada:su Hou*

<sup>1</sup> \*Dilia ogogosu sia: amola baligidu sia: mae sia:ma. Dilia giadofale hamosu dunu amo fidimusa:, mae ogogole sia:ma. <sup>2</sup> Ogogosu amola wadela:i hamosu dunu ilia idi da moloi hamosu dunu ilia idi baligisia, dilia da ogogosu amola wadela:i hamosu dunu bagohame ilima mae fa:no bobogema. Ili da ogogobeba:le, moloidafa fofada:su wadela:sea, ilima mae fa:no bobogema. <sup>3</sup> †Hame gagui dunu da wadela:i hou hamobeba:le fofada:sea, e da liligi hame gaguiba:le, ema baligiliwane mae asigima. Emagale mae fofada:ma.

<sup>4</sup> ‡Dima ha lai dunu amo ea bulamagau o dougi da ea la:gi fadegale, udigili lalebe ba:sea, di da amo ema bu oule masa. <sup>5</sup> Ea dougi baligiga dioi bagade liligi ligisiba:le da dafai dagoi ba:sea, di da dima ha lai dunu amo ea dougi ea emoga bu wa:lesima:ne fidima. Di mae udigili yolesili masa.

<sup>6</sup> §Hame gagui dunu da fofada:su dunuma fofada:sea, e da moloidafa hou ba:ma:ne, noga:le ouligima. <sup>7</sup> Mae ogogole diwaneya udidima.

---

\*\*\* 22:31: Gobeles Salasu 17:15 \* 23:1: Gadili Asi 20:16; Gobeles Salasu 19:11-12; Mouseses ea Malasu 5:20 † 23:3: Gobeles Salasu 19:15 ‡ 23:4: Mouseses ea Malasu 22:1-4 § 23:6: Gobeles Salasu 19:15; Mouseses ea Malasu 16:19

Dunu da wadela:le hame hamoi, amo udigili mae fanelegema. Nowa da amo wadela:i hou hamosea, Na da ema se imunusa: fofada:su hamomu. <sup>8</sup> Hano suligi hou mae hamoma. Hano suligi hou da dunu ilia moloidafa hou amo mae ba:ma:ne si dofosa. Amola hano suligi da molo hamosu dunu amo ilia hou wadela:sa.

<sup>9</sup> \*\*Dilia da Idibidi soge ganodini ga fi dunu esalu, amo mae goglema. Amaiba:le, ga fi dunu ilima mae se ima.

*Ode Fesu amola Eso Fesu*

<sup>10</sup> ††Dilia da ode gafeyale amoga dilia sogega ha:i manu sagama amola ha:i manu faima. <sup>11</sup> Be ode fesu amoga dilia sogega ha:i manu mae sagama amo ha:i manu mae faima. Hame gagui dunu da ha:i manu amoga dialebe ba:sea, ilia amo ha:i manu lamu amola soge ohe fi da eno hame fai dialebe manu da defea. Amo hou defele dilia da waini sagai amola olife ifa sagai hamoma.

<sup>12</sup> ††Hi aligi amoga eso gafeyale amoga hawa: hamoma. Be eso fesu amoga mae hawa: hamoma. Bai amo esoga, dilia udigili hawa: hamosu dunu, ga fi dilima hawa: hamosa amola dilia lai gebo helefimu da defea. <sup>13</sup> Na sia: huluane Na, Hina Gode da dilima olelei, amo noga:le nabima. Eno 'gode' agoane liligi ilima mae sia:ne gadoma. Ili dio amola maedafa sia:ma.

---

\*\* 23:9: Gadili Asi 22:21; Gobeles Salasu 19:33-34; Mousesee ea Malasu 24:17-18, 27:19 †† 23:10: Gobeles Salasu 25:1-7 †† 23:12: Gadili Asi 20:9-11, 31:115, 34:21, 35:2; Gobeles Salasu 23:3; Mousesee ea Malasu 5:13-14



*Lolo Nasu Gilisisu Bagade Udiana*

(*Gadili Asi 34:18-26; Mousese Ea Malasu 16:1-17*)

<sup>14</sup> Ode huluane amoga, dilia Nama nodomusa: Lolo Nasu gilisisu udiana hamoma.

<sup>15</sup> §§Oubi ea dio Abibi, amoga dilia musa: da Idibidi yolesili gadili asi, dilia da Yisidi Hame Sali Agi gilisisu Na dilima olelei defele hamoma. Amo gilisisu eso fesu amoga, agi amoga yisidi sali amo mae moma. Eso huluane, dilia da Nama nodomusa: masea, Nama iasu liligi gaguli misa.

<sup>16</sup> \*\*\*Dilia da degabo widi amola gagoma amo ha:i manu faimusa: dawa:sea, Ha:i Manu Gaheabolo Fai Lolo Nasu bagade hamoma.

Dilia da ifa fage, waini fage amo dilia sagai amola waini sagai amoga faimusa: dawa:sea, Sogega Fasela Diasu Lolo Nasu bagade hamoma.

<sup>17</sup> Dilia da ode huluane amo Gilisisu udiana gala amoga dilia da gilisisia, dunu huluane da Nama nodone sia:ne gadomusa: misa:ne sia:ma. Na da dilia Hina Gode. <sup>18</sup> Dilia da Nama ohe gobelesalasu iasea, agi amo ganodini yisidi sali, amo Nama mae ima. Amo ohe gobelesali ilia sefe huluane gobesima. Dilia sefe udigili mae yolesima. Hahabe doaga:sea amo sefe da gobesidagoi ba:mu.

<sup>19</sup> †††Ode huluane dilia widi amola gagoma bisili fai amo dilia Hina Gode ea diasuga gaguli misa.

---

§§ 23:15: Gadili Asi 12:14-20; Gobelesalasu 23:6-8; Idisu 28:17-25 \*\*\* 23:16: Gobelesalasu 23: 15-21, 23:39-43; Idisu 28:26-31 ††† 23:19: Mousese ea Malasu 26:2, 14:21; Gadili Asi 34:26;

Dilia sibi o goudi mano amo ea ame ea dodo maga:me amo ganodini mae gobema.

*Gode Ea Hahawane Fidisu amola Hamoma:ne Sia:i*

<sup>20</sup> Dilia da logoga ahoasea, Na da a:igele amo dili bisimusa: amola ouligimusa: asunasimu. E da soge amo dilia fima:ne Na da hahamoi, amoga E da dili oule masunu.

<sup>21</sup> Dilia Ea sia: noga:le nabima. Ema higa:le mae hamoma amola mae odoga:ma. Bai Na da E asunasiba:le, E da Ema odoga:su hame gogolema:ne olofomu. <sup>22</sup> Be dilia da Ea sia: noga:le nabasea, amola Na adoi defele hamosea, Na da dilima ha lai dunu huluane ilima gegemu. <sup>23</sup> Na a:igele dunu da dilima bisili, amo A:moulaide dunu, Hidaide dunu, Belisaide dunu, Ga:ina:naide dunu, Haifaide dunu amola Yebusaide dunu amo ilia sogega dili oule masunu. Amasea Na da amo dunu fi huluane gugunufinisimu. <sup>24</sup> Dilia da ilia 'gode' liligi ilima mae beguduma. Amola ilima mae nodone sia:ne gadoma amola ilia sia:ne gadosu hou mae lalegaguma. Ila 'gode' liligi gugunufinisima amola ilia sia:ne gadosu gele duni bugi huluane goudane salima.

<sup>25</sup> Dilia da Nama fawane nodone sia:ne gadosu, Na da dilima ha:i manu amola hano noga:i amo dilima imunu. Amola Na da dilia olo huluane fadegale fasimu. <sup>26</sup> Dilia soge ganodini, abula agui uda da mano dudubu ea hagomo ganodini hamedafa fisimu. Amola uda huluane da mano lamu. Dilia ode bagohame esaloma:ne, na da amo logo hamomu.

<sup>27</sup> Na da hamobeba:le, dilima ha lai dunu da Nama bagade beda:mu. Dunu eno da dilima gegesea, Na da ili ededenagia:ma:ne hamomu amola ilia dilima beda:iba:le, hobeamu. <sup>28</sup> Dilima ha lai amo hobeama:ne, Na da ilima beda:su hou imunu. Dilia da gaba:i ahoasea, Na da Haifaide, Ga:ina:naide amola Hidaide amo dunu fi gadili sefasimu. <sup>29</sup> Na da ode afadafa amoga ili hame sefasimu. Amai ganiaba sogge da fisi dagoi ba:la:loba amola gasonasu ohe fi da heda:le dilima gegena:noba. <sup>30</sup> Be Na da gebewane amo dunu fi gadili sefasimu. Amasea, dilia fi dunu ilia idi da amo sogge huluane fimusa: defele ba:sea, ilia huluane sefasi dagoi ba:mu. <sup>31</sup> Na da dilia sogge alalo defei agoane hamomu. Sogge da Agaba Wayabo Adobo muni asili, Medidala:inia Wayabo Bagade amoga doaga:mu. La:di da wadela:i hafoga:i sogge amoga asili Iufala:idisi Hano amoga doaga:mu. Na da dilima gasa imunu. Amasea, dilia amo dunu fi ilia da wali amo sogge ganodini esala ilima gasa fili, dilia amo sogge ganodini golili dasea, amo dunu gadili sefasimu. <sup>32</sup> Dilia da ilima o ilia 'gode' liligi ilima gousa:su maedafa hamoma. <sup>33</sup> Dilia da amo dunu ilia da dilia sogge ganodini bu esaloma:ne logo maedafa doasima. Ili da dilia sogge ganodini bu esalea, ilia da dilia hou wadela:mu. Amola dilia da Nama wadela:le hamoma:ne, ilia da dili logemu. Dilia da ilia 'gode' liligi ilima nodone sia:ne gadosea, amo da dilima sani bagade agoane ba:mu." Hina Gode da amo hamoma:ne sia:i huluane Isala:ili dunuma olelei.

## 24

### *Godema Gousa:su da Maga:mega Ilegei*

<sup>1</sup> Hina Gode da Mousesema amane sia:i, “Di, Elane, Na:ida:be, Abaihu amola Isala:ili asigilai ouligisu dunu 70, goumiba:le heda:le, Nama misa. Be dilia da fonobahadi Nama sedagawane esalea, dilia da Nama nodomusa: beguduma.

<sup>2</sup> Di fawane, eno dunu hame, di Nama gadenene misa. Dunudafa da goumiba:le hame heda:mu.”

<sup>3</sup> Mousese da asili, Hina Gode Ea hamoma:ne sia:i liligi amola sema huluane dunu huluane ilima olelei. Iliia gilisili amane sia:i, “Ninia da Hina Gode Ea sia: huluane nabawane hamomu.”

<sup>4</sup> Mousese da Hina Gode Ea sia:i liligi huluane meloaga dedene legei dagoi. Aya hahabedafa, e da goumi ea bai gadenene oloda hamoi. E da Isala:ili fi fagoyale gala amo ilegema:ne, igi fagoyale gala ligisi. <sup>5</sup> Amalalu, e da ayeligi dunu asunasili, ilia da Hina Godema gobelesalasu hamoma:ne ohe gobesi, amola Hina Godema hahawane gousa:musa: bulamagau gobelesalasu.

<sup>6</sup> Mousese da ohe ilia maga:me dogoa mogili la:di afae ofodo gilisi ganodini sali. La:di eno e da oloda amoga ha:digi. <sup>7</sup> Amalalu, e da gousa:su buga (amo ganodini Gode Ea sema dedei dagoi ba:i) amo lale, ea dedei amo dunu huluane nabima:ne idi. Iliia da amane sia:i, “Ninia da Hina Gode Ea sia:i liligi huluane nabawane hamomu.”

<sup>8</sup> \*Amalalu, Mousese da maga:me amo ofodo ganodini diala, amo lale, dunuma adagaga:la:su.

---

\* 24:8: Ma:diu 26:28; Maga 14:24; Luge 22:20; 1 Golidia 11:25; Hibulu 10:29, 9:19-20

E amane sia:i, “Hina Gode da dilima gousa:su hamonoba, E da amo hamoma:ne sia:i dilima i dagoi. Amo maga:me da amo gousa:su ilegesa.”

<sup>9</sup> Mousese, Elane, Na:ida:be, Abaihu amola Isala:ili asigilai ouligisu dunu 70 agoane da goumiba:le heda:le, <sup>10</sup> ilia Isala:ili Gode ba:i dagoi. Ea emo hagudu da igi noga:idafa (Sa:faia - amo da mola:ya:i mu amo defele ba:su) amoga fa:i. <sup>11</sup> Gode da amo Isala:ili asigilai dunu hame gugunufinisi. Ili da Gode ba:i dagoi. Amalalu, ilia da amo sogebiga gilisili ha:i manu amola waini mai.

### *Mousese da Sainai Goumia Esalu*

<sup>12</sup> Hina Gode da Mousesema amane sia:i “Di da goumiba:le heda:le, Nama misa. Di da guiguda: esalea, Na da igi gasui aduna amoga Na da Isala:ili dunuma olelema:ne dedei, amo Na digili imunu.” <sup>13</sup> Mousese amola ea fidisu dunu Yosiua da momagele, Mousese da hadigi goumiba:le heda:musa: ha: esalu. <sup>14</sup> Mousese da Isala:ili asigilai dunuma amane sia:i, “Dilia da ninia ab-ula diasu gagui sogebi amoga ouesaloma. Elane amola He ela da dili sigi esala. Nowa da sia:ga gegesu galea, elama masa:ne sia:ma.”

<sup>15</sup> Mousese da Sainai Goumiba:le heda:le, goumi da mumobi amoga dedeboi dagoi ba:i. <sup>16-17</sup> Hina Gode Ea hadigi si nenemegi da goumiga sa:i dagoi. Isala:ili dunu da amo hadigi lalu agoane goumi da:iya gado nenanebe ba:i. Mumobi haguli da goumi eso gafeyale gala amoga goumi dedeboi dagoi ba:i. Eso fesu amoga, Hina Gode mumobi amoga Mousesema

wei. <sup>18</sup> †Mousesese da goumiba:le heda:le, mumobi amo ganodini golili sa:i. E da eso 40 amola gasi 40 amogai esalu.

## 25

*Hina Gode da Dunu Ilia Hadigi Abula Diasu Hamoma:ne Liligi Ima:ne Sia:i*

*(Gadili Asi 35:4-9)*

<sup>1</sup> Hina Gode da Mousesema amane sia:i, <sup>2</sup> Di Isala:ili dunuma ilia da Nama iasu hamoma:ne sia:ma. Ilia da Nama imunusa: dawa:lalu, amo iasu di lama. <sup>3</sup> Ilia da Nama agoane liligi imunu da defea. Gouli, silifa, balase, <sup>4</sup> abula, gobiaha:i (amo da mola:ya:i, yoi), abula goudi hinabo amoga hamoi, <sup>5</sup> sibi gawali ea gadofu yoi amoga ulasi, bulamagau gadofu, aga:isia ifa, <sup>6</sup> gamali hano amo gamali ganodini salimusa:, gabusiga: liligi amo sogadigisu susuligi ganodini salimusa:, laluga gobesimusa: gabusiga: liligi, <sup>7</sup> igi noga:i gala (ganilia:ne) amola igi eno noga:i amo gobebe salasu dunu ea 'ifode' (bidegiga salasu) amola bidegi gaga:su amo ganodini salimusa:.

<sup>8</sup> Isala:ili dunuma ilia da Na ilia gilisisu ganodini esaloma:ne, amo hadigi Abula Diasu gaguma:ne sia:ma. <sup>9</sup> Amo Abula Diasu amola Diasu ganodini liligi huluane amo Na da dima olelemu defele hamoma.

*Gode Ea Gousa:su Sema Gagili*

*(Gadili Asi 37:1-9)*

<sup>10</sup> Dilia 'aga:isia' ifa amoga Gagili noga:i hamoma. Ea sedade fe defei amo<sup>110</sup>sedimida

---

† 24:18: Mousesese ea Malasu 9:9

hamoma. Ea fe defei la:didili da 66 sedimida hamoma. Amola ea gadodili defei da 66 sedimida. <sup>11</sup> Amo Gagili ganodini amola gadili gouliga dedeboma.

<sup>12</sup> Lobo sogo gasisalasu defele 4 agoane gouliga hamoma. Amo da Gagili ea emoga madelagimu. Ila da amo Gagili gaguli masa:ne hamoma.

<sup>13</sup> Gagili la:gili gaguli masa:ne, 'aga:isia' ifa amo hamone gouliga dedeboma. <sup>14</sup> Amo ifa dilia da gasisalasu amo Gagili la:didili salawane gaguli masa. <sup>15</sup> Be amo ifa da gasisalasu ganodini salalalu, maedafa duga:ma. <sup>16</sup> Na da igi gasui aduna amoga sema bagade dedemu. Amo Na da dima iasea, di amo Gode Ea Gousa:su Sema Gagili ganodini salima.

<sup>17</sup> \*Gode Ea Gousa:su Sema Gagili amoga gouliga:lu hamoma. Amo ga:lu ea fe defei da 110 sedimida ba:mu amola ea la:didili fe defei amo 66 sedimida hamoma. <sup>18</sup> Dilia ougia gala 'sielabe' aduna amo gouliga hamoma. <sup>19</sup> Ela da ga:lu la:didili leloma:ne amola ga:lu amoga madelagi leloma:ne hamoma. <sup>20</sup> Amo ougia gala 'sielabe' aduna da ga:lu da:iya sisima: hodole esala defele hamoma. Ela da ougia ligiagale ga:lu amo dedebomusa: dialebe ba:mu. <sup>21</sup> Di da igi gasui aduna amo Gode Ea Gousa:su Sema Gagili ganodini salimu. Amasea, ga:lu ga:sima. <sup>22</sup> Na da ga:lu da:iya amo dima gousa:musa: misunu. Amola Na da amo da:iya ougia gala 'sielabe' aduna la:didili lela amo dogoa Na da lelumu amola Na sema huluane di Isala:ili dunuma alofele olelema:ne, dima imunu.

---

\* 25:17: Hibulu 9:5

*Godema Imunu Agi Ea Fafai*  
*(Gadili Asi 37:10-16)*

<sup>23</sup> Dilia aga:isia ifa lale, fafai hamoma. Amo ea defei da sedade fe da 88 sedimida hamoma. Dunumuni fe da 44 sedimida defema. Amola gado lelebe defei da 66 sedimida defema. <sup>24</sup> Dilia amo fafai gouli noga:i amoga dedeboma. Amola ea fe amoga gouli oulegesu legema. <sup>25</sup> Fafai ea fe amoga oulegesu gouli amo ea ba:de da 75 milimida hamoma. <sup>26</sup> Amo fafai gaguli masa:ne gasisalasu biyaduyale gouliga hamone amo fafai ea bada sagai ilia bai gadenene fafai amoga madelagima. <sup>27</sup> Amo gasisalasu da oulegesu ea fe amo gadenene hamoma. <sup>28</sup> Amo fafai gaguli masa:ne ea ifa aga:isia ifa amoga hamone, gouliga dedeboma. <sup>29</sup> Ofodo, faigelei amola hano buni amo waini iasu hou hamoma:ne, amo huluane gouliga hamoma. <sup>30</sup> †Amo fafai, Gode Ea Gousa:su Sema Gagili amo ea midadi ligisima. Amola sema agi ga:gi dilia da Nama imunu liligi da eso huluane mae fisili fafai da:iya dialebe ba:mu.

*Gamali amola ea Bai*  
*(Gadili Asi 37:17-24)*

<sup>31</sup> Gamali bai amo gouliga hamoma. Ea bai amola ea damo da gouliga hamoma. Amo noga:i ba:ma:ne dilia sogea amola falegai liligi amo gouliga hamone, ilia da amo gamali bai amoga madelagi dagoi ba:mu. <sup>32</sup> Gamali ea bai da heda:le, sagulufale, amoda gafeyale gala, udiana da la:di, udiana eno da la:didili ba:mu. <sup>33</sup> Amo

---

† 25:30: Gobebe Salasu 24:5-8



amoda gafeyale gala afae afae da falegai liligi, 'alamode' ea sogea defele amoga legei ba:mu.

<sup>34</sup> Gamali damo gadodili da falegai biyaduyale gala 'alamode' agoane amoga legei ba:mu.

<sup>35</sup> Sogea afadafa amo amoda ilia sagulufai hagudu damoga legemusa: hamoma. <sup>36</sup> Sogea,

amoda amola gamali bai da mae afafane gouli liligi afadafa amoga hamoma. <sup>37</sup> Gamali damo

amola amoda amoga ligisimusa:, gamali fesuale gala hamoma. Ili ba:le gaidi hadigima:ne,

gamali bai amoga ligisima. <sup>38</sup> Gamali ea dida amola bianoi ofodo amo gouliga hamoma.

<sup>39</sup> Amo gamali amola ea liligi huluane hamoma:ne, gouli ea dioi defei 35 gilogala:me

agoane, amo lama. <sup>40</sup> ‡Amo liligi noga:le amola gebewane hamoma. Na da goumia dima

hamoma:ne sia:i, amo defele hamoma.”

## 26

### *Gode Ea Abula Diasu Gaguma:ne Sia:i*

*(Gadili Asi 36:8-38)*

<sup>1</sup> Gode da eno amane sia:i, “Nama Abula Diasu (Da:bena:gele) gaguma. Abula Diasu ea

gano la:di agoane hamoma. Abula nabuane gala amo da:iya sibi hinabo gobiaha:i, mola:ya:i

amola oga:iyei amola yoi amoga amunima. Dilia ougia gala 'sielabe' agoai liligi amo abula da:iya

dedene amunima. <sup>2</sup> Amo abula nabuane gala ea defei amo mida fagoyale agoane gala amola la:di

da mida ageyaduyale agoane gala, amo defele hamoma. <sup>3</sup> Abula biyale gala amo disimusa:

---

‡ 25:40: Asunasi Dunu Ili Hou 7:44; Hibulu 8:5

nodomema. Amola eno biyale gala amo defele hamoma. <sup>4</sup> Abula mola:ya:i amoga gasisalasu agoane hamoma. Amo gasisalasu, dilia abula afae hamoi amo ea gadili fe amoga nodomema. Amola abula eno defele hamoma. <sup>5</sup> Abula afae gilisi amoga gasisalasu 50 agoane nodomema. Amola abula gilisi enoga gasisalasu 50 eno musa: abula defele amoga nodomema.

<sup>6</sup> Ma:go 50agoane amo abula gilisi aduna madelagima:ne amo gouliga hamoma.

<sup>7</sup> Abula Diasu dabua gadili dedebomusa:, abula gidayale gala amo goudi hinabo amoga hamoma. <sup>8</sup> Amo abula gidayale gala afae afae ea defei da mida 13 sedade fe amola mida aduna ea dunumuni fe amo defele hamoma. <sup>9</sup> Amo abula biyaduyale gala disimusa: nodomema. Amola eno biyale gala amo disimusa: nodomema. Abula gafe amo disisu ganodini, amo selefale, Abula Diasu ea midadi dedeboma. <sup>10</sup> Amo dedebosu abula aduna hamoi afae amoga gasisalasu 50 agoane la:diga nodomema amola afae eno amoga gasisalasu 50 agoane ea la:diga nodomema. <sup>11</sup> Ma:go 50 balasega hamoma. Amo gasisalasu ganodini amo abula disisu madelagima:ne amola dedebosu afadafa hamoma:ne, salima. <sup>12</sup> Abula da amo Abula Diasu ea fe baligisa amo Abula Diasu ea baligiduga gosagisima. <sup>13</sup> Abula da Abula Diasu la:di la:di fe sedade amo 50 sedimida agoane baligi ba:mu. Amo da fe la:di la:di amoga dedebomu.

<sup>14</sup> Dedebosu eno aduna gadili dedeboma:ne hamoma. Afadafa da sibi gawali gadofu yoi

maga:mega ulasi amoga hamoma. Eno da bu-lamagau gadofu noga:iwane amoga hamoma.

<sup>15</sup> Abula Diasu ea dobea hamoma:ne, aga:isia ifa amoga abula:ime hamoma.

<sup>16</sup> Amo dobea abula:ime ea defei da golasu ifa la:di mida ageyaduyale gala amola dunumuni disisu la:di da 66 sedimida. <sup>17</sup> Abula:ime made-lagimu liligi da golasu ifa amoga ifa da amo liligi bugima:ne fonobahadi baligimu. Abula:ime hu-luane madelagima:ne agoane hamoma. <sup>18</sup> Abula Diasu ea gano la:di dobea gaguma:ne abula:ime 20 hamoma.

<sup>19</sup> Amo abula:ime bugima:ne, silifa bai amo ganodini gelabo gala 40 agoane hamoma. Amo da abula:ime afae afae hagudu aduna ligisima.

<sup>20-21</sup> Abula Diasu ea gano la:di eno dobea gaguma:ne, dobea liligi (abula:ime) 20 eno amola silifa bai eno 40 (aduna aduna abula:ime afae afae hagudu ligisima:ne) amola hamoma.

<sup>22</sup> Abula Diasu baligidu la:di amoga bugima:ne, abula:ime gafeyale gala hamoma. <sup>23</sup> Amola

abula:ime aduna sisigagala:su (corner) aduna la:di amola la:di disila afufuma:ne hamoma.

<sup>24</sup> Amo sisigagala:su (corner) abula:ime ela bai da la:di abula:ime amoga disila afufuli amasea gadodili heda:sea, huluane noga:le madelagili disima. <sup>25</sup> Amasea Abula Diasu baligidu la:di

da abula:ime godoane gala amola silifa bai 16 amo da aduna aduna abula:ime afae afae hagudu ligisi ba:mu. <sup>26-27</sup> Aga:isia ifa amoga dobea gagoi noga:le la:gimusa: hamoma. Sedade

la:di gadili amoga biyaduyale gala ifa hamoma. Eno sedade la:di gadili eno biyaduyale gala

hamoma. Amola baligidu la:di guma:dini amoga legema:ne, biyaduyale eno hamoma.

<sup>28</sup> Abula:ime huluane da silifa bai amoga bugisia, amo ifa bulufalegele madelagima. Dogoa bulufalegei ifa da sedade la:di amo ea defei defemu. <sup>29</sup> Abula:ime huluane amo gouliga dedeboma.

Amoga, gouli gasisalsu madelagima. Bulufalegei ifa da amo gasisalsu ganodini salimu. Amola bulufalegei ifa gouliga dedeboma. <sup>30</sup> Amo Abula Diasu (Da:bena:gele) ea fedege Na da Goumia dima olelei. Amo defele di noga:le hahamoma.

<sup>31</sup> Abula noga:iwane Abula Diasu ganodini gosagisimusa: lama. Amoga sibi hinabo mola:ya:i, oga:iyei amola yoi, 'sielabe' fedege agoane amunima. <sup>32</sup> Golasu ifa biyaduyale gala aga:isia ifa amoga hamoma amola gouliga dedeboma.

Amo ifaga ma:go la:gilisima. Amola golasu ifa amo silifa bai gelabo ifa salasu amoga salima. Abula noga:i amo golasu ifa ma:goga gosagisima. <sup>33</sup> \*Abula amo ma:go da Abula Diasu gado dedebosu ma:go hagudu gosagisima.

Abula ea baligiduga Gode Ea Gousa:su Sema Gagili (amo ganodini da sema dedei igi gasui aduna) amo ligisima. Abula da dogoa gosagi dialebe ba:mu. La:di da Hadigi Malei Sesei, la:di da Hadigidafa Momei Sesei.

Amola abula da dogoa gigeigi dialebe ba:mu. <sup>34</sup> Gode Ea Gousa:su Sema Gagili ga:luga ga:ma. <sup>35</sup> Hadigidafa Momei Sesei gadili (Hadigi Malei Sesei ganodini) amo ea ga (north) la:di guga fafai hamoi ligisima amola

---

\* 26:33: Hibulu 6:19, 9:3-5

gamali bai amo ea ga (south) la:di guga ligisima.

<sup>36</sup> Da:bena:gele Abula Diasu amo ea logo holei amoga gosagisima:ne, abula noga:i hamoma. Amoga sibi hinabo mola:ya:i, oga:iyei amola yoi amunima. <sup>37</sup> Amo abula gosagisima:ne golasu ifa biyale gala aga:isia ifa amoga hamoma. Amo ifa gouliga dedeboma amola gouli ma:go amoga la:gilisima. Amola amo golasu ifa bugima:ne, balase ifa salasu bai biyale gala hamoma.

## 27

### *Oloda (Gadili Asi 38:1-7)*

<sup>1</sup> Hina Gode da eno amane sia:i “Aga:isia ifa lale, oloda hamoma. Amo da ofodo agoane ea la:di fe defei da 2.2 mida amola la:di fe da 2.2 mida. Ea gadodili heda:su da 1.3 mida ba:mu.

<sup>2</sup> Oloda ea sisigagala:su (corner) biyaduyale gadili amoga da bulamagau ea ‘hono’ (bese) agoane heda:musa: hamoma. Ilia da oloda amoga noga:le madelagi dagoi ba:mu. Amo huluane balasega dedeboma. <sup>3</sup> Sefe amola nasubu gilisi amo fadegama:ne, ofodo hamoma. Amola safala amola ofodo amola ma:go amola bianoi ofodo amo lalu gaguli masa:ne amo huluane balasega hamoma.

<sup>4</sup> - <sup>5</sup> Nasubu da gudu sa:ima:ne, balase liligi amo ganodini gelabo bagohame hamoma. Amo liligi oloda ea gadodili legesu hagudu amo oloda ea bada sagai amoga lala:gilisima. Oloda ea hegomai biyaduyale gala amoga gasisalasu oloda gaguli masa:ne lala:gilisima.

<sup>6</sup> Amo oloda gaguli masa:ne, aga:isia ifa aduna hamoma. Amo ifa aduna balasega dedeboma.

<sup>7</sup> Amo ifa gasisalasu oloda la:di la:di hamoi, amo ganodini salima.

<sup>8</sup> Dilia oloda amo aga:isia ifa da:fe amoga ofodo agoane hamoma. Bai gudu mae fema, be gelabo bagohame ba:mu da defea. Na da goumi da:iya dima hamoma:ne sia:i amo defele noga:le hamoma.

*Gagoi amo Da:bena:gele Abula Diasu sisiga:le  
Gagomusa: Hamoma:ne Sia:i  
(Gadili Asi 38:9-20)*

<sup>9</sup> Na Da:bena:gele Abula Diasu amo gagomusa: abula gagoi hamoma. Ga (south) la:di guga amoga abula ea sedade defei 44 mida amo hamone gosagisima. <sup>10</sup> Amo abula golasu ifa balasega hamoi 20 amo bai balasega hamoi 20 amo ganodini bugi amoga gosagisima. Golasu ifa amoga ma:go amola bulufalegei dagulu agoane da silifa amoga hamoi ba:mu. <sup>11</sup> Amo defele ga (north) la:di guga amoga hamoma.

<sup>12</sup> Guma:dini, abula ea defei da 22 mida amo golasu ifa nabuane gala amola bai nabuane gala, amoga gosagisima. <sup>13</sup> Gusudili amo da logo holei ea sogebi gagoi da guma:dini defele 22 mida defei ba:mu. <sup>14-15</sup> Logo holei da dogoa ba:mu. Ea la:diga da gagoi abula 6.6 mida defei ba:mu. Eno la:diga da amo defele ba:mu. Abula da la:di golasu ifa udiana amola bai udiana amoga gosagisi ba:mu. La:di da amo defele ba:mu.

<sup>16</sup> Logo holeidafa da abula 9 mida defei amoga hamoma. Amo abula amoga sibi hinabo

mola:ya:i, oga:iyei amola yoi amoga amunima. Golasu ifa biyaduyale gala amola bai biyaduyale gala amoga gosagisima. <sup>17</sup> Gagoi golasu ifa huluane da silifa dagulu bulufalegei agoane gilisili disi dagoi ba:mu. Ila ma:go da silifa amoga hamoma amola ilia golasu ifa sagasu bai amo balasega hamoma. <sup>18</sup> Gagoi ea defei da agoane. Sedade defei da 44 mida. Dunumuni defei da 22 mida. Amola ea gado heda:su defei da 2.2 mida agoane ba:mu. Abula gosagisu da abula noga:i ahea:ya:i amoga hamoma. Amola golasu ifa sagasu bai amo balasega hamoma. <sup>19</sup> Liligi huluane Da:bena:gele Abula Diasu amoga sali, ea golasu ifa amola gagoi ea golasu ifa huluane, balasega hamoma.

*Gamali Ouligisu Hou*  
(Gobeles Salasu 24:1-4)

<sup>20</sup> Isala:ili dunu noga:le olelema. Ila da olife susuligi noga:idafa amo gamali daeya huluane ulagisimusa: gaguli misa:ne sia:ma. Bai ilia da daeya huluane amo gamali ulagimu. <sup>21</sup> Elane amola egefelali da amo gamali Da:bena:gele Abula Diasu ganodini ligisima:ne sia:ma. Ea sogebi da Hadigidafa Momei Sesei abula gadili amola Hadigi Malei Sesei ganodini dialebe ba:mu. Ila da daeya amo gamali ulagisia gamali da ulagilalu hadigimu Na esalebe sogebi amo ganodini. Amo hamoma:ne sia:i ilegei da Isala:ili dunu amola iligaga fi huluanema mae yolesili, eso huluane hamoma:ne dialumu.”

## 28

*Gobele Salasu Dunu Ilia Abula Salasu Liligi  
(Gadili Asi 39:1-7)*

<sup>1</sup> Gode da eno amane sia:i, “Dia ola Elane amola egefelali amo Na:ida:be, Abaihu, Elia:isa amola Idama amo misa:ne sia:ma. Ilia da Nama gobele salasu hawa: hamosu hamoma:ne, Isala:ili dunu fi eno ilima afafama. <sup>2</sup> Abula noga:iwane dia ola Elane salima:ne hahamoma. E da amo ga:sea, mimogo amola isisima:goi ba:mu. <sup>3</sup> Na da abula hamosu dunu mogili ilima noga:le hawa: hamoma:ne, gasa i dagoi. Amo misa:ne sia:ne, ilia da Elane ea abula noga:i amo hamomu. Bai Na da e Na gobele salasu hawa: hamomusa: ilegemu gala. <sup>4</sup> Ilima amane adoma, ‘Dilia bidegi dedebosu, ‘ifode’, abuladafa, da:i salasu amoga da dedene amuni, abula habuga amola abula bulu amo hahamoma. Amo liligi Elane amola egefelali da Nama gobele salasu hawa: hamoma:ne salimusa:, noga:le hamoma. <sup>5</sup> Amo bagade dawa:su abula hamosu dunu da sibi hinabo mola:ya:i, oga:iyei amola yoi amola gouli gobiaha:i amola abula noga:idafa amoga gobele salasu dunu ilia abula hahamomu.

<sup>6</sup> Ilia da ‘ifode’ amo sibi hinabo mola:ya:i, oga:iyei amola yoi, amola abula noga:i amoga hamomu. Noga:i ba:ma:ne ilia da abula amo da:iya dedene amunimu. <sup>7</sup> Bulu aduna amo da ‘ifode’ amo gobele salasu dunu ea gida adunaga la:gilisimusa: hamoma.

<sup>8</sup> Abula bulu da ‘ifode’ amoma madelagi ba:mu. <sup>9</sup> ‘Ganilia:ne’ igi aduna noga:iwane lale,



amoga Ya:igobe egefelali fagoyale gala ilia dio dedema.

<sup>10</sup> Magobo mano hidadea dedema. Amalu, magobo bagia amalu amo baligia asili ufi mano dedema. <sup>11</sup> Igi dedesu dunu noga:idafa da amo hawa: hamoma:ne sia:ma. Amo igi gouli bai hamone, amo ganodini salima. <sup>12</sup> Amasea, amo igi da 'ifode' bulu amo gida da:iya lala:gilisima. Amasea, Elane da Isala:ili fi huluane ilia dio amo gisa masunu. Amola, Na, Hina Gode, Na da mae yolesili, Na fi dunu dawa:lalumu.

<sup>13</sup> Gouli bai aduna hamone, <sup>14</sup> gouli sia:ine aduna, gobiaha:i defele bione hamone, amo baiga lala:gilisima.

*Bidegi Gaga:su Abula*  
(Gadili Asi 39:8-21)

<sup>15</sup> Gobele salasu Ouligisu dunu amo salima:ne bidegi gaga:su amoga e da Gode Ea hanai dawa:mu, amo 'ifode' ea sibi hinabo abula amola amunisu amo defele hamoma. <sup>16</sup> Amo ea defei da la:di afae da 22 sedimida amola la:di eno da defele 22 sedimida. Amo abula dogoa selefale abula aduna agoane ba:mu. <sup>17</sup> Amoga igi noga:iwane dadalesu biyaduyale gala bulu-falegele la:gilisima. Dadalesu age ganodini, igi udiana amo 'lubi', 'doubase' amola 'ganede' la:gilisima. <sup>18</sup> Dadalesu ageyadu ganodini igi udiana eno amo 'emelalede', 'sa:faia' amola 'daimode' la:gilisima.

<sup>19</sup> Dadalesu osoda ganodini igi udiana amo 'degaoise', 'a:gade' amola 'a:midiside' la:gilisima.

<sup>20</sup> Dadalesu biyadu amo ganodini igi udiana eno amo 'belile', 'ganilia:ne' amola 'ya:sabe'

la:gilisima. Amo noga:i igi huluane afae afae gouli bai amoga madelagima. <sup>21</sup> Amo igi fagoyale gala huluane afae afae amoga Ya:igobe egefelali ilia dio huluane dedema. Amo dio da Isala:ili fi fagoyale gala ilia dio. <sup>22</sup> Bidegi gaga:su amoga gouli sia:ine gobiaha:i defele bione lala:gilisima. <sup>23</sup> Gouli gasislasu aduna gouliga hamoi amo bidegi gaga:su ea gado hegomai aduna amoga lala:gilisima.

<sup>24</sup> Gouli sia:ine aduna amo gasislasuga lala:gilisima. <sup>25</sup> Gouli sia:ine aduna eno bidi amo gouli bai aduna amoga lala:gilisima. Amasea, ilia da 'ifode' ea gida bulu amoga lala:gilisi ba:mu.

<sup>26</sup> Amasea, gouli gasislasu aduna eno hamone, bidegi gaga:su ea gudu hegomai aduna ganodini 'ifode' dafulili amoga lala:gilisima.

<sup>27</sup> Gouli gasislasu aduna eno hamone, amo da 'ifode' ea gida bulu ea gududi bulu eno amoga gadodili lala:gilisima.

<sup>28</sup> Bidegi gaga:su amo ea gasislasu amo 'ifode' ea gasislasu amoga mola:ya:i gobiaha:i amoga lala:gilisima. Bai agoane hamosea, Bidegi Gaga:su da bulu gadodili dialumu. Amola e da hoholei hame ba:mu.

<sup>29</sup> Elane da Hadigi Malei Sesei amo ganodini golili dasea, e da Bidegi Gaga:su amoga Isala:ili fi ilia dio dedei ea dogo gadenene salawane golili sa:imu. Amaiba:le, Na, Hina Gode da Na fi eso huluane mae yolesili dawa:lalumu.

<sup>30</sup> \*Igi aduna amo Ulimi amola Damini amo Bidegi Gaga:su ganodini salima. Amasea, Elane

---

\* **28:30:** Idisu 27:21; Mousesee ea Malasu 33:8; Isigiele 2:63; Nihemaia 7:65

da Hadigi Malei Sesei (amo ganodini Hina Gode da esalebe) amo ganodini masea e da ea dogo dafulili Ulimi amola Damini gaguli misunu. Amasea, e da Na da Na fi dunu ilia hou hamoma:ne ilegei, amo dawa:digimu.

*Gobele Salasu Dunu Iliabula Salasu Eno  
(Gadili Asi 39:22-31)*

<sup>31</sup> Hina Gode da eno amane sia:i, “Gobele salasu dunu ilia abula amo ‘ifode’ dedebosu da sibi hinabo mola:ya:i amoga fawane hamoma.

<sup>32</sup> Gobele salasu dunu ilia dialuma salimusa: gelabo da abula ganodini ba:mu. Amo gelabo da mae gadelama:ne ea fe amo gasa ima:ne noga:le amunima. <sup>33-34</sup> Abula ea fe gudu diala amoga ‘bomigala:nidi’ ifa fage agoane liligi sibi hinabo mola:ya:i, oga:iyei amola yoi amoga hamoi lala:gilisima. Sibi hinabo hamoi ‘bomigala:nidi’ afadafa amalalu, gouli belo afadafa amalalu, ‘bomigala:nidi’ eno agoane fega lala:gilisima.

<sup>35</sup> Elane da gobelesalasu hawa: hamosea, e da amo abula salawane hamomu. E da Na ba:ma:ne Hadigidafa Momei Sesei ganodini golili dasea o gadili ahoasea, belo sia: da nabimuba:le, e da fanelegei dagoi hame ba:mu.

<sup>36</sup> Noga:i ba:su liligi gouliga hamoma. Amo da:iya agoane dedema, “Hina Godema hadigi hamoma:ne mogili gagai dagoi.” <sup>37</sup> Amo nina: hamoi liligi Elane ea abula habuga ba:le gaidiga lala:gilisima. <sup>38</sup> Isala:ili dunu da Na, Hina Gode, hahawane udigili iasu Nama imunu, be eso enoga ilia da giadofale Nama imunu. Be Na da ilia hahawane udigili iasu hahawane lama:ne,

Elane da amo nina: hamoi liligi ea odagi da:iya ligisi gaguli ahoanumu.

<sup>39</sup> Elane ea da:i salasu amo abula noga:iwane amoga hamoma. Ea habuga amola abula bulu amo abula noga:iwane amoga hamoma. Abula bulu amo da:iya sibi hinabo amoga amunima.

<sup>40</sup> Da:i salasu, abula bulu amola habuga, Elane egefelali salima:ne hamoma. Iliā da mimogo amola dunu eno amoga fonobahadi afafane momogili gagai, amo ba:ma:ne hamoma. <sup>41</sup> Amo abula liligi huluane, di amo dia ola Elane amola egefelali ilima gasisa:lima. Amasea, ilia da Na gobele salasu dunu hawa: hamomusa: momogili gagama:ne, ilia dialuma da:iya olife susuligi sogadigima. <sup>42</sup> Iliā selefa dunumuni, abula amoga hamoma. Amo selefa da ilia hagomo asili ilia masele amoga doaga:mu. Iliā sema mae ba:ma:ne agoane hamoma. <sup>43</sup> Elane amola egefelali da eso huluane Na Abula Diasu ganodini golili dasea o oloda amoga gobele salasu hamoma:ne amo gadenene masea, ilia da amo selefa salawane misunu. Bai ilia da ilia sema olelesea, fanelegei dagoi ba:sa:besa:le, agoane hamomu da defea. Amo da sema amo Elane amola egaga fi da mae yolesili hamonanoma:mu.

## 29

*Hina Gode da Elane amola egefelali, Gobele Salasu Hawa: Hamoma:ne Momogili gagama:ne Sia:i*

*(Gobele Salasu 8:1-36)*

<sup>1</sup> Hina Gode da eno amane sia:i, “Di da Elane amola egefelali, Nama gobele salasu hawa:

hamoma:ne, agoane momogili gagale ilegema. Bulamagau gawali afadafa waha debe amola sibi gawali aduna amo da aiya o eno ledo hamedei, amo lama. <sup>2</sup> Widi falaua noga:idafo (yisidi hame sali) amo lale, mogili olife susuligi gilisili ga:gi hamoma. Mogili olife susuligi mae salawane ga:gi hamoma. Mogili belawagi agoane hamone, olife susuligi amoga ulasima. <sup>3</sup> Amo daba ganodini salima. Dilia da bulamagau gawali amola sibi gawali aduna Nama gobe le salasu hamosea, amo ga:gi hamoi Nama ima.

<sup>4</sup> Elane amola egefelali Na Abula Diasu Holeiga oule misa. Ili da hanoga ulima:ne sia:ma. <sup>5</sup> Amasea, Elane amoma gobe le salasu abula huluane gasisa:lima. Amo da da:i salasu, abula da 'ifode' hagudu sala, 'ifode', Bidegi Gaga:su amola bulu.

<sup>6</sup> Abula habuga ema figisima amola hadigi nina: hamoi liligi (amoga dedei da "Hina Godema hadigi hamoma:ne mogili gagai dagoi") amo habuga amoga lala:gilisima.

<sup>7</sup> Amasea, olife susuligi (Gobe le salasu dunu ilegesu liligi) amo lale, amo ea dialuma da:iya sogadigili, gobe le salasu dunu ligiagale ilegema.

<sup>8</sup> Elane egefelali oule misini, ilima da:i salasu gasisa:lima. <sup>9</sup> Ili hagomo sisiga:musa:, abula bulu legema amola habuga ilia dialumaga lala:gilisima. Di Elane amola egefelali amola iligaga fi da Nama mae yolesili gobe le salasu hawa: hamonanoma:ne, ili momogili gagale ilegema. <sup>10</sup> Bulamagau gawali amo Abula Diasu ea ba:le gaidiga oule misini, Elane amola egefelali da ea dialuma da:iya ilia lobo ligisima:ne

sia:ma. <sup>11</sup> Abula Diasu holei gadenene, Na, Hina Gode Na ba:le gaidiga amogai bulamagau gawali fanelegema.

<sup>12</sup> Bulamagau gawali ea maga:me mogili lale, dia lobosogo amoga oloda ea 'hono' amoga legema. Maga:me oda huluane amo oloda ea bai amoga sogadigima.

<sup>13</sup> Amasea, bulamagau ea oso sefe amo da iga dedebosa, habe noga:i la:di amola fogome ganumu aduna ela sefe amo lale, oloda da:iya gobesima. <sup>14</sup> Be bulamagau gawali ea hu, ea gadofu amola ea iga huluane dilia abula diasu gilisisu (fisisu) amoga gadili gaguli asili, gobesima. Amo da gobele salasu Nama iaha amo gobele salasu dunu ilia wadela:i hou fadegale fasima:ne hamosa. <sup>15</sup> Sibi gawali afadafa lale, Elane amola egefelali ilia lobo amo ea dialuma da:iya ligisima:ne sia:ma. <sup>16</sup> Amasea, amo sibi medole legele, ea maga:me amo oloda ea la:di biyaduyale gala amoga adagala:ma.

<sup>17</sup> Sibi gawali amo ea da:i hodo dasega:ma. Ea iga amola baligidu emo dodofelalu, ea hodo dasega:i amola dialuma amo da:iya ligisima.

<sup>18</sup> \*Amo sibi gawali oloda da:iya gobele salasu Nama iasu hamoma:ne, amo gobesima. Na da amo gobele iasu ea gabusiga: hahawane nabimu.

<sup>19</sup> Sibi gawali eno (gobele salasu dunu mogili gagale hamoma:ne sibi) amo lale, Elane amola egefelali ilia lobo amo ea dialuma da:iya ligisima:ne sia:ma. <sup>20</sup> Amasea amo sibi medole legele, ea maga:me mogili amo Elane amola

---

\* **29:18:** Efesase 5:2; Filibai 4:18

egefelali ilia ge hedefo lobodafa la:didili, ilia lobodafa ea bi amola ilia emodafa ea bi amoga legema. Maga:me oda amo oloda ea la:di biyaduyale gala amoga adagala:ma. <sup>21</sup> Maga:me oloda da:iya diala amo mogili lale, ilegesu susuligi mogili lale, amo Elane amola egefelali ilia da:i hodo amola ilia abula amoga adagala:ma. Amasea, e amola egefelali da Nama momogili gagai dagoi ba:mu.

<sup>22</sup> Sibi gawali ea sefe la:go, oso sefe amo da iga dedebosa, habe noga:i la:di, fogome ganumu aduna amola ela sefe dedebosu amola emodafa amo gobiheiga damuni fasima.

<sup>23</sup> Daba amo ganodini agi ga:gi da Nama iasu diala, amoga agi afae olife susuligi gilisi, agi afae susuligi hame sali amola agi afae belowagi agoane hamoi, amo lama.

<sup>24</sup> Amo ha:i manu huluane amo Elane amola egefelali ilia lobo ganodini ligisima. Ili da amo Nama iasu ida:iwane gala modale ligiagama:ne sia:ma. <sup>25</sup> Amasea, amo ha:i manu ilima bu lale, oloda da:iya, musa: gobe le iasu amo gadodili gobesima. Amo da Nama ha:i manu gobe le iasu. Na da ea gabusiga: hahawane nabimu. <sup>26</sup> Amo sibi gawali ea bidegi lale, Nama iasu baligili noga:i hamoma:ne momodale ligiagama. Amo bidegi di moma:ne lama.

<sup>27</sup> Dilia da gobe le salasu dunu gobe le salasu hawa: hamoma:ne momogili gagasea, sibi gawali dilia gobe le salasu dunu ilegemusa: gobe le sala amo ea bidegi amola ea maseledafa, dilia Nama hahawane ima:ne ilegema. Amasea, gobe le salasu dunu ilia da amo moma:ne la:didili

ligisima. <sup>28</sup> Na da Na asigi dawa:su hame afadenemu. Na fi dunu da ilia gobebe iasu hamosea, ilia da bidegi amola maseledafa amo gobebe salasu dunuma imunu. Amo da Na fi dunu ilia Nama hahawane iasu gala.

<sup>29</sup> Elane da bogosea, ea gobebe salasu abula amo egefelali ilia gobebe salasu ilegesea salima:ne, ilima ima. <sup>30</sup> Elane nowa egefe da ea sogebi labeba:le, Abula Diasu Hadigi Malei Sesei amo ganodini hawa: hamomusa:gini golili daha, amo da Elane ea abula eso fesuale salawane esalumu. <sup>31</sup> Sibi gawali amo Elane amola egefelali ilegemusa: medole legei, amo ea hu lale, hadigi sogebi amoga egema. <sup>32</sup> Ili da amo amola agi daba ganodini dialebe, Na Abula Diasu amo ea logo holeiga moma:ne sia:ma. <sup>33</sup> Ha:i manu amo ilia gobebe salasu ilegesu gilisisu ganodini hamoi, amo ilia da manu. Amo ha:i manu da hadigi hamoiba:le, gobebe salasu dunu fawane da manu.

<sup>34</sup> Be aya hahabe doaga:sea, hu o agi mogili hame mai dialebe ba:sea, amo gobebe salima. Amo da hadigi hamoiba:le, manu da sema bagade.

<sup>35</sup> Elane amola egefelali gobebe salasu dunu momogili gagama:ne, amo hou Na sia:i defele eso fesuale amoga noga:le hamoma. <sup>36</sup> Amo eso fesuale ganodini, eso afae afae huluane wadela:i hou gogolema:ne olofoma:ne, bulam-agau gawali afadafa gobebe salasu hamoma:ne medole legema. <sup>37</sup> Eso afae amo hamoma, amola aya eso eno medole legema, asili eso fesuale hamosea fisima. Amasea, oloda da hadigidafa



ledo hamedei agoane ba:mu. Amola ea hadigi da gasa bagadeba:le, nowa dunu o liligi da amo oloda digili ba:sea, e da se nabasu ba:mu.

*Eso Huluane Gobele Iasu  
(Idisu 28:1-8)*

<sup>38</sup> Eso huluane mae yolesili, dilia da sibi mano aduna amo da ode afadafa esalu amo medole legele oloda da:iya gobele salima. <sup>39</sup> Sibi mano afadafa amo hahabe gobele salima. Eno da daeya gobele salima. <sup>40</sup> Sibi mano hahabe gobele salasea, amo gilisili widi falaua l gilogala:me amola 'lida' afae olife susuligi ima. Amola waini 'lida' afae amo Hina Godema ima:ne sogadigima. <sup>41</sup> Daeya amo sibi mano eno gobele salasea, hahabe defele widi falaua, olife susuligi amola waini amo gilisili ima. Amo da ha:i manu Na, Hina Godema iasu. Na da amo gabusiga: hahawane naba. <sup>42</sup> Amo eso huluane mae yolesili, amo gobele salasu gobei dilia Na Abula Diasu Holeiga Nama iasu hamonanoma. Na da amo Logo Holeiga Na fi dunu gousa:le, ilima sia: sa:imu. <sup>43</sup> Na da amogai Na fi Isala:ili amo gousa:mu. Amola Na hadigi sinenemegi da amo sogebi hadigi hamomu. <sup>44</sup> Na da Abula Diasu amola oloda amo hadigi hamomu. Amola Na da Elane amola egefelali eno dunuma afafane, ilia Na gobele salasu hawa: hamoma:ne, momogili gagale ilegemu. <sup>45</sup> Na da Isala:ili fi dunu ilia gilisisu ganodini esalumu amola Na da ilia Gode esalebe ba:mu. <sup>46</sup> Na da ilia Hina Gode amola Na da ilia gilisisu ganodini esalumusa:, Idibidi sogega fisili masa:ne gadili asunasi, amo ilia da dawa:mu. Na da ilia Hina Gode!"

## 30

*Hina Gode da Oloda amoga Gabusiga:  
Manoma Gobesima:ne Sia:i  
(Gadili Asi 37:25-28)*

<sup>1</sup> Hina Gode da eno amane sia:i, “Dia oloda amoga gabusiga: manoma gobesimusa:, amo aga:isia ifaga hamoma. <sup>2</sup> Amo ea bulufai defei la:di da 45 sedimida, la:di da 45 sedimida amola gado defei da 90 sedimida. Gadodili hegomai biyaduyale gala amoga oloda madelagiwane bu-lamagau ea hono defele biyaduyale hamoma.

<sup>3</sup> Amo ea dabuagado amola la:di biyaduyale gala amola ea ‘hono’ amo gouliga dedeboma. Oloda gagili sisiga:musa:, gouli fugalegei lala:gilisima. <sup>4</sup> Amo oloda gaguli masa:ne, gouli gasisalasu aduna hamone, fugalegei amo hagudu la:di amola la:di, gaguli ahoasu ifa amoga sanasima:ne lala:gilisima. <sup>5</sup> Gaguli ahoasu ifa amo aga:isia ifa amoga hamone, gouliga dedeboma. <sup>6</sup> Amo oloda da abula amo da Gode Ea Gousa:su Sema Gagili ea ba:le gaidiga gosagisi diala amo gadili ligisima. Na da amo sogebi dili gousa:la misunu. <sup>7</sup> Hahabe huluane, Elane da gamali amo hahamomusa: masea, e da gabusiga: manoma amo oloda da:iya gobesima:ne sia:ma. <sup>8</sup> E da daeya gamali ulagisia, amo defele hamoma:ne sia:ma. Amo gabusiga: manoma gobesisu hou da eso huluane mae yolesili hamonanoma:ne sia:ma. <sup>9</sup> Amo oloda da:iya dilia eno sema hamoi manoma o ohe fi iasu o widi o gagoma maedafa gobesima. Amoga waini iasu mae sogadigima. <sup>10</sup> Eso afadafa ode huluane amoga, Elane da amo oloda

agoane dodofema:ne sia:ma. E da oloda ea 'hono' biyaduyale gala amoga ohe da wadela:i hou gogolema:ne olofoma:ne gobebe salasu hou hamoi dagoi amo ea maga:me oloda hono amoga legemu. Amo da ode huluane amoga fifilamu huluane mae yolesili hamonanumu. Amo oloda da hadigidafa Na, Hina Gode, Nama i dagoi ba:mu."

*Hina Gode Ea Abula Diasu Su Lasu Hou*

<sup>11</sup> Hina Gode da Mousesema amane sia:i, <sup>12</sup> "Di da Isala:ili dunu ilia idi abodesea, ilia amo esoga se mae nabima:ne, dunu huluane da ilia esalusu haboda:i defele, su Nama ima:mu. <sup>13</sup> \*Dunu huluane amo idisia da muni defei ilegei (dioi defei 6 gala:me) amo huluane Nama ima:ne sia:ma. <sup>14</sup> Dunu huluane idi, ilia da lalelegele, ode 20 amo baligi da amo su ima:mu. <sup>15</sup> Ili esalusu agoane bidi lasea, bagade gagui dunu da baligili hame imunu amola hame gagui dunu da muni hagudu amo hame imunu. Huluane da defele imunu.

<sup>16</sup> Amo su muni Isala:ili dunuma lale, Na Abula Diasu (Da:bena:gele) amo noga:le ouligima:ne bidi lama. Amo su da Na fi dunu ilia mae bogoma:ne imunu. Amasea, Na da ili gaga:mu."

*Ofodo Balasega Hamoi*

<sup>17</sup> Hina Gode da Mousesema amane sia:i, <sup>18</sup> †"Balase ofodo amola balase bai gilisili hamoma. Amo da Abula Diasu gadili Abula Diasu amola Oloda bagade amo dogoa sogebiga ligisima. Amo ganodini hano sogasalima.

---

\* **30:13:** Gadili Asi 38:25-26; Ma:diu 17:24 † **30:18:** Gadili Asi 38:8

19 Elane amola egefelali da amogai ilia lobo amola emo dodofemu. 20 Ilia da Na Abula Diasu amo ganodini golili dasea o oloda da:iya hai manu gobeles iasu hamomusa: dawa:sea, ilia hidadea amogai bogosu se nabasu mae ba:ma:ne, lobo amola emo dodofema:ne sia:ma. 21 Amo sema ilia amola iligaga fi da eso huluane mae yolesili hamonanoma:ne sia:ma.

### *Ligiagasu Susuligi*

22 †Hina Gode da Mousesema amane sia:i, 23 “Di da gabusiga: hedama:ne fodole nasu nogai lale - amo ‘me’ hano ea dioi defei da 6 gilogala:me amola gabusiga: ‘sinamone’ amo ea dioi defei da 3 gilogala:me amola gabusiga: ode ea dioi defei da 3 gilogala:me,

24 amola ‘ga:sia’ ea dioi defei da 6 gilogala:me. (huluane amo dioi defeidafa amoga defema.) Amoga olife susuligi 4 lida agoane gilisima. 25 Amo liligi gilisili, hadigi ilegesu susuligi gabusiga: manoma defele bibiagone hamoma. 26-28 Amo susuligi amoga Na Abula Diasu, Gode Ea Gousa:su Sema Gagili, Hadigi Fafai amola ea liligi, Gamali Bai amola ea liligi, Gabusiga: Manoma Gobesisu oloda amola ea liligi, oloda amoga gobeles salasu ilia da hamosa amola ea liligi, dodofesu ofodo amola ea bai, amo liligi huluane amoma susuligi sogadigili, momodale ligiagama. 29 Amo liligi huluane agoane hamobeba:le da hadigidafa dagoi ba:mu. Amasea, nowa dunu o eno liligi da amo liligi digili ba:sea, e da amo hadigi ea gasaga se

---

† 30:22: Gadili Asi 37:29

nabasu ba:mu. <sup>30</sup> Amasea, Elane amola egefelali ilima susuligi sogadigili, ilia Na gobebe salasu hamoma:ne momogili gagama. <sup>31</sup> Isala:ili fi dunuma amane sia:ma, 'Amo hadigi ilegesu susuligi da Na hawa: hamosu dunu ilegemusa: eso huluane mae yolesili ilegemu. <sup>32</sup> Dunudafa amoga udigili mae sogadigima. Amola amo susuligi defele eno mae hamoma. Bai amo susuligi da hadigidafa, amola dilia da amo da hadigi ba:ma. <sup>33</sup> Nowa dunu da susuligi amo defele hamosa o udigili gobebe salasu hame dunu ilima sogadigisia, amo dunu da Na fi amoga fadegale fasi dagoi ba: mu.' "

### *Gabusiga: Manoma*

<sup>34</sup> Hina Gode da Mousesema amane sia:i, "Hedama:ne fodole nasu, amo 'sada:gedi', 'oniga', 'galabaname' amola 'fala:gesese' noga:i, amo lama. <sup>35</sup> Amo bibiagone, gabusiga: manoma hamoma. Amo mae dasama:ne, sali salima. <sup>36</sup> Mogili lale, goudane, su fonobahadidafa hamoma. Amo Na Abula Diasu ganodini gaguli misini, Gode Ea Gousa:su Sema Gagili amo ea ba:le gaidiga adagala:ma. <sup>37</sup> Dilia da amo gabusiga: manoma defele udigili mae hahamoma. Amo da hadigi hamoi liligi Nama iasu. <sup>38</sup> Nowa da amo defele gabusiga: manoma hi da:i gabusiga:ma:ne hamosea, e da Na fi amoga fadegai dagoi ba:mu," Hina Gode da amo sia: huluane Mousesema olelei.

# 31

## *Hina Gode Ea Abula Diasu Hahamosu Dunu (Gadili Asi 35:30—36:1)*

<sup>1</sup> Hina Gode da Mousesema amane sia:i, <sup>2</sup> “Na da Bisa:liele (Uli egefe amola He ea aowa), Yuda fi dunu, amo ilegei. <sup>3</sup> Na da Na A:silibu amoga ema gasa nabaiwane i. Na da ema bagade dawa:su hou i dagoi. Na da e hawa: hamosu noga:iwane hamoma:ne, ema gasa i. <sup>4</sup> E da gouli, silifa amola balase amoga liligi noga:iwane hamosu dawa:.

<sup>5</sup> E da igi noga:iwane hamone liligi ida:iwane hahamosu dawa:. E da ifa hedofale, ida:iwane liligi hamomusa: dawa:. Bai Na da amo hawa: hamomusa:gini, Na A:silibu Ea gasa ema i dagoi.

<sup>6</sup> Amola Na eno dunu afae e fidima:ne ilegei. E da Ouhoulia:be, Ahisama:ge ea mano (Da:ne fi dunu). Amola Na da eno noga:i hawa: hamosu dunu, ilia da Na sia:i liligi noga:le hahamoma:ne, ilima gasa i dagoi. <sup>7</sup> Na Hadigi Abula Diasu, Gode Ea Gousa:su Sema Gagili, ea ga:lu, liligi huluane Abula Diasu ganodini,

<sup>8</sup> fafai amola ea liligi, gouliga hamoi gamali bai amola ea genonesisu liligi, gabusiga: manoma gobesisu oloda, <sup>9</sup> ohe gobelesu salasu oloda amola ea liligi, dodofesu ofodo amola ea bai, <sup>10</sup> Elane amola egefelali ilia abula ida:iwane gala amo ilia da Na hawa: hamosea salimu, <sup>11</sup> ilegesu susuligi amola gabusiga: manoma Hadigidafa Momei Sesei amo ganodini gobesimusa:, amo liligi huluane hahamosea, hawa: hamosu dunu ilia da Na dima hamoma:ne sia:i defele, noga:le hahamoma:ne sia:ma.”

### *Helefsu Eso - Sa:bade*

<sup>12</sup> Hina Gode da Mousesema amane sia:i,  
<sup>13</sup> “Isala:ili dunu ilima amane adoma, ‘Sa:bade eso da Na helefsu eso. Amaiba:le, Sa:bade eso noga:le dawa:ma. Bai Sa:bade eso da dunu huluane ba:ma:ne, dawa:digima:ne olelesu diala. Amo ilegei da Na, Hina Gode da dili Na fidafa hamoi dagoi amo olelesa. <sup>14</sup> Amo eso da hadigi hamoiba:le, noga:le dawa:ma. Nowa da amo eso mae dawa:le, udigili hawa: hamosea, amo dunu medole legema. <sup>15</sup> \*Dilia da eso gafeyale gala amoga dilia hawa: hamosu hamomu da defea. Be eso fesu da hadigi eso - Na esodafa. Nowa da amo esoga hawa: hamosea, amo dunu da fanelegei dagoi ba:mu. <sup>16</sup> Amo eso da Na Gousa:su amo dawa:digima:ne olelesu gala. Amaiba:le, Isala:ili dunu! Dilia amo sema noga:le dawa:ma! <sup>17</sup> †Amo dawa:digima:ne olelesu da eso huluane dialumu. Bai Na, Hina Gode, da eso gafeyale gala amoga osobo bagade amola mu hahamoi dagoi. Be eso fesu amoga, Na da hawa: hamosu yolesili, helefi.’ ”

<sup>18</sup> Gode da Sainai Goumia Mousesema Ea sia: dagoloba, E da igi gasui aduna amoga E da Hisu Ea hamoma:ne sia:i dedei, amo Mousesema i dagoi.

## 32

### *Bulamagau Gawali Mano Gouliga Hamoi (Mousesese Ea Malasu 9:6-29)*

---

\* **31:15:** Gadili Asi 20:8-11, 23:12, 34:21, 35:2; Gobeles Salasu 23:3; Mousesese ea Malasu 5:12-14 † **31:17:** Gadili Asi 20:11

<sup>1</sup>\* Be Mousese da Sainai Goumia eso bagohame esalu. Isala:ili dunu da amo hou ba:beba:le, ilia Elanema misini amane sia: dasu, “Amo dunu Mousese, e da nini Idibidi sogega gadili bisili oule misi. Adi hou da ema doaga:bela:? Amaiba:le, ‘gode’ liligi ninima bisili masunusa: hamoma!”

<sup>2</sup> Elane da ilima amane sia:i, “Gouli gegagulu bagedigi amo da dilia uda, egefe amola didiwi ilia gega sali, amo fadegale, nama gaguli misa.”

<sup>3</sup> Amalalu, dunu huluane da ilia gouli gegagulu bagedigi gasislasu huluane fadegale, Elanema gaguli misi. <sup>4</sup>†E da amo liligi lale, laluga daeane amola osobo dogone, bulamagau ea agoaila hamone, amo ganodini gouli daei sogadigili, gouli bulamagau gawali hamoi.

Dunu huluane da hahawane amane sia:i, “Isala:ili! Amo da ninia ‘gode’. E da nini Idibidi soge amoga ga masa:ne bisili oule asi.

<sup>5</sup> Amalalu, Elane da gouli bulamagau mano gawali amo ea ba:le gaidiga oloda hamoi. E amane sia:i, “Aya ninia da gilisisu bagade Hina Godema nodoma:ne hamomu.”

<sup>6</sup> ‡Hahabedafa ilia ohe amo gobeles salasu amola eno olofoma:ne iasu manusa: amola hamoma:ne gaguli misi. Isala:ili dunu da lolo nasu bagade hamoi. Amoga ilia waini hano bagade mai, wadela:i hou amola wadela:i uda adole lasu hou bagade hamosu.

<sup>7</sup> Hina Gode da Mousesema amane sia:i, “Hadiga! Hedolo gudu sa:ima! Dia fi amo di da Idibidiga fisili masa:ne gadili oule asi,

---

\* 32:1: Asunasi Dunu Ili Hou 7:40 † 32:4: 1 Hina bagade 12:28; Asunasi Dunu Ili Hou 7:41 ‡ 32:6: 1 Golidia 10:7



amo da wadela:i hou hamoi dagoi amola ilia da Na yolesi dagoi. <sup>8</sup> Na da hou amo ilia da hamoma:ne ilima sia:i, amo ilia da fisili dafai dagoi. Ili da bulamagau mano gawali gouli daeane amoga hamone, amoma nodone sia:ne gadoi amola gobele salasu hamoi dagoi. Ili da amo da ilia 'gode', e da ili Idibidi sogega fisili masa:ne asunasi amo sia: daha. <sup>9</sup> Ili dogo da igi agoane gawamaga:i dagoi amo Na dawa:. <sup>10</sup> Amaiba:le, Na logo mae damuma. Na da amo dunu fi ilima ougi bagadeba:le, ili huluane gugunufinisimu. Amasea, Na da di amola digaga fi amoga fifi asi bagade hamomu. <sup>11</sup> §Be Mousesese da Hina Godema ha:giwane edegei. E amane sia:i, "Hina Gode! Di da Dia gasa bagade amoga dia fi Idibidi sogega esalu amo gaga:le, fisili masa:ne asunasili, guiguda: oule misi. Ilima baligiliwane mae ougima!

<sup>12</sup> Idibidi dunu da Di da dia fi amo goumia dafawanedafa medole legemusa: gadili oule misi, amo ilia sia:sa:besa:le, Dia ougi fisima. Dia asigi dawa:su sinidigili, Dia fi mae gugunufinisima! <sup>13</sup> \*\*Dia hawa: hamosu dunu A:ibalaha:me, Aisage amola Ya:igobe bu dawa:ma! Di da ilima iligaga fi ilia idi da gasumuni muagado gala amo defele ilima ima:ne sia:i, amola Ga:ina:ne soqe ilia amo ganodini eso huluane esalalaloma:ne ilima ima:ne ilegele sia:i. Amo Di bu dawa:ma!"

<sup>14</sup> Amaiba:le, Hina Gode da Ea asigi dawa:su afadenene, Ea fi dunu Ea musa: gugunufinisimu

---

§ 32:11: Idisu 14:13-19    \*\* 32:13: Mui 22:16-17, 17:8

sia:i hame hamoi.

<sup>15</sup> Mousese da igi gasui amo da:iya Gode Ea hamoma:ne sia:i da la:di la:di dedei, amo goumiba:le gaguli asili gudu sa:i. <sup>16</sup> Gode Hi da amo igi gasui hamoi amola Hi da amo da:iya Ea hamoma:ne sia:i dedei. <sup>17</sup> Yosiua da Isala:ili dunu ilia welalu nabaloba, Mousesema amane sia:i, “Na da uda ulislasu amola hududusu abula diasu gilisisu ganodini naba.”

<sup>18</sup> Be Mousese da bu adole i, “Amo ea nabe da nimi baligisu o digini hobeasu agoane hame naba. Amo da gesami hea:su agoane naba.”

<sup>19</sup> Mousese da abula diasu gilisisu gadenene doaga:loba, e da gouli bulamagau mano gawali amola dunu gosa:lalebe ba:i. Amalalu, e da ougi bagade ba:i. Amogai, goumi ea bai amogai, e da igi gasui aduna gaguli ahoanebe amo gisalu gala:beba:le, igi gasui da goudana asi ba:i. <sup>20</sup> E da gouli bulamagau mano gawali ilia hamoi, amo lale, daeane, goudane su agoane hamone amola hano gilisili bibiagoi. Amalalu, e da Isala:ili dunu amo moma:ne logei. <sup>21</sup> E da Elanema amane sia:i, “Dia hamobeba:le, amo dunu da wadela:i hou bagadedafa hamoi dagoi. Amo hamoma:ne, ilia da dima adi hamobela:?”

<sup>22</sup> Elane da bu adole i, “Nama mae ougima! Amo dunu da wadela:i hou hamomusa: bagade hanai gala. Amo di dawa:!” <sup>23</sup> Iliia da nama amane sia:i, ‘Mousese da nini Idibidi sogega gadili oule misi. Be ema hou doaga:i ninia hame dawa:. Amaiba:le, ‘gode’ liligi nini bisimusa: hamoma.’ <sup>24</sup> Na da ilima ilia gouli noga:i liligi amo nama gaguli misa:ne sia:i. Amalalu, nowa da amai

galea da amo fadegale nama i. Na da amo liligi laluga ha:digiloba, amo gouli bulamagau mano gawali da udigili gadili misi!”

<sup>25</sup> Mousese da Elane ba:loba, Elane da dunu huluane ilia da hina: sia: mae nabawane ilima ha lai dunu ba:ma:ne gagaoui agoane hamoi, Mousese da amo ba:i dagoi.

<sup>26</sup> Amaiba:le, e da abula diasu gilisisu amo logo holeiga lelu, amane wei, “Nowa da Hina Godemagale fa:no bobogemusa: dawa:sea, guiguda: misa!” Amalalu, Lifai fi dunu huluane da ema misi.

<sup>27</sup> Mousese da ilima amane sia:i, “Isala:ili Hina Gode da dilima amane sia:sa, ‘Dilia huluane dilia gegesu gobihei bagade amo afoga salawane masa. Abula diasu gilisisu amo ganodini logo holei la:di amoga logo holei eno la:diga asili, dilia olalali amola dilia na:iyado ili medole legema.’ ” <sup>28</sup> Lifai fi dunu da Mousese ea sia: nabawane hamoi. Amo esoga ilia da dunu 3000 agoane medole legei. <sup>29</sup> Mousese da Lifai fi dunuma amane sia:i, “Wali eso dilisu da dilia Hina Godema gobebe salasu hawa: hamomusa: ilegei dagoi. Dilia da dilia egefelali amola olalali fanelegei dagoiba:le, amo hamoi dagoi amola Hina Gode Ea hahawane fidisu lai dagoi.”

<sup>30</sup> Aya, Mousese da Isala:ili dunuma amane sia:i, “Dilia da wadela:i hou bagadedafa hamoi dagoi. Be na da wali Hina Gode Ea goumi amoga bu heda:mu. Amabela:? Na sia:beba:le, E da dilia hou gogolema:ne olofoma:bela:?” <sup>31</sup> Amalalu, Mousese da Hina Godema bu asili, Ema amane sia:i, “Amo dunu da wadela:i hou bagade hamoi

dagoi. Ilia da 'gode' liligi gouliga hamone, ema nodone sia:ne gadosu. <sup>32</sup> ††Ilia wadela:i hou Di gogolema:ne olofoma:ne, na da Dima edegesa. Be hamedei galea, Buga amo ganodini Di da Dia fi dio dedei, amoga na dio fadegama.”

<sup>33</sup> Hina Gode da bu adole i, “Nowa dunu da Nama wadela:le hamoi, amo fawane Na da ilia dio Na Bugaga dedei fadegamu. <sup>34</sup> Be wali masa! Di bisili asili, Na fi dunu amo soge Na dima adoi, amoga oule masa. Mae gogolema! Na a:igele dunu da logo olelemusa:, dili bisili masunu. Be eso enoga, amo dunu ilia da wadela:i hou hamosea, Na da ilima se nabasu imunu.”

<sup>35</sup> Amaiba:le, Hina Gode da Isala:ili dunuma olo bagade iasi. Bai ilia da gasa fili logebeba:le, Elane da gouli bulamagau mano gawali hamoi dagoi.

## 33

### *Hina Gode da Isala:ili Dunu Sainai Goumi Yolesima:ne Sia:i*

<sup>1</sup> \*Hina Gode da Mousesema amane sia:i, “Di amola dunu fi amo di da Idibidi sogega gadili masa:ne oule misi. Amo sogebi yolesili, soge amo Na da A:ibalaha:me, Aisage amola Ya:igobe iligaga fi amola ilima imunu ilegele sia:i, amoga masa. <sup>2</sup> Na da a:igele dunu dilima logo olelemusa: asunasimu. Amola dilia da amo sogega fima:ne, Na da Ga:ina:naide, A:moulaide, Hidaide, Belesaide, Haifaide amola Yebusaide, amo dunu fi huluane sefasimu. <sup>3</sup> Dilia da soge

†† 32:32: Gesami Hea:su 69:28; Wamolegei Sia: Olelesu 3:5

\* 33:1: Mui 12:7, 26:3, 28:13

noga:idafa, fedege agoane amo ganodini dodo maga:me amola agime hano da hano agoane yogodaha, amoga ahoa. Be Na da dili hame sigi masunu. Bai dilia da dogo gawamaga:i dunu, amola Na da dili logoga dafawanedafa fanelegesa:besa:le, hame masunu.” <sup>4</sup> Isala:ili dunu da amo sia: nabaloba, da:i dioiba:le dinanu. Ili da se nababeba:le, bu hame nina: hamoi. <sup>5</sup> Bai Hina Gode da Mousesema amane sia:i, “Isala:ili dunuma adoma, ‘Dilia da hame nabasu dunu. Na da fa:bihadi fawane dili oule ahoa ganiaba, Na da dafawane dili medole legela:loba. Wali dilia nina: hamoi igi noga:i huluane fadegama. Na da fa:no dilima adi hamoma:beyale dawa:ma.” <sup>6</sup> Amaiba:le, Isala:ili dunu da Sainai Goumi yolesili, fa:no bu hame nina: hamoi.

*Hina Gode Ea Abula Diasu (Da:bena:gele)*

<sup>7</sup> Eso huluane Isala:ili dunu da ilia Abula Diasu gaguloba, Mousesese da Gode Ea Abula Diasu (Da:bena:gele) amo abula diasu gilisisu gadili fonobahadi sedagawane gagusu. Ili da amo Abula Diasu, “Hina Gode Ea amo ganodini Esalebe Diasu” amo dio asuli. Nowa da Hina Godema sia: sa:imusa: dawa:loba, e da amoga ahoasu.

<sup>8</sup> Mousesese da Gode Ea Abula Diasuga ahoanoba, dunu huluane da ilia abula diasu holeiga lelebe ba:su. Ili da Mousesese ea Gode Ea Abula Diasu ganodini golili dasu ba:su. <sup>9</sup> Mousesese da ganodini golili sa:i dagoi ba:loba, mumobi da gudu sa:ili, Da:bena:gele ea logo holeiga dialebe ba:su. Amalalu, Hina Gode da

mumobi haguli amoga Mousesema sia: dalebe ba:su. <sup>10</sup> Dunu huluane da mumobi Gode Ea Abula Diasu logo holei amoga dialebe ba:loba, ilia da hedolowane begudusu. <sup>11</sup> Hina Gode da Mousesema sisima hodole, dunu da ea na:iyadoma sia: daha amo defele sia: dasu. Amalalu, Mousese da bu Isala:ili abula diasu gilisisu amoga buhagisu. Be Mousese ea ayeligi fidisu, amo Yosiua (Nane egefe) da Gode Ea Abula Diasuga esalusu.

*Hina Gode da Ea Fi Dunu Sigi Esaloma:ne Ilegele Sia:i*

<sup>12</sup> Mousese da Hina Godema amane sia:i, “Dafawane! Di da nama amo dunu Ga:ina:ne sogega bisili oule masa:ne sia:i. Be nama oule masunu dunu da nowa, amo di nama hame adoi. Di na noga:le dawa: amola na hou hahawane ba:sa, amo Di da adoi dagoi. <sup>13</sup> Amaiba:le, Di da nama hahawane galea, Dia fa:no hamomu hou nama olelema. Na udigili hame adole ba:sa. Be na da Dia hawa: hamosu noga:le hamoma:ne amola, Di da na hahawane ba:ma:ne, adole ba:sa. Amo dunu fi da Dia dunu fidafa hamoma:ne, Di ilegei dagoi. Amo mae gogolema!”

<sup>14</sup> Hina Gode da amane sia:i, “Na da ani masunu. Na da dima hasalasu hou imunu.”

<sup>15</sup> Mousese da bu adole i, “Di da ninia hame sigi ahoasea, Di da amo sogebi fisimusa: nini gadili mae asunasima. <sup>16</sup> Di da nini hame sigi ahoasea, Di da nama amola Dia fi ilima hahawane gala, nowa da dawa:ma:bela:? Be Di da ninima gilisili ahoasea, dunu huluane da ninia da fi hisu, dunu

fi huluane eno amoga afafai, dunu huluane da dawa:mu.”

<sup>17</sup> Hina Gode da Mousesema amane sia:i, “Na da di noga:le dawa:, amola Na da dima hahawane gala. Amaiba:le, Na da dia adole bai: defele hamomu.”

<sup>18</sup> Amalalu, Mousese da Ema amane adole bai:, “Na da Dia hadigi sinenemegi amo ba:mu hanai galebe.”

<sup>19</sup> †Hina Gode da bu adole i, “Defea! Na da Na hadigi hou di ba:ma:ne olelemu. Na hadigi Dio amola dima adomu. Na da Gode Hinadafa. Na da nowa dunu gogolema:ne olofomusa: dawa:sea, Na da gogolema:ne olofomu. Nowa dunuma Na da asigima:ne dawa:sea, Na da ema asigimu.

<sup>20</sup> Na da Na odagi dima hame olelemu. Bai nowa Na odagi ba:sea, e da bogomu.

<sup>21</sup> Be amo gele da Na dafulili diala. Amoga di leloma. <sup>22</sup> Amasea, Na hadigi sinenemegi da baligisia, Na da di gele gelabo ganodini sanasili, Na loboga dedebomu. Amasea, Na da baligimu.

<sup>23</sup> Amasea, Na da Na lobo bu lalegamu. Di da Na baligi ba:mu be Na odagi ba:mu da sema gala.”

## 34

### *Igi Gasui Aduna Eno Hamoi (Mousese Ea Malasu 10:1-5)*

<sup>1</sup> Hina Gode da Mousesema amane sia:i, “Di igi gasui eno aduna musa: hamoi defele hedofama. Na da amo da:iya sia: da musa: gasui aduna di goudanasi, amo gaheabolo amoga bu dedemu.

<sup>2</sup> Di aya hahabe, momagele, Sainai Goumiba:le

---

† 33:19: Louma 9:15

heda:le, gadodili Na gousa:ma. <sup>3</sup> Dunu eno da hame sigi masunu, di fawane. Dunu da goumia esalebe hamedafa ba:mu. Sibi amola bulamagau amola da goumi baiga gisi nanebe da sema bagade. <sup>4</sup> Amaiba:le, Mousese da igi gasui aduna eno hedofale, hahabedafa amo gaguli asili, Sainai Goumiba:le heda:i, Hina Gode Ea sia:i defele. <sup>5</sup> Hina Gode da mumobi ganodini gudu sa:ili, Mousese gadenene lelu. E da Mousesema Ea hadigi Dio olelei, amo Hina Gode. <sup>6</sup>\*Amalalu, Hina Gode da Mousese ea ba:le gaidiga baligili asili, amane wele sia:i, “Na da Hina Gode. Na da goglema:ne olofosu amola asigi hou baligili dawa:. Na da hedolo hame ougisa. Na da asigi hou dawa: amola mae fisili ouligisu hou dawa:. <sup>7</sup> Na da Na sia: sia:i amo mae gogole, fifilai osea:i ilima Na sia:i defele hamosa. Na da wadela:i hou amola ledou hou goglema:ne olofosa. Be Na da eda amola eme ela wadela:i houba:le, ela mano amola aowalali amola agoane iligaga fifilai osoda amola biyadu ilima se nabasu imunu. Na da amo hame goglemu.”

<sup>8</sup> Mousese da hedolowane osoba beguduli, Godema nodoiwane sia:ne gadoi. <sup>9</sup> E amane sia:i, “Hina Gode! Di da dafawane nama hahawane galea, Di da nini sigi masa:ne na Dima edegesa. Amo dunu fi da hame nabasu fi. Be ninia wadela:i hou amola ninia ledou amo goglema:ne olofole, ninia da Dia fidafa esaloma:ne, Di sia:ma.”

---

\* 34:6: Gadili Asi 20:5-6; Idisu 14:18; Mousese ea Malasu 5:9-10, 7:9-10



*Gousa:su Bu Hahamoi*  
*(Gadili Asi 23:14-19; Mousesese Ea Malasu 7:1-5,16,17)*

<sup>10</sup> Hina Gode da Mousesema amane sia:i, “Na da wali Isala:ili dunuma gousa:su hamomu. Ili ba:ma:ne, Na da hou musa: osobo bagadega fililai huluane amo ganodini da hamedafa ba:su, gasa bagade hou hamomu. Na da hou bagadedafa dia fi amo ganodini hamomuba:le, dunu huluane da Na Hina Gode, Na da gasa bagade hawa: hamosu dawa:, amo dawa:mu. <sup>11</sup> Dilia da hamoma:ne sia:i Na da wali eso dilima iaha, amo noga:le nabawane hamoma. Dilia da gaba:i ahoasea, Na da A:moulaide, Ga:ina:naide, Hidaide, Belisaide, Haifaide amola Yebusaide amo dunu fi ili sefasimu.

<sup>12</sup> Dilia amo soge dilia da ganodini masunu ea esalebe fi dunu ilima gousa:su maedafa hamoma. Ilima gousa:su da dilima bogosu sani agoane ba:mu. <sup>13</sup> †Be amo mae hamone, ilia oloda huluane muguluma, ilia hadigi duni bugi ifa gugunufinisima amola ilia loboga hamoi liligi. ilia uda ‘gode’ liligi Asila amoma nodomusa: hamoi, amo hedofama.

<sup>14</sup> Eno ‘godema’ mae nodone sia:ne gadoma. Bai Na, Hina Gode da ‘gode’ liligi eno ilima mudasa. <sup>15</sup> Dilia amo soge fi dunu gilisili gousa:su maedafa hamoma. Ili da ilia ogogosu ‘gode’ liligi ilima nodone sia:ne gadosea amola ilima gobe le salasu hamosea, ilia da dili amoma gilisima:ne sia:mu. Amasea, dilia ha:i manu ilia

---

† 34:13: Mousesese ea Malasu 16:21

ogogosu 'gode' liligi amo gobelesanasima:ne lai, amo dili moma:ne ado ba:su sani agoane ba:mu.

<sup>16</sup> Dilia mano da amo ga fi uda lasa:besa:le, amola ilia sia:beba:le dilia mano da Na fisili, ogogosu 'gode' liligi ilima nodone sia:ne gadosa:besa:le, amo dunu fi ilima gousa:su maedafa hamoma.

<sup>17</sup> ‡Dilia 'gode' liligi ilima nodone sia:ne gado-musa:, 'ouli' amoga mae hamoma.

<sup>18</sup> §Agi Yisidi Hame Sali amo Lolo Nasu gilisisu noga:le dawa:ma. Na musa: sia:i defele, dilia da eso fesuale gala oubi Abibi ganodini, yisidi hame sali agi amo fawane moma. Bai amo oubi ganodini dilia da Idibidi soge yolesi. <sup>19</sup> \*\*Magobo dunu mano amola ohe magobo mano gawali huluane da Na:. <sup>20</sup> ††Be magobo dougi mano gawali amo sibi mano amoga bu bidi lama. Be hame bidi lasea, dougi ea mugi dugima. Dunu magobo mano huluane bu bidi lama. Dunu huluane da Nama masea, udigili mae misa! Be hahawane udigili iasu gaguli misa!

<sup>21</sup> ††Eso gafeyale ganodini hawa: hamoma. Be eso fesu amoga mae hawa: hamoma. Osobo gidinasuga dogosu eso amola ha:i manu faisu eso da hisu hame ba:mu. Amo hou wali hamoma:ne sia:i defele hamoma. Eso fesu huluane amoga mae hawa: hamoma.

---

‡ 34:17: Gadili Asi 20:4; Gobeles Salasu 19:4; Mousesee ea Malasu 5:8, 27:15 § 34:18: Gadili Asi 12:14-20; Gobeles Salasu 23:6-8; Idisu 28:16-25 \*\* 34:19: Gadili Asi 13:2 †† 34:20: Gadili Asi 13:13 †† 34:21: Gadili Asi 20:9-10, 23:12, 31:15, 35:2; Gobeles Salasu 23:3; Mousesee ea Malasu 5:13-14

<sup>22</sup> §§Ha:i Manu Gaheabolo Fai Lolo Nasu gilisisu amo dilia widi degabo faisia hamoma. Amola, ha:i manu yoi fage amo degabo faisia, Sogega Fasela Diasuga Lolo Nasu bagade hamoma.

<sup>23</sup> Ode huluane amoga dilia gilisisu udiana hamoma. Amoga dilia dunu huluane da Na, Isala:ili Hina Gode, Nama nodone sia:ne gado-musa: misa:ne sia:ma. <sup>24</sup> Na da dili Ga:ina:ne soge golili misa:ne amo soge fi dunu huluane gadili sefasisia amola dilia soge bu bagade hamosea, amo fa:no, dilia amo gilisisu hamosea, amo esoga ga fi da dilia soge bu lamusa: dilima hame doagala:mu.

<sup>25</sup> \*\*\*Dilia da Nama ohe gobelesalasu iasea, agi amo ganodini da yisidi sali, amo Nama mae ima. Amola Baligisu Lolo Manusa: ohe fi medoi amo ea hu hame mai diala, amo aya hahabe manusa: mae gaguma. Huluane gobesima.

<sup>26</sup> †††Ode huluane dilia widi amola gagoma degabo fai amo dilia Hina Gode Ea diasuga gaguli misa.

Dilia sibi o goudi mano amo ea ame ea dodo maga:me amo ganodini mae gobema.”

<sup>27</sup> Hina Gode da Mousesema amane sia:i, “Amo sia: huluane noga:le dedema. Amo sia: da gousa:su Na da di amola Isala:ili dunuma hamosa, amo sia: da amo gousa:su ea bai agoane gala.” <sup>28</sup> Mousesese da Hina Godema eso 40 amola gasi 40 ha:i mae nawane esalu. E da igi gasui

---

§§ 34:22: Gobelesalasu 23:15-211, 23:39-43; Idisu 28:26-31

\*\*\* 34:25: Gadili Asi 12:10 ††† 34:26: Mousesese ea Malasu 26:2, 14:21

amo da:iya amo Gousa:su sia: dedei dagoi - amo da Gode Ea Hamoma:ne sia:i Nabuane Gala.

*Mousese da Sainai Goumiba:le Gudu Sa:i*

<sup>29</sup> ¶¶ Mousese da Gode Ea Hamoma:ne sia:i Nabuane Gala amo gaguiwane Sainai Goumiba:le gudu sa:ili, e da Hina Godema sia: dabeba:le, ea odagi da hadigiwane ba:i. Be e da amo hame dawa:i galu. <sup>30</sup> Elane amola dunu huluane da Mousesema ba:lalu, ea odagi da hadigi ba:beba:le, ema bagadewane beda:iba:le, ema gadenene masunu hamedei ba:i. <sup>31</sup> Be Mousese da ilima misa:ne wei. Amalalu, Elane amola Isala:ili asigilai ouligisu dunu da ema asili, ema sia: dasu. <sup>32</sup> Amalalu, Isala:ili dunu huluane da ema sisiga:le gilisili, Mousese da hamoma:ne sia:i huluane Gode da Sainai Goumia ema i, amo ilima olelei. <sup>33</sup> Mousese da ilima sia: dasu dagoloba, e da ea odagi abula asaboi amoga dedebei dagoi. <sup>34</sup> Mousese da Hina Gode Ea Abula Diasu amo Godema sia: sa:imusa: golili daloba, e da amo abula sawa: figisu gisa:su. E da gadili bu manoba, e da Isala:ili dunuma Gode Ea sia:i huluane ilima olelesu. <sup>35</sup> Ili da ea odagi da hadigi hamoi dagoi ba:su. Amalalu, e da amo abula sawa: figisu amoga ea odagi bu dedebosu. E da enoga Hina Godema bu sia: sa:imusa: ahoanoba fawane bu gisa:su.

## 35

*Sa:bade Hamoma:ne Sia:i*

<sup>1</sup> Mousese da Isala:ili dunu fi huluane gilisima:ne sia:i. Amalalu, e da ilima amane sia:i,

“Hina Gode da dilima amane sia:sa, <sup>2</sup> \*‘Dilia da hialigi amoga eso gafeyale gala amoga dilia da hawa: hamomu da defea. Be eso fesu amo da Na hadigi eso Nama modale ligiagai dagoi. Amo esoga dilia helefima. Nowa da Sa:bade esoga hawa: hamosea, amo fanelegema. <sup>3</sup> Hawa: hamosu maedafa hamoma. Sa:bade esoga, dilia diasu ganodini, lalu mae didima.’ ”

*Gode Ea Abula Diasu Hahawane Udigili Iasu Hamoma:ne Sia:i*  
(Gadili Asi 25:1-9)

<sup>4</sup> Mousese da Isala:ili dunu huluane ilima amane sia:i, “Hina Gode da dilima amane sia:sa, <sup>5</sup> ‘Hina Godema hahawane udigili iasu gaguli misa. Nowa dunu da hanai galea, e da hahawane udigili iasu amo gouli o silifa o balase amo gaguli misa.

<sup>6</sup> Eno da abula noga:iwane o sibi hinabo mola:ya:i o oga:iyei o yoi. Eno da abula goudi hinabo amoga hamoi. <sup>7</sup> Sibi gawali gadofu ulasi, bulamagau gadofu, aga:isia ifa,

<sup>8</sup> gamali susuligi, hedama:ne fodole nasu amo ilegesu susuligi amola gabusiga: manoma amoga gilisimusa:. <sup>9</sup> Eno da ‘ganilia:ne’ amola eno igi noga:idafa amo gobelesalasu Ouligisu dunu ea ‘ifode’ amola Bidegi Gaga:su ganodini salimusa:.’ ”

*Hina Gode Ea Hadigi Abula Diasu Liligi*  
(Gadili Asi 39:32-43)

<sup>10</sup> Mousese da Gode Ea sia: eno Isala:ili dunuma amane adole i, “Hawa: hamosu dunu

---

\* 35:2: Gadili Asi 20:8-11, 23:12, 31:15, 34:21; Gobelesalasu 23:3; Mousese ea Malasu 5:12-14

ida:iwane dilia gilisisu ganodini esalebe, ilia da misini amola Gode Ea hamoma:ne sia:i liligi huluane hamomu da defea. <sup>11</sup> Amo da Gode Ea Abula Diasu, ea dedebosu liligi huluane, ea ma:go, abula:ime, bulufalegei dududawalo, golasu ifa, amo ea bai huluane, <sup>12</sup> Gode Ea Gousa:su Sema Gagili, ea gaguli ahoasu ifa, ea ga:lu amola abula amo da Gode Ea Gousa:su Sema Gagili wamolegesu, <sup>13</sup> fafai, ea ifa amola ea liligi huluane, agi ga:gi Godema iasu, <sup>14</sup> gamali bai amola ea liligi, gamali, gamali susuligi, <sup>15</sup> gabusiga: manoma amo gobesisu oloda amola ea gaguli ahoasu ifa, ilegesu susuligi, gabusiga: manoma, Gode Ea Abula Diasu logo holei abula ga:su,

<sup>16</sup> gobebe salasu oloda, ea balasega hamoi gigiadomai, ea ifa amola liligi huluane, dodofesu ofodo amola ea bai, <sup>17</sup> gagoi gaga:su abula amola ea golasu ifa amola ilia bai huluane, gagoi ea logo holei ga:su abula, <sup>18</sup> Abula Diasu amola Gagoi ilia udidisu ifa sagasu amola efe udidisu, <sup>19</sup> abula ida:iwane gobebe salasu dunu da Hadigi Malei Sesei ganodini hawa: hamosea salasu amola hadigi abula Elane amola egefelali sala.” Mousese da amo huluane hamoma:ne sia:i.

*Isala:ili Dunu da Ilia Hahawane Udigili Iasu Liligi Gaguli Misi*

<sup>20</sup> Isala:ili dunu da yolesili asili, <sup>21</sup> amola huluane da hanai galea, hahawane udigili iasu amo Hina Gode Ea Abula Diasu hahamoma:ne Ema gaguli misi. Ili da liligi huluane, amo da Hina Godema nodone sia:ne gadomusa: amola gobebe salasu dunu ilia abula hamomusa:, amo

gaguli misi. <sup>22</sup> Nowa da hanai galea, dunu amola uda da nina: hamosu liligi amo gouli gedusu, abula bagedigi, igi noga:i, gouli gisa:gini amola gouli nina: hamosu liligi huluane Hina Godema ima:ne gaguli misi. <sup>23</sup> Nowa da abula noga:iwane o sibi hinabo mola:ya:i o oga:iyei o yoi o goudi hinaboga hamoi abula o sibi gawali gadofu ulasi o bulamagau gadofu amo liligi gagui dialebe, amo gaguli misi. <sup>24</sup> Amola nowa da silifa o balase gagui galea, ilia da ilia hahawane udigili iasu Hina Godema gaguli misi. Amola nowa da aga:isia ifa Hina Gode Ea liligi hahamoma:ne defele gala da amo gaguli misi. <sup>25</sup> Bagade dawa:su hawa: hamosu uda da abula nodomesu efe ahea:ya:i noga:iwane amola nodomesu efe amo mola:ya:i, oga:iyei amola yoi sibi hinabo amo gobiaha:i agoane hamoi amo gaguli misi. <sup>26</sup> Ili da goudi hinabo amoga efe hamosu. <sup>27</sup> Isala:ili fi asigilai ouligisu dunu da 'ganilia:ne' amola igi ida:iwane eno, amo 'ifode' amola Bidegi Gaga:su amo ganodini salimusa: gaguli misi. <sup>28</sup> Amola ilia da hedama:ne fodole nasu, gamali susuligi, ligiagasu susuligi amola gabusiga: manoma susuligi gaguli misi dagoi. <sup>29</sup> Nowa Isala:ili dunu da hanai galea da Hina Gode da Mousesema sia:i defele, Ea Abula Diasu hawa: hamomusa:gini, hahawane udigili iasu Hina Godema gaguli misi dagoi.

*Ea Abula Diasu Gaguma:ne, Hina Gode da  
Hawa: Hamosu Dunu Ilegei  
(Gadili Asi 31:1-11)*

<sup>30</sup> Mousesese da Isala:ili dunuma amane sia:i, “Hina Gode da Bisa:liele (Uli egefe amola He ea aowa - Yuda fi dunu) amo ilegei dagoi. <sup>31</sup> E da Ea A:silibu ea gasa Ema i dagoi. E da Gode Ea A:silibu Hadigidafa amo Ea gasa lai dagoiba:le, hawa: hamosu bagade dawa:, amola liligi huluane noga:idafa hamoma:ne e da gasa gala. <sup>32</sup> E da gouli, silifa amola balase amoga liligi ida:iwane hamomu dawa:, amola amoga osa:le dedesu hou noga:idafa dawa:. <sup>33</sup> E da igi ida:iwane gala amo hedofasu hou amola amoga osa:le dedesu hou noga:le dawa:. E da ifa oso gasa:su hou noga:le dawa: amola liligi huluane hahamomusa:, e da dawa:lai amola gasa gala. <sup>34</sup> Hina Gode da ema amola Ouhoulia:be (Ahisama:ge ea mano - Da:ne fi dunu) elama bagade dawa:su hou i dagoi. Ela da Hina Gode Ea A:silibu Hadigidafaga gasa lai dagoiba:le, ela da eno dunuma amo hou olelemu defele esala. <sup>35</sup> Ela da hawa: hamosu huluane hamomusa: gasa bagade gala. Amo da osa:le dedesu hou, hawa: hamomusa: meloa ilegele dedesu, abula amunisu amola sibi hinabo efe mola:ya:i, oga:iyei amola yoi amunasu hou amola abula hou eno. Ili da hawa: hamosu huluane dawa:, amola liligi hamoma:ne ilegesu dedesu bagade dawa:.”

## 36

<sup>1</sup> Mousesese da eno amane sia:i, “Bisa:liele, Ouhoulia:be amola hawa: hamosu dunu eno amoga Hina Gode da bagade dawa:su amola liligi huluane Ea Hadigi Malei Sesei gagumusa: amo hamomusa: E da ilima defele i, amo



dunu da Hina Gode Ea hamoma:ne sia:i defele hamoma:ne, Gode da sia:sa.”

*Isala:ili Dunu da Hahawane Udigili Iasu Liligi Bagohame Gaguli Misi*

<sup>2</sup> Mousese da Bisa:liele, Ouhoulia:be amola noga:i hawa: hamosu dunu eno amo da Hina Gode Ea gasa iasu lai amola Gode Ea hawa: hamosu hamomu hanai galu, amo dunu misa:ne wei. Mousese da ilima hawa: muni hamoma:ne sia:i. <sup>3</sup> Ilia da Mousese ea loboga amo hahawane udigili iasu liligi Isala:ili dunu da Abula Diasu gaguma:ne gaguli misi, amo lai dagoi. Be hahabe huluane, Isala:ili dunu da mae yolesili, hahawane udigili iasu liligi Mousesema gaguli masu. <sup>4</sup> Amalalu, bagade dawa:su hawa: hamosu dunu da Mousesema asili, <sup>5</sup> ema amane sia:i, “Isala:ili dunu ilia gaguli manebe da Hina Gode Ea liligi hamomusa: sia:i amo baligisa.”

<sup>6</sup> Amalalu, Mousese da Isala:ili abula diasu gilisisu amoga sia: adole iasi amane, “Hina Gode Ea Abula Diasu gaguma:ne, eno liligi mae ima. Defele gala!” Amalalu, Isala:ili dunu da eno hahawane udigili iasu hame gaguli misi. <sup>7</sup> Ilia gaguli misi dagoi da amo hawa: hamosu dagomusa: defele ba:i amola baligimu ba:i.

*Ilia da Hina Gode Ea Abula Diasu Gagui  
(Gadili Asi 26:1-37)*

<sup>8</sup> Baligili bagade dawa:su hawa: hamosu dunu da Hina Gode Ea Abula Diasu gagui. Ilia da abula noga:i nabuane gala amo da:iya sibi hinabo gobiaha:i mola:ya:i, oga:iyei amola yoi amoga

'sielabe' agoane amo abula dedene amuni amo lale hamoi.

<sup>9</sup> Amo abula nabuane gala ea defei da mida fagoyale gala amola la:di da mida ageyaduyale gala amo defele ba:i. <sup>10</sup> Ilia da abula biyale gala amo disimusa: nodomei. Amola eno biyale gala amo defele hamoi. <sup>11</sup> Ilia da abula mola:ya:i amoga gasisalasu agoane hamoi. Amo gasisalasu, ilia da abula afae hamoi amo ea gadili fe amoga nodomei. Amola abula eno defele hamoi. <sup>12</sup> Ilia da abula afae gilisi amoga gasisalasu 50 agoane nodomei. Amola abula gilisi enoga gasisalasu 50 eno No1abula defele amoga nodomei. <sup>13</sup> Ilia da ma:go 50 amo abula gilisi aduna madelagima:ne amo gouliga hamoi.

<sup>14</sup> Amalalu, ilia da Abula Diasu dabua gadili dedebomusa:, abula gidayale gala amo goudi hinabo amoga hamoi. <sup>15</sup> Ilia da amo abula gidayale gala afae afae ea defei da mida 13 sedade fe amola mida aduna ea dunumuni fe amo defele hamoi. <sup>16</sup> Ilia da amo abula biyaduyale gala disimusa: nodomei. Amola eno biyale gala amo disimusa: nodomei. <sup>17</sup> Ilia da amo dedebosu abula aduna hamoi afae amoga gasisalasu 50 agoane la:diga nodomei amola afae eno amoga gasisalasu 50 agoane ea la:diga nodomei.

<sup>18</sup> Ilia da ma:go 50 balasega hamoi. Amo gasisalasu ganodini amo abula disisu madelagima:ne amola dedebosu afadafa hamoma:ne, ilia da sali dagoi. <sup>19</sup> Ilia da dedebosu eno aduna gadili dedeboma:ne hamoi. Afadafa da sibi gawali gadofu yoi maga:mega ulasi amoga

hamoi. Eno da bulamagau gadofu noga:iwane amoga hamoi.

<sup>20</sup> Iliia da Abula Diasu ea dobea hamoma:ne, aga:isia ifa amoga abula:ime hamoi.

<sup>21</sup> Iliia da amo dobea abula:ime ea defei da golasu ifa la:di mida ageyaduyale gala amola dunumuni disisu la:di da 66 sedimida agoane hamoi. <sup>22</sup> Iliia da dobea gagumu liligi (abula:ime) da golasu ifa amoga ifa da amo liligi bugima:ne fonobahadi baligima:ne hamoi. Iliia da abula:ime huluane agoane hamoi. <sup>23</sup> Iliia da Abula Diasu ea ga (south) la:di dobea gaguma:ne, dobea liligi (abula:ime) 20 hamoi dagoi. <sup>24</sup> Iliia da amo abula:ime bugima:ne, silifa bai 40 agoane hamoi. Iliia da amo da abula:ime afae afae hagudu aduna ligisimusa: defele hamoi. <sup>25-26</sup> Iliia da Abula Diasu ea ga (north) la:di eno dobea gaguma:ne, dobea liligi (abula:ime) 20 eno amola silifa bai eno 40 (aduna aduna abula:ime afae afae hagudu ligisima:ne) amola hamoi. <sup>27</sup> Iliia da Abula Diasu baligidu la:di amoga bugima:ne, abula:ime gafeyale gala hamoi. <sup>28</sup> Amola ilia da abula:ime aduna hegomai aduna la:di amola la:di amola disila afufuma:ne hamoi.

<sup>29</sup> Iliia da amo hegomai abula:ime ela bai da la:di abula:ime amoga disila afufuli amasea gadodili heda:sa, huluane noga:le madelagili disi. <sup>30</sup> Amalalu, Abula Diasu baligidu la:di da abula:ime godoane gala amola silifa bai 16 amo da aduna aduna abula:ime afae afae hagudu ligisi ba:i.

<sup>31</sup> Iliia da aga:isia ifa amoga dobea gagoi noga:le lala:gimusa: hamoi. Iliia da sedade la:di gadili

amoga biyale gala ifa hamoi. <sup>32</sup> Amola eno sedade la:di gadili eno biyale gala hamoi amola baligidu la:di guma:dini amoga legema:ne, biyale eno hamoi.

<sup>33</sup> Ilia da abula:ime huluane da silifa bai amoga bugisia, amo ifa bulufalegele madelagi. Dogoa bulufalegei ifa da sedade la:di amo ea defei defele ba:i. <sup>34</sup> Ilia da abula:ime huluane amo gouliga dedeboi. Ilia da amoga, gouli gasisalasu madelagi. Ilia da bulufalegei ifa dududawalo agoane amo gasisalasu ganodini sali dagoi amola ilia da bulufalegei ifa gouliga dedeboi dagoi.

<sup>35</sup> Ilia da abula noga:iwane Abula Diasu ganodini gosagisimusa: hamoi. Amoga ilia da sibi hinabo mola:ya:i, oga:iyei amola yoi 'sielabe' agoaila amuni. <sup>36</sup> Ilia da golasu ifa biyaduyale gala aga:isia ifa amoga hamoi amo gouliga dedeboi. Ilia da amo ifaga ma:go lala:gilisi. Amola ilia da golasu ifa amo silifa bai gelabo ifa salasu amoga sali.

<sup>37</sup> Ilia da Da:bena:gele Abula Diasu amo ea logo holei amoga gosagisima:ne, abula noga:i hamoi. Amoga ilia da sibi hinabo mola:ya:i, oga:iyei amola yoi amuni. <sup>38</sup> Ilia da amo abula gosagisima:ne, golasu ifa biyale gala aga:isia ifa amoga hamoi. Amo ifa ilia da gouliga dedeboi amola gouli ma:go amoga lala:gilisi. Amola ilia da amo golasu ifa bugima:ne, balase ifa salasu bai biyale gala hamoi.

*Ilia da Gode Ea Gousa:su Sema Gagili Hamoi  
(Gadili Asi 25:10-22)*

<sup>1</sup> Bisa:liele da Gode Ea Gousa:su Sema Gagili amo ‘aga:isia’ ifa amoga noga:le hamoi. Ea defei amo da fe defei da 110 sedimida hamoi. Ea fe defei la:didili e da 66 sedimida hamoi. Amola ea gadodili defei da 66 sedimida ba:i. <sup>2</sup> E da Gode Ea Gousa:su Sema Gagili ganodini amola gadili gouliga dedeboi. Amola e da gouli oulegesu amo sisiga:musa: hamoi. <sup>3</sup> E da lobo sogo gasisalasus defele biyaduyale agoane gouliga hamoi. E da amo Gode Ea Gousa:su Sema Gagili ea emoga madelagi. Ilia da amo Gode Ea Gousa:su Sema Gagili gaguli masa:ne, e hamoi. <sup>4</sup> E da Gaga:su Gaga lala:gili gaguli masa:ne, ‘aga:isia’ ifa amo hamone gouliga dedeboi. <sup>5</sup> E da amo ifa ilia da gasisalasus amo gagili la:didili salawane gaguli masa:ne hamoi. <sup>6</sup> E da Gode Ea Gousa:su Sema Gagili amo ga:ma:ne gouli ga:lu hamoi. Amo ga:lu ea fe defei da 110sedimida ba:i amola ea la:didili fe defei amo 66 sedimida hamoi. <sup>7</sup> E da ‘sielabe’ aduna ougia gala amo gouliga hamoi. <sup>8</sup> E da ela ga:lu la:didili la:didili leloma:ne amola ga:lu amoga madelagi leloma:ne hamoi. <sup>9</sup> Amo ougia gala ‘sielabe’ aduna da ga:lu da:iya sisima hodole esala defele hamoi. Ela da ougia ligiagale, ga:lu amo dedebomusa: dialebe ba:i.

*Agi Godema Ima:ne ea Fafai  
(Gadili Asi 25:23-30)*

<sup>10</sup> E da ‘aga:isia’ ifa lale, fafai hamoi. Amo ea defei da sedade fe da 88 sedimida hamoi. Dunumuni fe da 44 sedimida defei. Amola gado lelebe defei da 66 sedimida defei. <sup>11</sup> E da amo

fafai gouli noga:i amoga dedeboi. Amola ea fe amoga gouli oulegesu legei. <sup>12</sup> E da fafai ea fe amo gadodili dobea fei agoane hamoi. Fei ea defei da 75 milimida agoane. Amola e da gouli oulegesu amo fei sisiga:musa: hamoi dagoi.

<sup>13</sup> E da amo fafai gaguli masa:ne gasisalasu biyaduyale gouliga hamone amo fafai ea bada sagai ilia bai gadenene fafai amoga madelagi. <sup>14</sup> E da amo gasisalasu fafai ea fei amo gadenene hamosu. <sup>15</sup> E da amo fafai gaguli masa:ne, ea ifa aga:isia ifa amoga hamone, gouliga dedeboi. <sup>16</sup> E da ofodo, faigelei amola hano buni amoga waini iasu hou hamoma:ne, amo huluane gouliga hamoi.

*Gamali amola ea Bai*  
(Gadili Asi 25:31-40)

<sup>17</sup> E da gamali bai amo gouliga hamoi. E da gamali bai amola ea damo gouliga hamoi. E da amo noga:i ba:ma:ne sogea amola falegai liligi amo gouliga hamone, ilia da amo gamali bai amoga madelagi dagoi ba:i.

<sup>18</sup> Gamali ea bai da heda:le, sagulufale, amoda gafeyale gala, udiana da la:di udiana eno da la:didili ba:i.

<sup>19</sup> Amo amoda gafeyale gala afae afae da mosoi liligi udiana 'alamode' ea sogea defele amoga legei ba:i.

<sup>20</sup> Gamali damo gadodili da mosoi biyaduyale gala 'alamode' agoane amoga legei ba:i. <sup>21</sup> E da sogea afadafa amo amoda ilia sagulufai hagudu damoga legemusa: hamoi. <sup>22</sup> E da sogea, amoda

amola gamali bai mae afafane gouli liligi afadafa amoga hamoi.

<sup>23</sup> E da gamali bai amola amoda amoga ligisimusa:, gamali fesuale gala hamoi. Ila hadigi da ba:le gaidiga hadigimusa:, gamali bai amoga ligisi. E da gamali ea dida amola bianoi ofodo amo gouliga hamoi. <sup>24</sup> E da amo gamali bai amola ea liligi huluane hamoma:ne, gouli ea dioi defei da 35 gilogala:me amoga hamoi.

*Bisa:liele da Oloda amoga Gabusiga: Manoma Gobesima:ne Hamoi  
(Gadili Asi 30:1-5)*

<sup>25</sup> E da oloda amoga gabusiga: manoma gobesimusa:, amo aga:isia ifa amoga hamoi. E da amo ea bulufai defei la:di da 45 sedimida, la:di da 45 sedimida amola gado defei da 90 sedimida agoane hamoi. E da gadodili hego-mai biyaduyale gala amoga oloda madelagiwane bulamagau ea 'hono' defele biyaduyale hamoi. <sup>26</sup> E da amo ea dabuagado, la:di biyaduyale gala amola ea 'hono' amo gouliga dedeboi. Amola e da amo oloda sisiga:musa: gouli oulegesu lala:gilisi. <sup>27</sup> E da amo oloda gaguli masa:ne, gouli gasisalsu aduna hamone, oulegesu amo hagudu la:di amola la:di amola gaguli ahoasu ifa amoga sanasima:ne lala:gilisi. <sup>28</sup> E da gaguli ahoasu ifa amo aga:isia ifaga hamone, gouliga dedeboi.

*E da Ilegesu Susuligi amola Gabusiga:  
Manoma Hamoi  
(Gadili Asi 30:22-28)*

29 \*Amola e da hadigi ilegesu susuligi amola gabusiga: manoma hamoi dagoi.

## 38

### *Gobebe Salasu Oloda (Gadili Asi 27:1-8)*

<sup>1</sup> Ohe iasu gobesimusa: e da aga:isia ifa lale, oloda hamoi. Amo da gagili agoane ea la:di fe defei da 2.2 mida amola la:di fe da 2.2 mida. Ea gadodili heda:su da 1.3 mida ba:i. <sup>2</sup> E da oloda ea hegomai biyaduyale gadili amoga bulamagau ea 'hono' agoane heda:musa: hamoi. Iliia da oloda amoga noga:le madelagi dagoi ba:i. Amo huluane e da balasega dedeboi. <sup>3</sup> E da sefe amola nasubu gilisi amo fadegama:ne, ofodo hamoi. Amola 'safala', ofodo, ma:go amola bianoi ofodo amo lalu gaguli masa:ne, amo huluane balasega hamoi. <sup>4</sup> - <sup>5</sup> E da nasubu amo gudu sa:ima:ne, gi-giadamoi hamoi. E da amo liligi oloda ea gadodili legesu hagudu amo oloda ea bada sagai amoga lala:gilisi. E da oloda ea hegomai biyaduyale gala amoga gasisalasu oloda gaguli masa:ne lala:gilisi. <sup>6</sup> E da amo oloda gaguli masa:ne, aga:isia ifa aduna hamoi. E da amo ifa aduna balasega dedeboi. <sup>7</sup> E da amo ifa gasisalasu oloda la:di la:di hamoi, amo ganodini sali. E da oloda amo aga:isia ifa da:fe amoga gagili agoane hamoi.

### *Balase Dodofesu Ofodo Hamoi (Gadili Asi 30:1-18)*

<sup>8</sup> \*E da balase dodofesu ofodo amola ea balase bai hamoi. Uda da Hina Gode Ea Abula Diasu

---

\* 37:29: Gadili Asi 30:22-38      \* 38:8: Gadili Asi 30:18



Holeiga hawa: hamonanu amo ilia daiya ba:su lale, amoga ofodo hamoi.

*E da Gagoi amo Da:bena:gele Abula Diasu sisiga:le Gagomusa: Hamoi (Gadili Asi 27:9-19)*

<sup>9</sup> E da Da:bena:gele Abula Diasu amo gagomusa: abula gagoi hamoi. E da ga (south) la:di guga amoga abula noga:idafa ea sedade defei 44 mida amo hamone gosagisi. <sup>10</sup> E da amo abula gosagisimusa: golasu ifa balasega hamoi 20 amola bai salasu balasega hamoi 20 amola hamoi dagoi. Golasu ifa amoga ma:go amola bulufalegei dududawalo agoane da silifa amoga hamoi ba:i. <sup>11</sup> E da amo defele ga (north) la:di guga amoga hamoi. <sup>12</sup> Guma:dini, e da abula ea defei da 22 mida amo golasu ifa nabuane gala amola bai nabuane gala, amoga gosagisi. <sup>13</sup> Gusudili amo da logo holei ea sogebi gagoi da guma:dini defele 22 mida defei ba:i. <sup>14-15</sup> Logo holei da dogoa ba:i. Ea la:diga da gagoi abula 6.6 mida defei ba:i. Eno la:diga da amo defele ba:i. Abula da la:di golasu ifa udiana amola bai udiana amoga gosagisi ba:i. La:di da amo defele ba:i. <sup>16</sup> Abula huluane amo gagomusa: gosagisi da abula noga:i ahea:ya:i amoga hamoi dagoi. <sup>17</sup> Gagoi golasu ifa huluane da silifa dagulu bulufalegei agoane gilisili disi dagoi ba:i. <sup>18</sup> Logo holeidafa da abula 9 mida la:di amola 2 mida gado heda:i la:di amo defei amoga hamoi. Amo abula amoga sibi hinabo mola:ya:i, oga:iyei amola yoi amoga amuni ba:i. <sup>19</sup> Amo abula da golasu ifa biyaduyale gala amola ilia bai biyaduyale gala amoga gosagisi ba:i. Ilia

ma:go amola habuga dududawalo agoane da silifa amoga hamoi. <sup>20</sup> Abula Diasu amola gagoi ilia golasu ifa sagasu da balasega hamoi dagoi ba:i.

*Ouli Liligi Amoga ilia da Hina Gode Ea Abula Diasu Liligi Hahamosu*

<sup>21</sup> Hina Gode Ea Hadigi Abula Diasu amo ganodini igi gasui aduna amo da:iya da Gode Ea Sema nabuane gala dedei dagoi ba:i. Abula diasu liligi hamomusa:gini, Mousese da liligi lama:ne dedene legema:ne sia:i. Lifai fi dunu da amo dedene legei. Ilia ouligisu dunu da Elane egefe Idama galu. Ouli liligi lai amo ilia defei da hagudu dedei diala.

<sup>22</sup> Bisa:liele (Uli egefe amola He ea aowa - Yuda fi dunu) da Hina Gode Ea liligi hamoma:ne sia:i amo huluane hamoi dagoi. <sup>23</sup> Ea fidisu dunu, Ouhoulia:be (Ahisama:ge egefe - Da:ne fi dunu) da ouli, igi amola ohe gadofu amoga dedesu hou dawa:su. E da hawa: hamoma:ne, osa:le dedesu dawa:i amola abula amoga sibi hinabo mola:ya:i, oga:iyei amola yoi amo amunasu hou dawa:i.

<sup>24</sup> Gouli huluane amo Hina Godema Ea Hadigi Abula Diasu gaguma:ne iasu ea dioi defei (Amo da dioi defeidafa amoga ba:i) da 1,000 gilogala:me ba:i. <sup>25</sup> †Silifa amo ilia Isala:ili dunu afae afae ilima lai ea dioi defei (amo amola ilia da dioi defeidafa amoga ba:i) da 3,430 gilogala:me ba:i. <sup>26</sup> ‡Ilia da dunu ilia idi defele dunu huluane afae afae ilima lai. Amola ilia da dioi defeidafa amo esoga ilia da ilegei amoga dioi defei ba:i. Ilia da

---

† 38:25: Gadili Asi 30:11-16    ‡ 38:26: Ma:diu 17:24

Isala:ili dunu idisia dunu ode 20 lalelegei amola amo baligi da idi 603,550 bai.i.

<sup>27-28</sup> Ilia da silifa mogili, dioi defei 3,400 gilogala:me amo lale, amoga bai 100 agoane gala amo Hadigi Malei Sesei amola ea abula bugima:ne hamoi. Bai afae afae hamoma:ne, ilia da gouli 34 gilogala:me amoga hamoi. Silifa 30 gilogala:me hame lai dialu, amoga Bisa:liele da bulufalegesu dududawalo, golasu ifa ma:go amola golasu ifa habuga hamoi dagoi. <sup>29</sup> Balase amo da Hina Godema modale ligiagale i, amo ea dioi defei da 2,425 gilogala:me bai.i. <sup>30</sup> E da amo balase amoga Hina Gode Ea Abula Diasu logo holei ifa amo ea bai, amola balase oloda, ea gigiadomai, oloda ea liligi huluane,

<sup>31</sup> gagoi golasu ifa ilia sagasu bai, Hadigi Abula Diasu ea udidisu ifa amola gagoi ea udidisu ifa, amo huluane e da amo balasega hamoi.

## 39

### *Ilia da Gobele Salasu Dunu Ilia Abula Salasu Liligi Hamoi*

*(Gadili Asi 28:1-14)*

<sup>1</sup> Ilia da sibi hinabo mola:ya:i, oga:iyei amola yoi amo gouli gobiaha:i amola abula noga:idafa amoga gobelesalasu dunu ilia da Hadigi Malei Sesei ganodini hawa: hamosea sala, hahamoi dagoi. Hina Gode da Mousesema hamoma:ne sia:i defele ilia da Elane ea gobelesalasu abula hamoi. <sup>2</sup> Ilia da 'ifode' amo abula noga:i amola sibi hinabo mola:ya:i, oga:iyei amola yoi amoga hamoi. Noga:i ba:ma:ne ilia da abula amoga

fedege amuni. <sup>3</sup> Ilia da gouli amo ha:maga fane, oudahida:le, efe agoane hamone, amo ilia da ahea:ya:i abula amola sibi hinabo amo ganodini amunasu. <sup>4</sup> Ilia da bulu aduna amo da 'ifode' amo gobelesalasu dunu ea gida adunaga lala:gilisimusa: hamoi. <sup>5</sup> Amola Hina Gode Ea Mousesema hamoma:ne sia:i defele, abula bulu da 'ifode' amoma madelagi ba:i. <sup>6</sup> Ilia da 'ganilia:ne' igi aduna noga:iwane lale, amoga Ya:igobe egefelali fagoyale gala ilia dio dedene, gouli bai amoga ligisili madelagi.

<sup>7</sup> Amalalu, ilia da amo igi, 'ifode' gida bulu amo da:iya lala:gilisi. Hina Gode da Mousesema hamoma:ne sia:i defele, Isala:ili fi huluane ilia dio da gobelesalasu Ouligisu dunu ea gida da:iya dialebe ba:i.

*Bidegi Gaga:su Abula Hamoi*  
(Gadili Asi 28:15-30)

<sup>8</sup> Ilia da gobelesalasu Ouligisu dunu amo salima:ne, bidegi gaga:su amo 'ifode' ea sibi hinabo amola abula amuni, amo defele hamoi. <sup>9</sup> Amo ea defei da la:di afae da 22 sedimida amola la:di eno da defele 22 sedimida. Amo abula dogoa selefale abula aduna agoane ba:i. <sup>10</sup> Amoga igi noga:iwane dadalesu biyaduyale gala bulufalegele lala:gilisi dagoi ba:i. Dadalesu age ganodini, igi udiana amo 'lubi', 'doubase' amola ganede lala:gilisi ba:i. <sup>11</sup> Dadalesu ageyadu ganodini igi udiana eno amo emelalede, 'sa:faia' amola 'daimode' lala:gilisi dagoi ba:i. <sup>12</sup> Dadalesu osoda ganodini igi udiana amo 'degaoise', 'a:gade' amola 'a:midiside' lala:gilisi dagoi ba:i. <sup>13</sup> Dadalesu biyadu amo ganodini

igi udiana eno amo 'belile', 'ganilia:ne' amola 'ya:sabe' lala:gilisi dagoi ba:i. Amo noga:i igi huluane afae afae gouli bai amoga madelagi bidegi gaga:su bagedigi dialebe ba:i. <sup>14</sup> Ilia da amo igi fagoyale gala huluane afae afae amoga Ya:igobe egefelali ilia dio huluane dedei. Amo dio da Isala:ili fi fagoyale gala ilia dio olelesu. <sup>15</sup> Ilia da bidegi gaga:su amoga gouli sia:ine gobiaha:i defele bione lala:gilisi.

<sup>16</sup> Ilia da gouli gasisalsu aduna gouliga hamoi amo bidegi gaga:su ea gado hegomai aduna amoga lala:gilisi. <sup>17</sup> Ilia da gouli sia:ine aduna amo gasisalsuga lala:gilisi.

<sup>18</sup> Ilia da gouli sia:ine aduna eno bidi amo gouli bai aduna amoga lala:gilisi. Amalalu, ilia da 'ifode' ea gida bulu amoga lala:gilisi ba:i. <sup>19</sup> Amalalu, ilia da gouli gasisalsu aduna eno hamone, bidegi gaga:su ea gudu hegomai aduna ganodini 'ifode' dafulili amoga lala:gilisi. <sup>20</sup> Ilia da gouli gasisalsu aduna eno hamone, amo da 'ifode' ea gida bulu ea guduga bulu eno amoga gadodili lala:gilisi. <sup>21</sup> Ilia da Hina Gode Ea Mousesema hamoma:ne sia:i defele, bidegi gaga:su amo ea gasisalsu amola 'ifode' ea gasisalsu amoga mola:ya:i gobiaha:i amoga lala:gilisi. Agoane hamobeba:le, bidegi gaga:su da bulu gadodili hame hoholei dialebe ba:i.

*Ilia da Gobele salasu dunu Ilia Salasu Eno Hamoi*

*(Gadili Asi 28:31-43)*

<sup>22</sup> Ilia da gobele salasu dunu ea abula amo 'ifode' dedebosu da sibi hinabo mola:ya:i amoga

hamoi. <sup>23</sup> Gobele salasu dunu ea dialuma salimusa: gelabo da amo abula ganodini ba:i. Ilia da amo gelabo mae gadelama:ne ea fe amo gasa ima:ne, noga:le amuni. <sup>24-26</sup> Ilia da Hina Gode Ea Mousesema hamoma:ne sia:i defele, abula ea fe gudu diala amoga 'bomigala:nidi' ifa fage agoane liligi sibi hinabo mola:ya:i, oga:iyei amola yoi amoga hamoi amola gouli belo lala:gilisi. Ilia da sibi hinabo hamoi 'bomigala:nidi' afadafa amalalu, gouli belo afadafa agoane feqa lala:gilisi. <sup>27</sup> Ilia da Elane amola egefelali amo ilia da:i salasu hamoi, <sup>28</sup> amola ilia da habuga amola sefefa ili salima:ne hamoi. <sup>29</sup> Amola ilia da abula bulu noga:iwane amoga hamoi amola amoga sibi hinabo gobiaha:i mola:ya:i, oga:iyei amola yoi amuni. Ilia da Hina Gode Ea Mousesema hamoma:ne sia:i defele hamoi dagoi. <sup>30</sup> Ilia da noga:i ba:su bagedigi liligi gouliga hamoi. Amo da:iya ilia da agoane dedei, "Hina Godema mogili gagai dagoi."

<sup>31</sup> Ilia da amo bagedigi gobeles salasu dunu ea abula habuga ba:le gaidiga mola:ya:i efe amoga lala:gilisi. Hina Gode Ea Mousesema hamoma:ne sia:i, amo defele ilia da hamoi dagoi.

*Hawa: Hamosu Huluane Hamoi Dagoi Ba:i  
(Gadili Asi 35:10-19)*

<sup>32</sup> Hina Gode Ea Abula Diasu amo hawa: hamosu huluane da hamoi dagoi ba:i. Isala:ili dunu da Hina Gode Ea Mousesema hamoma:ne sia:i defele huluane hamoi dagoi. <sup>33-34</sup> Ilia da liligi huluane Mousesema gaguli misi. Amo da Gode Ea Abula Diasu (Da:bena:gele), ea dedebosu, ea ga dedebosu, ea ma:go, abula:ime,

bulufalegei ifa, golasu ifa, amo ea bai huluane, <sup>35</sup> Gode Ea Gousa:su Sema Gagili, igi gasui amo ganodini sali, ea gaguli ahoasu ifa, ea ga:lu, <sup>36</sup> fafai amola ea ifa amola ea liligi huluane, Godema agi iasu liligi, <sup>37</sup> gamali bai gouliga hamoi, gamali amola ea liligi huluane, gamali susuligi, <sup>38</sup> gabusiga: manoma gobesisu oloda amola ea gaguli ahoasu ifa, ligiagasu susuligi, gabusiga: manoma, Gode Ea Abula Diasu logo holei abula ga:su,

<sup>39</sup> gobelesalasu oloda balasega hamoi, ea gigiadomai, ea gaguli ahoasu ifa amola liligi huluane, dodofesu ofodo amola ea bai, <sup>40</sup> gagoi gaga:su abula amola ea golasu ifa amola ilia bai huluane, gagoi ea logo holei ga:su abula, Abula Diasu gagoi amola ilia udidisu ifa sagasu amola efe udidisu, Abula Diasu ea liligi huluane, <sup>41</sup> abula ida:iwane gobelesalasu dunu da Hadigi Malei Sesei ganodini hawa: hamosea ilia da amo sala amola hadigi abula Elane amola egefelali da sala amo huluane hamoi. <sup>42</sup> Hina Gode da amo hawa: hamosu Mousesema hamoma:ne sia:i dagoi. Amola Isala:ili dunu da Ea sia:i defele noga:le hamoi dagoi. <sup>43</sup> Mousesese da ilia hamoi huluane abodei. E da ilia da Hina Gode Ea hamoma:ne sia:i defele hamoi dagoi ba:i. Amaiba:le, e da Gode da ili hahawane dogolegele fidima:ne, Godema sia:ne gadoi.

## 40

*Mousese da Hina Gode Ea Hadigi Abula Diasu amola Liligi Huluane Hahamone, Godema Modale Ligiagai*

<sup>1</sup> Hina Gode da Mousesema amane sia:i, <sup>2</sup> “Eso age amo oubi age amoga Hina Gode Ea Hadigi Abula Diasu amo gaguma. <sup>3</sup> Amo ganodini, di Gode Ea Gousa:su Sema Gagili (amo ganodini Hamoma:ne sia:i Nabuane Gala gasui aduna diala) ligisili, ea ba:le gaidiga amo abula gosagisima. <sup>4</sup> Fafai amo ganodini gaguli misa. Amo da:iya ea liligi ligisima. Amola gamali bai ganodini gaguli misini, gamali amo bai da:iya ligisima. <sup>5</sup> Gouli gabusiga: manoma gobesisu oloda amo Gode Ea Gousa:su Sema Gagili ea wamolegesu abula ba:le gaidiga ligisima. Amola Abula Diasu ea logo holeiga abula gosagisima. <sup>6</sup> Abula Diasu ea ba:le gaidiga amo gobelesalasu oloda ligisima.

<sup>7</sup> Dodofesu ofodo amo oloda amola Abula Diasu dogoa sogebi amoga ligisima. Amo ganodini hano sogasalili nabama. <sup>8</sup> Sisiga:su gagoi amo gaguli, ea logo holeiga ea abula gosagisima.

<sup>9</sup> Amasea, Abula Diasu amola ea liligi huluane amoga hadigi susuligi sogadigima. Di da agoane momodale ligiagasea, Hadigi Abula Diasu da modale ligiagai dagoi ba:mu.

<sup>10</sup> Amasea, oloda amola ea liligi huluane amoga susuligi sogadigili, momodale ligiagama. <sup>11</sup> Amo defele, dodofesu ofodo amola ea bai momodale ligiagama.

<sup>12</sup> Di da Elane amola egefelali Hadigi Abula Diasu ea logo holeiga oule misini, ilima hano ulima:ne sia:ma. <sup>13</sup> Elane amoma ea gobelesalasu dunu abula gasisa:lima. Susuligi sogadigili, e da Nama gobelesalasu hawa: hamoma:ne e mogili gagama.



<sup>14</sup> Ea egefelali amola oule misini, ilima da:i salasu gasisa:lima. <sup>15</sup> Amasea, ilia ada defele, ilia da Nama gobele salasu hawa: hamoma:ne, ligiagasu susuligi ilia dialuma da:iya sogadigili, ili momogili gagama. Amo da ilia amola iligaga fi mae yolesili gobele salasu dunu hawa: hamonoma:ne momogili gagai dagoi ba:mu.

<sup>16</sup> Mousese da Gode Ea hamoma:ne sia:i defele huluane hamoi dagoi. <sup>17</sup> Amaiba:le, ilia da Idibidi soge fisili, ode ageyadu ahoanu, eso age amola oubi age ganodini, Hina Gode Ea Hadigi Abula Diasu da gagui dagoi dialebe ba:i. <sup>18</sup> Mousese da Hadigi Abula Diasu ea bai huluane ligisili, ea abula:ime huluane bugi, ea bulufalegei dududawalo ligisi amola ea golasu ifa bugi. <sup>19</sup> E da Abula Diasuga amo abula dedebosu gisigi amola dabuagado dedebosu eno gisigi. E da Gode Ea hamoma:ne sia:i defele hamoi.

<sup>20</sup> Amalalu, e da igi gasui aduna lale, Gode Ea Gousa:su Sema Gagili ganodini sali. E da gaguli ahoasu ifa amo Gode Ea Gousa:su Sema Gagili ea gasisalasu ganodini sali amola Gagili ea ga:lu figisi dagoi. <sup>21</sup> Amalalu, e da Gode Ea Gousa:su Sema Gagili amo Abula Diasu ganodini sali amola ea wamolegesu abula amo gosagisi. Amo hamobeba:le, e da Gode Ea Gousa:su Sema Gagili wamolegele gaga:le, Gode Ea hamoma:ne sia:i defele hamoi.

<sup>22</sup> E da fafai amo Abula Diasu ganodini ga (north) la:didili gaga:su abula amo gadili ligisi. <sup>23</sup> E da fafai da:iya Godema iasu agi, Gode Ea hamoma:ne sia:i defele ligisi.

<sup>24</sup> E da gamali bai amo Abula Diasu ganodini ga (south) la:di amoga ligisi. Fafai da la:di amola gamali bai da la:didili dialebe ba:i. <sup>25</sup> Amola Hina Gode Ea midadi Ea Diasu amo ganodini e da gamali ulagisi, Gode Ea hamoma:ne sia:i defele. <sup>26</sup> E da gouli oloda Abula Diasu ganodini gaga:su abula ea ba:le gaidiga ligisi. <sup>27</sup> Amo da:iya e da gabusiga: manoma gobesi. E da Hina Gode Ea hamoma:ne sia:i defele hamoi. <sup>28</sup> E da Abula Diasu ea logo holei amoga ga:su abula gosagisi. <sup>29</sup> Amo ga:su abula ea ba:le gaidiga, e da gobelesalasu oloda ligisi. Amo da:iya e da ohe fi amola widi amola gagoma gobelesalasu iasu amo gobesi. <sup>30</sup> E da Dodofesu Ofodo amo oloda amola Abula Diasu dogoa sogebi amoga ligisi. Amo ganodini e da hano sogasalasili, nabalesi.

<sup>31</sup> Amogai, Elane amola egefelali da ilia lobo amola emo dodofesu. <sup>32</sup> Iliada Abula Diasu ganodini golili daloba amola oloda amoga heda:loba, ilia da Hina Gode Ea hamoma:ne sia:i defele, ilia lobo amola emo dodofesu. <sup>33</sup> Mouseseda Abula Diasu amola oloda sisiga:su gagoi amo gagui dagoi. Amola, gagoi ea logo holeiga abula ga:su gosagi. Amaiba:le, e da hawa: hamosu huluane dagolesi.

*Mumobi da Hina Gode Ea Abula Diasu Dedeboi (Idisu 9:15-23)*

<sup>34</sup> \*Amalalu, mumobi da Abula Diasu amo dedeboi amola Hina Gode Ea Esalebe agoane hadigi sinenemegi gala da Abula Diasu ganodini

---

\* **40:34:** 1Hina Bagade 8:10-11; Aisaia 6:4; Isigiele 43:4-5; Wamolegei Sia: Olelesu 15:8

dialebe ba:i. <sup>35</sup> Amaiba:le, Mousesese da Abula Diasu ganodini golili masunu hamedei ba:i. <sup>36</sup> Isala:ili dunu da ilia abula diasu gilisisu amo ganodini esalusu. Mumobi da gadodili heda:le asili, amo fawane ba:beba:le ilia da mugululi eno sogega asi. <sup>37</sup> Be mumobi da Abula Diasu dedebomusa: dialebe ba:loba, ilia da mae mugululi esalebe ba:i. <sup>38</sup> Iliya da sogega ode bagohame lafiadalebe ba:i. Amo ode huluanega, Hina Gode Ea Esalebe mumobi Abula Diasu da:iya gadodili dialebe ba:i, amola gasia lalu nenanebe Abula Diasu amo da:iya gadodili dialebe ba:i.  
Sia: Ama Dagoi

**GODE EA SIA: IDA:IWANE GALA**  
**The Holy Bible in the Bedamuni language of Papua**  
**New Guinea**  
**Buk Baibel long tok ples Bedamuni**

Copyright © 2000 Tom Hoey

Language: Bedamuni (Beami)

Translation by: Tom Hoey

This translation is made available to you under the terms of the Creative Commons Attribution Share-Alike license 4.0.

You have permission to share and redistribute this Bible translation in any format and to make reasonable revisions and adaptations of this translation, provided that:

You include the above copyright and source information.

If you make any changes to the text, you must indicate that you did so in a way that makes it clear that the original licensor is not necessarily endorsing your changes.

If you redistribute this text, you must distribute your contributions under the same license as the original.

Pictures included with Scriptures and other documents on this site are licensed just for use with those Scriptures and documents. For other uses, please contact the respective copyright owners.

Note that in addition to the rules above, revising and adapting God's Word involves a great responsibility to be true to God's Word. See Revelation 22:18-19.

2019-12-12

---

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 3 Mar 2023 from source files dated 30 Nov 2021

28e512c8-4603-5063-83de-bc2fd6fa3b51